

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN TARİHÇİLİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Muhammed Yiğit TOKAT

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Seyfullah YALIN

Temmuz-2019
KIRIKKALE

BOŞ SAYFA

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI

HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN TARİHÇİLİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Muhammed Yiğit TOKAT

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Seyfullah YALIN

Temmuz-2019
KIRIKKALE

KABUL-ONAY

KİŞİSEL KABUL SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi Dönem Projesi olarak sunduğum ‘‘**Hüseyin Nihal Atsız’ın Tarihçiliği**’’ adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

ÖNSÖZ

Bu araştırma Hüseyin Nihal Atsız'ın eserlerinden yola çıkarak tarihçiliği hakkında okuyucuyu bilgilendirmek amacıyla kaleme alınmıştır. Atsız'ın tarihçiliği ile eserlerinden yola çıkılarak "Tarihi nasıl kullandı?" sorusunun yanıtı aranacaktır.

Çalışmanın birinci bölümünde "Nihal Atsız'ın Hayatı ve Mücadeleleri" ele alınmıştır. Hayat hikâyesinden ve vefatına kadar olan süreçteki mücadelelerinden bahsedilmiştir. Ardından fikriyatından bahsedilerek fikir dünyasında kimlerden ve hangi fikirlerden etkilendiği aktarılmıştır. İkinci bölüm olan "Atsız'a Kadar Türk Tarihçiliğinde"; genel hatlarıyla Atsız'a kadar olan süreçteki Türk tarihçiliği hakkında bilgi verilmiştir. Üçüncü bölüm olan "Hüseyin Nihal Atsız'ın Tarihçiliği"nde tarihe bakış açısı, kullandığı yöntemler, ele aldığı problemler, yazdığı eserleri ele alınmıştır. Tarihçi kimliği ile Atsız, meseleleri Türk Tarihi ve Türkiye Tarihi olarak ikiye ayırmıştır, bu bölümde ortaya koyduğu çalışmaların üzerinde durularak, tarihçi kimliğiyle meseleleri nasıl değerlendirdiği hususu üzerinde durulmuştur. Edebiyatçı kimliği ile yazdığı roman, hikâye, şiir vb. eserlerinde tarihsel olaylar ve kişiler analiz edilerek, tarihe ve topluma faydalarından bahsedilmiştir.

Çalışmamızın planlanması, araştırılması ve yürütülmesinde kıymetli zamanını ayıran, değerli görüşlerini ve bilgilerini paylaşan tez danışmanım ve değerli hocam Dr. Öğür. Üyesi Seyfullah Yalın'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Muhammed Yiğit TOKAT

KIRIKKALE 2019

ÖZ
HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN TARİHÇİLİĞİ
MUHAMMED YİĞİT TOKAT

Konunun ele alınmasındaki amaç, XX. yüzyılın başlarında Türk düşünce hayatının önemli yüzlerinden biri olan, çok yönlü ilim ve fikir adamı, aynı zamanda edebiyatçı, tarihçi ve Türkolog kimliği ile tanıdığımız Hüseyin Nihal Atsız'ın tarih anlayışı ve tarihçiliğini aydınlığa kavuşturmaktır. Çalışmada, Atsız'ın düşünce dünyasına etki eden dönemin koşulları ele alınarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nihal Atsız, Türk tarihi, tarih, tarihçi

ABSTRACT

HUSEYIN NIHAL ATSIZ'S HISTORIOGRAPHY

MUHAMMED YİĞİT TOKAT

The main purpose of this subject to be addressed is to enlighten the historian identity and conception of history of Hüseyin Nihal Atsız who was a prominent figure of movement of Turkish thought in the early 20th century whom we know with his versatile intellectuality and also with his man of letters, historian and Turcologist identities. In this study, the subject was analysed according to the conditions of the period which affected the world of thought of Atsız.

Key Words: Nihal Atsız, Turkish history, history, historian

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
CKMP	: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
FSM	: Fatih Sultan Mehmet
TDVİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
Dr.	: Doktor
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
Prof.	: Profesör
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
V.	: Volume
Yay.	: Yayıncılık
yy.	: Yüzyıl

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
ÖZ	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR	VI
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
ATSIZ'IN HAYATI VE MÜCADELELERİ	3
1.1. Atsız'ın Ailesi ve Eğitim Hayatı	3
1.2. Atsız'ın Meslek Hayatı	5
1.3. Atsız'ın Irkçılık-Turancılık Davası	7
1.4. Atsız'ın Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Yılları	8
1.5. Atsız'ın Son Yılları ve Ölümü	9
1.6. Atsız'ın Arkasından	10
1.7. Fikriyatı	13
1.7.1. Atsız'ı Etkileyen Şahsiyetler	13
1.7.2. Atsız'ın Fikriyatı	15
İKİNCİ BÖLÜM	20
ATSIZ'A KADAR TÜRK TARİHÇİLİĞİ	20
2.1. "Türk Tarih Tezi"	24
2.1.1. Millet ve Millî Devlet	24
2.1.2. Çağdaşlaşma	25
2.1.3. Türk Tarihinde Bütünlük	26
2.1.4. Kendine Güven	26
2.1.5. Millî Vatan	26
2.1.6. Geçmiş Değerlendirmek	27
2.2. I. Türk Tarih Kongresi	27
2.3. Modern Türk Tarihçiliği	28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	29
HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN TARİHÇİLİĞİ	29
3.1. Atsız'ın Yöntemi ve Türk Tarihine Bakışı	29
3.1.1. Türk Tarihinin Meseleleri	35
3.1.1.1. Türk Tarihinin Başlangıcı	35
3.1.1.2. Türk Tarihinin Kadrosu	36
3.1.1.3. Türk Tarihinin Çağları	36

3.1.1.4. Adların İmlası.....	36
3.1.2. Türkiye Tarihinin Meseleleri	39
3.1.2.1. Türkiye Tarihinin Başlangıcı.....	39
3.1.2.2. Türkiye Tarihinde Hegemonyalar	40
3.1.2.3. Osmanlı Padişahlarının Sayısı.....	40
3.1.2.4. Osmanlı Tarihindeki Terimlerle Özel Adların İmlası	41
3.2. Eserlerinde Tarihçiliği.....	42
3.2.1. Romanlarında Tarihçiliği.....	42
3.2.1.1. “Bozkurtlar”	42
3.2.1.2. “Deli Kurt”	44
3.2.1.3. “Dalkavuklar Gecesi”	45
3.2.1.4. “Z Vitamini”	46
3.2.1.5. “Ruh Adam”	47
3.2.2. Hikâyelerinde Tarihçiliği.....	49
3.2.2.1. “Hikâyeler”	49
3.2.3. Şiirlerinde Tarihçiliği	51
3.2.3.1 “Yolların Sonu”	51
3.2.4. Atsız’ın İlmî Yazılarında Tarih	52
3.2.4.1. “Türk Tarihi Üzerinde Toplamalar”	52
3.2.4.2. “Tarih, Kültür ve Kahramanlar”	54
3.2.4.3. “Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik”	55
3.2.4.4. “Türk Ülküsü”	56
3.2.4.5. “Türk Edebiyatı Tarihi”	57
3.2.4.6. “Türk Ansiklopedisi” İçindeki Yazıları	59
3.2.4.7. “Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferi ve Çektiklerimiz”	59
3.2.4.8. “Türk Tarihinde Meseleler”	60
3.2.5. Tarihi Metinleri Neşri.....	62
3.2.5.1. “Âşıkpaşaoğlu Tarihi”	62
3.2.5.2. “Osman: Tevârîh-i Cedîd-i Mir’ât-ı Cihân”	62
3.2.5.3. “İstanbul Kütüphanelerine Göre Dört Bibliyografya: Birgili Mehmed Efendi, Ebussuud Efendi, Mustafa Âli, Kemalpaşa-oğlu”	63
3.2.5.4. “Oruç Beğ Tarihi, Ahmedî Dâstân ve Tevârîh-i Mülûk-i Âl-i Osman, Şükrullah Behcettü’t Tevârîh”	64
SONUÇ	66
KAYNAKÇA	69
EKLER.....	75

1. FOTOĞRAFLAR.....	75
2. TABLOLAR.....	84

GİRİŞ

Bugün dünyadaki birçok milletin doğuşu, tarihî süreç içinde saptanabilmektedir. Türk tarihi için aynısı mümkün değildir. Çoğu milletin tarihi belirli bir coğrafyada geliştiği halde, Türk tarihi aynı dönemlerde, farklı ve çok geniş coğrafyalarda gelişme göstermiştir. Başka bir nedeni ise; eskiliği ve bu çeşitlilik içerisinde yaşanan olayların, tam olarak belgelenememiş olmasıdır. Osmanlı öncesi Türk tarihi ile ilgili Türkçe belgenin yok denecek kadar az olması da bunun sonucudur. Bu yüzden Osmanlı öncesi Türk tarihi, o dönemde ilişki kurulan milletlerin yazılı kaynaklarından giderilmeye çalışılmıştır. Ancak bu durum, merkezî ve büyük bir imparatorluk olan Osmanlı ile değişmiştir. Osmanlı, devlet teşekkülünü sağladıktan sonra devlet içerisinde olan hemen her şeyi belgelemiştir. Osmanlı'nın devlet içerisinde arşiv, belge ve bürokrasiye bu denli önem göstermesi Türk tarihçiliği açısından da faydalı olmuştur. Vakanüvislerin devlet tarafından desteklenmesi de bu alanda verimliliği arttırmıştır. Öyle ki XVIII. yüzyılda resmî tarihçiliğin ihdası ve kurumsallaşma süreci tamamlanmıştır.

Osmanlı'nın dağılma sürecinde milliyetçilik akımlarının etkisi yadsınamaz. Refleks olarak sırasıyla Osmanlılık, İslamcılık fikir akımları devlet tarafından benimsenmiştir. Kuşkusuz Türk tarihçiliği de bu fikir akımlarından etkilenmiştir. O dönemde yayımlanan gazete ve dergilerde bu durumu açıkça görmekteyiz. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla beraber millî vurgusu ön plana çıkmış devletin ana politikalarından biri haline gelmiştir. Bunun etkileri tarihçilik alanında da fazlasıyla hissedilmiştir. Türk tarihine büyük oranda şevk ve teşvik ortaya çıkmıştır.

Atatürk'ün '*Türk Tarih Tezi*'ni öne sürmesi ile Türk tarih anlayışının genel hatları belirlenmeye çalışılmıştır. '*Türk Tarih Tezi*'ni bilimsel bir ortamda tartışmak ve kitlelere yaymak için Atatürk'ün emriyle *I. Türk Tarih Kongresi* icra edilmiştir. Lakin kongrede bazı iddialar Zeki Velidi Togan tarafından ilmî bulunmamıştır. O dönemde Nihal Atsız ve arkadaşları bir telgraf ile Zeki Velidi Togan'a destek vermişlerdir. Tarihsel bağlamda Nihal Atsız isminin ilk kez burada ön plana çıktığını görüyoruz. Atsız, araştırmacı ve mücadeleci oluşu, aksiyon ve fikir adamlığı özelliklerinin yanı sıra edebiyatçı ve tarihçi yönüyle de dikkat çekmiştir.

Çalışmanın amacı, genel itibarıyla edebi yönü, ideolojik kimliğiyle ön plana çıkmış olan Hüseyin Nihal Atsız'ın tarih olgusuna, Türk tarihine yaklaşımı, tarihçi

kimliğini incelemektir. Bu bağlamda, çalışmada fikir adamı Hüseyin Nihal Atsız'ın, tarihi ele alış biçimini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Türk tarihini ve Türk milletini bir bütün olarak değerlendiren Hüseyin Nihal Atsız, bu bağlamda milli benliğin korunması, sürdürülmesi ve savunulması gerektiğini düşünmektedir. Tarihi, insanın hafızası olarak görür ve hafızası olmayan bir insanın var olmayacağını düşünmektedir.

Çalışmada literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Atsız'ın farklı alanlarda yazmış olduğu şiir, roman, makale, inceleme gibi eserlerinde tarih olgusu, tarihe yaklaşımı ve bu minvalde ortaya koymuş olduğu görüş ve düşünceleri incelenmiştir.

Çalışma giriş bölümü hariç, üç ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın yöntemi, problemi, amacı, önemi ve kapsamı hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde, *Atsız'a Kadar Türk Tarihçiliği* adıyla Atsız'ın eserler ortaya koyduğu yıllara kadar olan süreçte Türk tarihinin geçirdiği evreleri ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, biyografisi kapsamında aile hayatı, meslek hayatı fikri hayatı ve mücadeleleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Aynı zamanda Atsız'ın fikrî hayatının şekillenmesinde etkili olan şahsiyetler hakkında bilgi verilmiştir.

Üçüncü ve son bölüm çalışmanın en kapsamlı ve ana kısmıdır, bu bölümün oluşturulması aşamasında Atsız'ın tarihçiliği ekseninde doğrudan Atsız'ın eserleri temel alınmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın üçüncü bölümünde Atsız'ın, eserleri bağlamında Türk tarihine bakışı, tarih olgusunu ele alış biçimi, Türk tarihindeki önemli şahsiyetleri, olayları değerlendiriş biçimi, Türkçülük, Turancılık ülküsü, milli değerler gibi olgular incelenmiştir.

Çalışmanın literatür tarama yöntemi olması ve Türk Tarihinin uzun bir geçmişi olması hasebiyle Atsız'ın bakış açısı dahilinde kavramlardan bahsedilmiştir. Bu kavramlar da yine, tarih, ideoloji, kimlik ve kültür unsurlarını içeren kavramlardan oluşmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ATSIZ'IN HAYATI VE MÜCADELELERİ

1.1. Atsız'ın Ailesi ve Eğitim Hayatı

H. Nihal Atsız ‘‘Esir-i Kemal Mahallesi, Cami-i Şerif Sokağı’ndaki 13 numaralı hanede’’ 12 Ocak 1905 tarihinde dünyaya gelmiştir.¹ Babası Gümüşhane ahalisinden Çiftçioğulları ailesinden Güverte Binbaşısı Mehmed Nail Bey, annesi Trabzon ahalisinden Fatma Zehra Hanımdır.² Çiftçioğlu ailesi XVIII. yy. sonlarında Gümüşhane merkeze bağlı Edre (Yeni adı Dörtkonak) köyünden Gümüşhane’nin Torul kazasına bağlı Midi köyüne göçmüş olan ve XIX. yüzyılın ilk yarısında Midi köyünde çiftçilikle geçinen bir ailedir.³ Atsız’ın bilinen ilk dedesinin ismi Ahmet Ağa’dır. Ahmet Ağa’nın 1832 doğumlu oğlu Hüseyin Ağa 1850’lerin başında askerlik görevini yapmak üzere İstanbul’a gelir. Denizci olmuştur. Tezkere bırakır ve donanmada kalır. Çarkçı kolağalına, bugünün ifadesiyle makine önyüzbaşılığına kadar yükselir. Midi köyünün Hüseyin Ağa’sı İstanbul’da Hüseyin Efendi olmuştur. Atsız’ın babası Mehmet Nail Bey, işte bu makine önyüzbaşısı Hüseyin Efendi’nin oğludur ve 1877’de İstanbul’da doğmuştur. O da babası gibi deniz subayı oldu. 1903 yılında henüz yüzbaşı iken Fatma Zehra Hanım’la evlendi.⁴

Atsız’ın annesi Fatma Zehra Hanım da bir deniz subayı kızıydı. Bahriye Kaymakamı, bugünün ifadesiyle Deniz Yarbayı Osman Fevzi Bey’in kızıdır. Osman Fevzi Bey, Trabzon’un Kadioğulları ailesindedir. Hem baba hem ana tarafından denizci bir ailenin çocuğudur.⁵

Atsız’ın iki kardeşi vardır: 01 Mayıs 1910’da doğan Nejdet (Sançar) ve Aralık 1912’de doğan Fatma Nezihe (Çiftçioğlu).

¹ Cihan Özdemir, *Atsız Bey, Hüseyin Nihal Atsız’ın Hayatı, Fikirleri ve Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2007, s.10.

² Sakin Öner, *Hüseyin Nihal Atsız*, Toker Yayınları, İstanbul, 1977, s.9.

³ Ahmet Bican Ercilasun, *Atsız Türkçülüğün Mistik Önderi*, Panama Yayıncılık, Ankara, 2018, s.24-25.

⁴ Ercilasun, a.g.e, s.25.

⁵ Ercilasun, a.g.e, s.25.

Atsız, babasının görevleri ve taşınmalar dolayısıyla, ilköğretim sırasında birkaç okul değiştirmek zorunda kalır. Altı yaşında, ilkokulun birinci sınıfında iken dört okul değiştirir.⁶

İlkokul eğitimine Kadıköy'deki bir Fransız okulunda başlayan Atsız, kendisini bu okula hiçbir zaman ait hissetmemesi ve ayrıca okulda çıkan bir yangın nedeniyle buradaki öğrenimini sonlandırmak zorunda kalmıştır. Buradan bir Alman okuluna yazdırılan Atsız, daha sonra babasının tayin edildiği gambotun, Türk-İtalyan Savaşı'nda Süveyş'e sığınması nedeniyle burada bulunan bir Fransız Okulu'na gitmek durumunda kalmıştır.⁷ Daha sonra, Mehmed Nail Bey'in İstanbul'a dönmesiyle eğitimine sırasıyla Kasımpaşa ve Kadıköy'de devam etmiştir. Kadıköy'de bulunan Osmanlı İttihat Mektebi'nden sonra Kadıköy Sultanisinin rüşdiye⁸ bölümünde öğrenim görmeye devam etmiştir.

Atsız'ın özellikle, babasının tayin meseleleri nedeniyle tek bir okulda öğrenim görememiş, yukarıda gördüğümüz gibi kimi misyoner ve devlet okullarına gitmek durumunda kalmıştır. Hiç şüphesiz bu durumun Atsız'ın duygu ve düşüncelerine etkisi yadsınamaz. Özellikle İstanbul'un o dönemde içinde bulunduğu durumu Niyazi Berkes şu şekilde açıklamaktadır:

*“ (...) Tramvay pencerelerinden dışarı sarkmayın gibi yazılar hem Fransızca hem de Türkçeydi. Yalnız Fransızca olanları bile vardı. Karaköy'den Şişli'ye dek içinde hiç Türkçe konuşulmayan ya da bilinmeyen yerler vardı.”*⁹

1922 senesinde Askeri Tıbbiye'ye kaydolun Atsız, Tıbbiye'yi bir *ocak* olarak nitelemiş, mevcut durumu da *“bu ocaktan şair, politikacı, iş adamı ihtilalci ve hatta bazen bir doktor bile çıkardı.”* sözleriyle açıklamıştır.¹⁰ Aynı şekilde Niyazi Berkes de bu kurumun aslında tabipten ziyade yönetici ve eğitim kulvarlarında insan yetiştirmeye hizmet ettiklerini belirtmiştir.¹¹

⁶ Ahmet Bican Ercilasun, *Atsız Türkçülüğün Mistik Önderi*, s.25.

⁷ Sakin Öner, *Hüseyin Nihal Atsız*, Toker Yayınları, İstanbul, 1977. s.9.

⁸ Ortaokul.

⁹ Niyazi Berkes, *Unutulan Yıllar*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2019, s.64.

¹⁰ Atsız, *Çanakkale'ye yürüyüş, Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferleri*, İrfan Yayınları, İstanbul, 2003, s.180.

¹¹ Niyazi Berkes, *s.g.e.*, s.234.

Askeri Tıbbiye 'de başarılı bir öğrenci olamayan Atsız, bu durumu okuluna ve derslerine hiçbir zaman ısınmadığı gerekçesiyle açıklamakta ve İstanbul'da Harp Okulu'nun olmaması dolayısıyla Tıbbiyeye gittiğini belirtmektedir.¹² Atsız'ın bu okuldaki yılları akademik olarak değil, daha çok fikri anlamda önemlidir.

Nihal Atsız'ın Tıbbiye deneyimi üçüncü sınıfta son bulmuştur. Eserlerinde bu konu hakkında detaylı bilgi vermeyen Atsız, Arap asıllı Teğmen Mesud Süreyya Efendi ile 'selamlaşmama' olarak başlayan süreç sonunda okuldan atılmıştır.¹³ Tıbbiye'den ayrılmış olmanın verdiği üzüntüyü ömür boyu içinde taşımıştır.¹⁴

Atsız, okuldan atıldıktan sonra çeşitli işlerle meşgul olmuştur. Önce, Kabataş Lisesi'nde öğretmenlik yapan Atsız, daha sonra da bir gemide kâtiplik görevini üstlenmiştir. Ancak yapmak istediğinin bunlar olmadığını farkında olan Atsız, kendini tarih ve edebiyata vermiştir. İşte tam da bu noktada Atsız'ın hayatı değişmiştir. *Türkiyat Mecmuasına* Ahmet Naci Bey ile yazdığı "Anadolu'da Türklere Ait Yer İsimleri"¹⁵ isimli yazısını göndermiştir.¹⁶ Atsız'ın bu makalesi derginin editörü olan Fuat Köprülü tarafından beğenilmiş ve kendisine edebiyat fakültesine girmesi tavsiye edilmiştir. Bunun üzerine Nihal Atsız, edebiyat fakültesine kaydolmuştur. Ancak, okula kaydolduktan çok kısa süre sonra yani 28 Ekim 1926'da askerlik görevine başlamak durumunda kalmıştır.¹⁷ Askerlikten sonra okuluna devam eden Atsız, 1930 senesinde mezun olmuştur.

1.2. Atsız'ın Meslek Hayatı

Edebiyat Fakültesindeki başarısı ile birçoklarının dikkatini çektiği gibi Fuat Köprülü'nün dikkatinden kaçmayan Atsız, 1931 senesinde asistan olarak göreve başlamıştır. Göreve başladığı senenin akabinde "Atsız Mecmua" isimli bir dergi çıkarmaya başlamıştır. Adı geçen dergide Fuat Köprülü, Abdülkadir İnan, Pertev Naili Boratav, Sabahattin Ali gibi isimler yazmaktaydı.¹⁸

¹² Atsız, *Çanakkale'ye yürüyüş, Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferleri*, s.130.

¹³ Atsız, a.g.m, s232.

¹⁴ Atsız, a.g.m, s232-233.

¹⁵ Orijinal metni için bkz. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/172809>

¹⁶ Osman Fikri Sertkaya, "Hüseyin Nihal Atsız, Hayatı ve Eserleri", *Atsız Armağanı*, Ötügen Yayınları, İstanbul, 1976, s.5.

¹⁷ Sertkaya, a.g.m, s13.

¹⁸ Cihan Özdemir, *Atsız Bey, Hüseyin Nihal Atsız'ın Hayatı, Fikirleri ve Romanları Üzerine Bir İnceleme*, s.14.

Atsız'ın üniversitedeki asistanlık görevi çok uzun sürmemiştir. 1932 yılının temmuz ayında düzenlenen Türk Tarih Kongresi'nde, "Hititler Türklerin atasıdır ve Anadolu'nun en eski kavmidir" bildirisini kabul etmeyen Zeki Velidi Togan'ı Türk Tarih Cemiyeti Genel Sekreteri Reşit Galip eleştirip, küçümsemiştir. Bu hadiseyi öğrenen Atsız ve yedi arkadaşı sessiz kalmamış, genel sekretere "*Zeki Velid'in talebesi olmaktan gurur duyuyoruz*" diyerek protesto şeklinde bir telgraf göndermişlerdir.¹⁹ 19 Eylül 1932'de Reşit Galip'in Maarif Vekâletine atanması ile işler Atsız için zorlaşmaya devam etmiştir. Fuat Köprülü'nün dekanlıktan ayrılmasından kısa bir süre Atsız Mecmua'da "Darülfünun'un Kara, Daha Doğru Bir Tabirle Yüz Kızartıcı Listesi" isimli bir yazı yayımlar. Yazısının sonunda okuyucularına veda niteliğinde *Yolların Sonu* adlı şiirini paylaşır.²⁰

'Gidiyorum: Gönlümde acısı yanıkların...

Ordularla yenilmez bir gayız var kanımda.

Dün benimle birlikte gülen tanıdıkların

Yalnız bir hatırası kaldı artık yanımda.'

Bu yazı ve şiir dolayısıyla 13 Mart 1933 tarihinde Atsız'ın asistanlık görevine son verilir.²¹ Asistanlık görevine son verilmesinden sonra Atsız, çeşitli okullarda ders vermeye başlamıştır. Sırasıyla Malatya'da bir ortaokulda Türkçe öğretmenliği ve Edirne'de bir lisede Edebiyat öğretmenliği yapmıştır.²² Bu süre zarfında 5 Kasım 1933 tarihinde Atsız Mecmua'nın devamı niteliğinde olan "Orhun" dergisini yayınlamaya başlamıştır. Yalnızca dokuz sayı yayınlanan bu dergi, Türk Tarih Kurumu'nun hazırlamış olduğu dört ciltlik lise kitabındaki 'yanlışları' belirtmesi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından kapatılmıştır.²³ Ayrıca Orhun dergisinde yayınlanan bu makalenin ardından Atsız'ın Edirne'deki görevine de son verilmiştir.²⁴ Bu dönemde, asistanlık

¹⁹ Cihan Özdemir, *Atsız Bey, Hüseyin Nihal Atsız'ın Hayatı, Fikirleri ve Romanları Üzerine Bir İnceleme*, s.13.

²⁰ Atsız, *Yolların Sonu*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2018, s.11.

²¹ Osman Fikri Sertkaya, "Hüseyin Nihal Atsız, Hayatı ve Eserleri", *Atsız Armağanı*, s.7.

²² Sertkaya, a.g.m., *Atsız Armağanı*, s.9.

²³ Ömer Faruk Akün, "Hüseyin Nihal Atsız", *TDVİA*, IV. Cilt, 1991, s.87.

²⁴ Sertkaya, a.g.m., s.9.

yıllarında tanıştığı Bedriye Hanım ile evlenmiş ve Yağmur ve Buğra adında iki oğlu dünyaya gelmiştir.²⁵

9 Eylül 1934'te Deniz Gedik Ortaokulu'na atanan Atsız, burada da yer edinmemiş, dördüncü senesinde ihraç edilmiştir. Daha sonra Özel Yüce-Ülkü Lisesi ve Boğaziçi Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yapmıştır.²⁶ Bu yıllarda aynı zamanda Atsız'ın makaleleri çeşitli dergilerde yayımlanmıştır. Ayrıca 1941 senesinde ilk romanı Dalkavuklar Gecesi'ni yayımlamıştır.²⁷

1.3 Atsız'ın Irkçılık-Turancılık Davası

Atsız'ın yazılarında bulduğumuz Turancılık ile ilgili ifadesi şu şekildedir:

*“Turancıyız, ne olacak? Tarihi vatanımız olan bütün tutsak ülkeleri elbette kurtaracağız. Görevimiz bu değil mi? Böyle büyük bir ülkeye bağlanmayıp da hayvani bir rehavetle zevk içinde mi yaşayacağız? (...) Biz iki Türkistan'ı da Azerbaycan'ı da Kafkasya'yı da İdil-Ural boylarını da Kırım'ı da kurtarmak için şuurumuz işledikçe, ayakta durabilecek gücümüz kaldıkça çalışacağız. O kadar da değil... Batı Trakya'yı, Kıbrıs'ı ve Adaları da alacağız... Kerkük ve Bayır-Bucak da bizim olacak.”*²⁸

Özellikle 1940'lı yılların başlarında ülkede Turancılık ciddi oranda popüler olmuştur. Şahısların makale ve dergi yayımlamalarına ek olarak o dönemde iktidarı elinde bulunduran Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) de Turancılık ideolojisinin arkasına sığınmıştır. Cemil Koçak, bu durum ile ilgili şu cümleyi söylemiştir:

*“1940'ların başında Almanların Sovyetlere savaş açmasıyla Irkçılık-Turancılık akımı baş göstermiştir.”*²⁹ Bunun nedeni olarak Sovyetler Birliği'nde yaşayan milyonlarca Türkün Sovyet esaretinden kurtulma ümidi gösterilebilir.

Ülkede durum böyleyken hem turan ülküsünü benimseyenlerin hem de karşı görüşte olanların çatışması pek muhtemeldi. Nitekim öyle de oldu. İki grup arasındaki hesaplaşma makale, dergi ve gazetelerde boy göstermeye başladı.³⁰ Bu gruplar arasında ilk olay, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun bir konferansta sol görüşlü öğrenciler

²⁵ Osman Fikri Sertkaya, ‘Hüseyin Nihal Atsız, Hayatı ve Eserleri’, *Atsız Armağanı*, s.9.

²⁶ Sertkaya, a.g.m, s.12.

²⁷ Atsız, *Dalkavuklar Gecesi, Z Vitamini*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2018.

²⁸ Atsız, *Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2017, s.28.

²⁹ Cemil Koçak, ‘Devlet Hizmetinde ve Gözetiminde Türk Milliyetçiliği’, *I. Ulusal Tarih Kongresi*, Mersin, 1997, s. 209.

³⁰ Cihan Özdemir, *Atsız Bey, Hüseyin Nihal Atsız'ın Hayatı, Fikirleri ve Romanları Üzerine Bir İnceleme*, s.23.

tarafından protesto edilmesidir. Bu olay üzerine Atsız, dönemin başbakanı Şükrü Saraçoğlu'na kendi dergisinde yayımlanan bir mektup yazmıştır.³¹ Atsız, bu mektuptan bir ay sonra başbakana yine açık bir mektup yazmıştır.³² Özellikle ikinci mektuptaki ağır ithamlar hem *Orhun* dergisinin kapatılmasına hem de Özel Boğaziçi Lisesi'ndeki görevinden olmasına neden olmuştur. Ayrıca, Sabahattin Ali tarafından Atsız'ın ikinci mektubunda yer alan, '' (...) bugün kültür işlerinin mühim mevkiinde, Maarif Vekili Hasan Ali'nin şahsi sempatisi sayesinde, batırmak istediği Türk milletinin parasıyla rahatça yaşamaktadır.''³³ gibi cümleleri nedeniyle kendisine hakaret davası açılmıştır.³⁴

26 Nisan 1944 tarihinde davanın ilk duruşması yapılmışken, ikinci duruşması ise 3 Mayıs 1944 tarihinde gerçekleşmiştir.³⁵ İkili arasındaki duruşma nihayet 9 Mayıs'ta nihai karara bağlanmış, Atsız dört ay hapis cezası almıştır. Bu cezanın ertelendiği bilinmektedir. Ancak davanın akabinde sular durulmamış, İstanbul'a dönmeye hazırlanan Atsız, Ankara'da tutuklanmıştır. Tutuklanma gerekçesi olarak, '' (...) rejime aykırı Irkçılık ve Turancılık gayeleri güden; hedeflerine ulaşmak için devamlı ve sistemli bir faaliyet gösteren; memlekete zararlı ideolojilerini tahakkuk ettirmek yolunda teşkilatlı şekilde çalışan kişiler''³⁶ gösterilmiştir.

İrkçılık-Turancılık Davası adı verilen bu süreçte toplamda altmış beş oturum yapılmış ve nihayet 29 Mart 1945 tarihinde sonuçlanmıştır. Sonuca göre altı buçuk yıl hapis cezası alan Atsız, bir buçuk yıl yattıktan sonra serbest bırakılmıştır.³⁷ Sonraki süreçte Atsız, çeşitli dergilerde yazılar yazmıştır. Bu dönemde ayrıca *Bozkurtların Ölümü* ve *Bozkurtların Dirilişi* isimli kitaplarını neşretmiştir.³⁸

1.4 Atsız'ın Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki Yılları

Atsız, üniversiteden arkadaşı olan Tahsin Banguoğlu'nun Milli Eğitim Bakanı olmasıyla öğretmenlik mesleğine geri dönmüştür. 21 Eylül 1951 tarihinde Haydarpaşa Lisesinde Edebiyat öğretmeni olarak görevlendirilmiştir.³⁹ Ancak buradaki

³¹ Mektup için bkz. Atsız, *Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2017, s.103.

³² Atsız, a.g.e, s 110.

³³ Atsız, a.g.e, s 113.

³⁴ Özdemir, a.g.e, s 25.

³⁵ Sertkaya, ''Hüseyin Nihal Atsız, Hayatı ve Eserleri'', *Atsız Armağanı*, s.12.

³⁶ Özdemir, a.g.e, s 15.

³⁷ Sertkaya, a.g.m., s.13-14.

³⁸ Adı geçen kitapları Ötüken Yayınları *Bozkurtlar* adı ile tek kitapta toplayıp yayımlamıştır.

³⁹ Sertkaya, a.g.m., s.14.

öğretmenlik görevi de kısa süreli olmuş ve buradan Süleymaniye Kütüphanesine ataması yapılmıştır. Atsız nihayet öğretmenlik mesleğinden alınarak emekliye ayrılacağı 1969 yılına kadar Süleymaniye Kütüphanesinde memuriyet hayatına devam etmiştir.⁴⁰ Buradaki memuriyeti sırasında üretmeye devam etmiştir, yine birçok makale yazıp, yayımlamıştır. 1956 senesinde ‘‘Türk Ülküsü’’⁴¹, 1958 senesinde ‘‘Deli Kurt’’⁴² ve ‘‘Z Vitamini’’⁴³ isimli eserlerini neşretmiştir.

1.5. Atsız’ın Son Yılları ve Ölümü

Hüseyin Nihal Atsız, Süleymaniye Kütüphanesindeki emekliliğinin son yıllarındaki Doğu Anadolu’daki terör olaylarına kayıtsız kalmamış ve daha çok Kürt sorununu ele alan yazılar yazmıştır. Bu yazıları ile kamuoyunda ciddi bir etki bırakan Atsız hakkında Cumhuriyet Başsavcılığı bir soruşturma açmıştır. Toplam altı yıl süren yargılanma sürecinde on beş ay hapis cezası verilmiştir.⁴⁴ Yargılama süreci devam ederken, 1972 senesinde Atsız, ‘‘Ruh Adam’’⁴⁵ romanını yayımlamıştır.

Yukarıda bahsettiğimiz bu zorlu süreçte Atsız’da yüksek tansiyon, ağır romatizma gibi birçok hastalık görülmüştür. Doktorların, Haydarpaşa Numune Hastanesi’nde yatan Atsız’ın hapishaneye girmesinin sağlığı açısından uygun olmayacağını belirtmesine rağmen, savcılığın bu kararı kabul etmemesi üzerine tekrar hapishaneye koyulmuştur. Atsız’ın tanıdıkları mevcut dönemin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk’ten hasta olan Atsız’ın affedilmesi ricasında bulunmuş, Korutürk de cumhurbaşkanlığı yetkisini kullanarak Atsız’ı affetmiştir.⁴⁶ Böylece Atsız’ın iki buçuk aylık cezaevi süresi 22 Ocak 1974 tarihinde son bulmuştur.

1975 senesinde kardeşi Nejdet Sançar’ı kaybetmenin vermiş olduğu derin üzüntünün de etkisiyle 10 Aralık günü Bostancı’daki evinde kalp krizi geçirmiş ve 11 Aralık 1975 tarihinde hayata gözlerini yummuştur.⁴⁷ Cenazesi hakkında Sertkaya şunları yazar: ‘‘Yarım asırdır hiçbir kuvvetin Türk milliyetçiliğinin burcundan

⁴⁰ Osman Fikri Sertkaya, ‘‘Hüseyin Nihal Atsız, Hayatı ve Eserleri’’, *Atsız Armağanı*, s.14.

⁴¹ Atsız, *Türk Ülküsü*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2017.

⁴² Atsız, *Deli Kurt*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2018.

⁴³ Ötüken Yayınları, Atsız’ın Dalkavuklar Gecesi ve Z Vitamini isimli iki eserini tek kitapta basmıştır. Atsız, *Dalkavuklar Gecesi, Z Vitamini*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2018.

⁴⁴ Cihan Özdemir, Atsız *Bey, Hüseyin Nihal Atsız’ın Hayatı, Fikirleri ve Romanları Üzerine Bir İnceleme*, s.35-36.

⁴⁵ Atsız, *Ruh Adam*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2018.

⁴⁶ Sertkaya, a.g.m, s.18.

⁴⁷ Atsız’ın son üç saatine tanıklık eden Muzaffer Eriş’in yazısı için; Muzaffer Eriş, ‘‘Atsız Hoca’nın Başucunda (Son üç saat)’’, *Türkçülerin Kaleminden Atsız*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000, s.11-14.

*indiremediği bayraklarından birincisi olan Atsız Bey'e Kurban Bayramı dolayısıyla ziyaret yapmak isteyenler, 13 Aralık 1975 tarihinde Kurban Bayramı'nın ilk günü Kadıköy Osmanağa Camii'nde son vazifelerini ifa ettiler ve kılınan ikindi namazına müteakip Osmanağa Camii'nden Karacaahmet mezarlığına kardeşi Necdet Sançar'ın yanına kadar, Onu eller üzerinde taşıdılar.'*⁴⁸

1.6. Atsız'ın Arkasından

(...)

Artık veda zamanına pek fazla kalmadı:

Yorgun ve kimsesiz ölümün bahçesindeyim.

Atsız

Edebiyatçı, tarihçi kısaca çok yönlü bir fikir adamı olan Atsız'ın arkasından pek çok kimse duygu ve düşüncelerini dile getirmiştir.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı tarafından çıkarılan "Türkçülerin Kaleminden Atsız" isimli eserin sunuş bölümünde Vakıf Başkanı Prof. Dr. Turan Yazgan, Atsız için şunları söylemiştir:

*"Bizim neslimiz onun sayesinde, rüyalarında kendisini Ötüken ormanlarında akan sulara uçarcasına yüzerken görmüştür. Onun sayesinde Türklüğe duyduğu sevgi ve güven o derece artmıştır ki, bu rüyaları gerçek yapmak ideali lise sıralarında yeminlerle perçinleşmiş ve dönülmez yola girilmiştir. Onun sayesinde ki bu yoldan Türk dünyasının her yerine ayak basmak insanların duyabilecekleri en büyük mutluluk, Allah'ın kullarına verebileceği en büyük mükâfat olmuştur."*⁴⁹

2010 senesinde vefat eden Reha Oğuz Türkkan, Atsız'ın ölümünden sonra yazdığı "İrkının Şeref Taşan Efsanesindeki Adam: Atsız" isimli yazısında Atsız'a şöyle veda etmiştir:

"İşte ölen birimiz. Ama yaşayacak. Bizim gönüllerimizde ve kafalarımızda. Yarınki Türk nesillerinin gönüllerinde ve kafalarında. Ve kim bilir Atsız, o Ruh Adam,

⁴⁸ Osman Fikri Sertkaya, "Hüseyin Nihal Atsız, Hayatı ve Eserleri", *Atsız Armağanı*, s.20

⁴⁹ Refet Körüklü, Cengiz Yavan, *Türkçülerin Kaleminden Atsız*. Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000.

öbür dünya dediğimiz bir başka dünyalarda, hayal etme gücüyle hak kazandığı hayal âlemlerinde belki yeniden yaşamaya başlamıştır bile.

Atsız, Allah'a ısmarladık derim sana. Gene buluşmak üzere Allah'a ısmarladık.'

Zeki Sofuoğlu, Atsız'ın ölümünden bir yıl sonra kaleme aldığı yazısında Atsız'dan şöyle bahsetmektedir:

*'Büyük ve büyük olduğu kadar da eksiksiz ve lekesiz büyük insan, büyük Ülkücü, Türkçü Hüseyin Nihal Atsız'ı kaybedeli bir yıl oldu. Uluğ Türk Milleti; yücelikler, görkemler, efsanelerle dopdolu muazzam Türklük, gurur ve iftihar kaynağımız şanlı Türk Tarihi O'nu elbette, ilelebet anacak ve yaşatacaktır.'*⁵⁰

İhsan Ilgar, elli yılı aşkın süredir arkadaşı olan Atsız hakkında duygularını şu şekilde dile getirmiştir:

'Yarım yüzyılı aşkın anıları aşkın anıları, yetmiş yıllık bir kafadan satırlara dökmek kolay olmuyor. (...) Vefa; geleceğe büyük yaratmakta önemli bir rol oynar.

*Nihal, sen unutulmayacaksın! Eserlerini, yetiştirdiğin gençler yaşatacaktır.'*⁵¹

Türk milliyetçiliği düşüncesinin önde gelen isimlerinden Sami Yavrucuk, Atsız'ın için şunları kaleme almıştır:

*'Atsız Hoca, Türklük ülküsünü tutuşturan ve mücadelesinin bayrağını açan insandır. O, Türkçü nesillerin hocası, sağlam seciyeli, cesur, Türk dilini, tarihini ve edebiyatını en iyi bilen bilim adamı, ender gördüğümüz bir idealist ve büyük bir ülkücü idi. Hayatı boyunca ve zor günlerinde bu vasıflarından hiç taviz vermedi. Onun için o bizim bayrağımızdı ve onun için yerini kimse dolduramadı.'*⁵²

Yazar Necdet Sevinç, Atsız için şu tanımlamayı yapmıştır:

'(...)Ve bir fikir hareketini yürütmek, Cenab-ı Hak'tan başka kimsenin önünde eğilmemeyi, Allah'tan başka kimseden korkmamayı, dünya ile ilgili arzu ve ihtiyaçlara tenezzül etmemeyi gerektirir ki, her zaman saygı ve hayranlıkla andığımız Atsız, baş

⁵⁰ Zeki Sofuoğlu, "Büyük Türkçü'yü Anarken", *Türkçülerin Kaleminden Atsız*, s.9.

⁵¹ İhsan Ilgar, "Kaybedilen Bir Dostun Arkasından", *Türkçülerin Kaleminden Atsız*, s.30.

⁵² Sami Yavrucuk, "Atsız Hoca'yı Anarken", *Türkçülerin Kaleminden Atsız*, s.105.

eğmeyen, diz çökmeyen ve bütün baskılara rağmen susmayan, susturulamayan bir dava adamı olarak arkasında silinmez izler bırakıp tarihe geçmiştir.’’⁵³

Politikacı İsmail Hakkı Yılanlıoğlu, Atsız hakkında yazı yazmanın ne denli zor olduğunu şu cümleler ile açıklamaya çalışmıştır:

‘Eskiden; güvenilir, haysiyetli, şahsiyet sahibi merd kimselere ‘dört yüz dirhem adam’ denirdi. O zaman bir okka dört yüz dirhemdi. Şimdi okka, kilo; dirhem, gram oldu. Bu değişikliğe muvazi olarak dört yüz dirhemlik adamlar da azaldı; şimdi değil dört yüz dirhemlik, dört yüz gramlık adama bile zor rastlanıyor. İşte Atsız, dört yüz dirhem, yani okkalı bir Türkçü idi.’’⁵⁴

Yazar Fırat Kızıltuğ, Atsız’ı şu sözler ile anlatmaya çalışıyordu:

‘Atsız Hoca’da gördüğüm bir hasleti kimsede görmedim diyebilirim. "Davasının sonuna kadar sahibi ve takipçisi" idi. Hiç kimse ideali uğruna hayatını onun gibi ortaya koyamaz. İdeallerine herkesten önce kendisi örnek olur, davranışlarımızı yönlendirirdi. Asla fiyatı yoktu. O ancak inançlarının doğrultusunda yazar, çizer, düşünür ve düşündürürdü. Sorduğumuz her soruların en doğru cevabını hemen alırdık. Hiç tereddüt etmezdi.’’⁵⁵

Prof. Dr. Necmeddin Sefercioğlu ise Atsız’ı şu cümleler ile okuyucuya anlatmaya çalışıyordu:

‘Türkçülüğün Ziya Gökalp’ten sonraki en büyük temsilcisi ve önderi olan Atsız Beğ’in ibret alınarak hatırlanması gereken bir hayat; serüveni var: 1905’te başlayıp 1975’te sona eren amansız, dayanılmaz, aşılması olabildiğince zor engeller ile dolu bir hayat: daha doğrusu bir fazilet mücadelesi...’’⁵⁶

Gazeteci Galip Erdem Bey, şu anki Türk milliyetçilerindeki Atsız’ın etkisini şu sözlerle dile getirmiştir:

‘Nihat Atsız Bey; Türk milliyetçiliğini, belli bir dönemin, özellikle 1938 sonrasının ezilmişliğinden kurtaran; ‘Yeniden Doğuş’un öncülüğünü yapan yiğit bir ülkücü. Büyük heyecanların, ‘Çetin Yolları’n, Türk tarihini parçalanmaz bir bütün

⁵³ Necdet Sevinç, ‘Atsız’, *Türkçülerin Kaleminden Atsız*, s.117.

⁵⁴ İsmail Hakkı Yılanlıoğlu ‘Büyük Türkçü’, *Türkçülerin Kaleminden Atsız*, s.119.

⁵⁵ Fırat Kızıltuğ, ‘Ruhumuzda Atsız’, *Türkçülerin Kaleminden Atsız*, s.136.

⁵⁶ Necmeddin Sefercioğlu, ‘Atsız Beğ ve Kütüphane’, *Türkçülerin Kaleminden Atsız*, s.171.

olarak görmeyi öğrenmenin temsilcisi ve Türk birliğinin 'dev' inançlı bekleyicisi. Kimse inkâr edemez: yaşayan Türk milliyetçilerinin hemen hepsinde emeği ve yetişmelerinde, unutulmaz payı var.’’

Ve son olarak yazar Cengiz Yavan'ın, Atsız hayattayken onu tanımamanın üzüntüsünü dile getirirken, duygularını şu şekilde bizlere yansıtmıştır:

‘‘H. Nihal Atsız. Türkçülüğün, Türk Milliyetçiliğinin efsanevi ismidir. Ömrünü Türk için, Türklük için, Türk Tarihi için vermiş ilim adamı, düşünür, tarihçi Atsız. O'nu anlatmak için kelimelerin yeterli olacağını zannetmiyorum. Anlatmaya hangi yönünden başlayabiliriz ki? Bütün özellikleri birleşmiş, kaynaşmış, birbirini tamamlayan unsurlar haline gelerek yepyeni bir ekol oluşturmuş bir şahsiyet. Belki de sağlığında tanıyamamaktan dolayı hayıflandığım tek şahsiyet.’’⁵⁷

1.7 Fikriyatı

1.7.1. Atsız'ı Etkileyen Şahsiyetler

Hüseyin Nihal'i etkileyen şahısların başında hiç şüphesiz Ziya Gökalp gelmektedir. Gökalp, Nihal Atsız'ın aksine yaşamının büyük bir kısmını İstanbul dışında geçirmiştir. Ancak en etkili olduğu dönem de İstanbul'da yaşadığı dönemdir. *Türk Yurdu* dergisindeki yazılarıyla tanınan Gökalp, aynı zamanda iktidarda bulunan İttihad ve Terakki Fırkasındaki nüfuzu ile iktidarın milli politikasına etki etmeyi başarmıştır.

Ziya Gökalp, Türk Ocağı'ndaki konuşmalarıyla birçok gencin dikkatini çekmeyi başarmıştır. Bunlardan biri de Atsız'dır. Özellikle Gökalp'in ‘‘Türkçülüğün Esasları’’, ‘‘Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak’’ isimli kitapları yayınlayınca çok erken yaşta milli duygular ile tanışmaya başlamıştır.

Ziya Gökalp'in zaman içerisinde Türkçülük anlayışında değişim görmüş olsak da temeli aynıdır: Turan ideali. Başlangıçta bütün Türklerin bir arada yaşayacağı bir vatan tasvir etmişse de ömrünün sonlarında önce *Türkiyeci*, sonra *Oğuzcu* ve en sonunda bütün *Türklük*, yani Turancıdır. Atsız, Turancılık anlayışında Gökalp'in görüşüne sadık kalmıştır.⁵⁸

⁵⁷ Cengiz Yavan, ‘‘Vefasızlık ve Atsız’’, *Türkçülerin Kaleminden Atsız*, s.177.

⁵⁸ Altan Deliorman, ‘‘Atsız'ı Etkileyen Şahsiyetler Ziya Gökalp ve Atsız (1)’’, *Orkun Dergisi*, 104. Sayı, Ekim 2006.

İki şahsiyetin mizaçları Türkçülük hareketi üzerine yansımıştır. Ziya Gökalp, Atsız'a göre kararlı, sakin ve çekingendir. Zaman içerisinde siyasete girmiş ve İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne katılmıştır. Daha sonraki Kurtuluş Savaşı döneminde de Atatürk'ü ve Cumhuriyet Halk Fırkasını desteklemiştir. Atsız ise, Gökalp gibi sessiz bir mizaca sahip değildi. Tam tersi kavgacı, atak idi. Hislerini açığa vurmaktan hiç kaçınmazdı. Hayatı boyunca hiçbir siyasi partiye katılmamıştır. Bir ara Alparslan Türkeş'ten dolayı CKMP ve MHP'ye yazıları ile destek vermişse de daha sonra bu partilerin Türkçülüğe verdiği önemin azaldığını fark etmesiyle bu partilerden uzaklaşmıştır.

Ziya Gökalp ile Atsız ilişkisi teorik alanda mevcut benzerlikler ve farklılıklar olmasına rağmen, Atsız Gökalp'i daima saygıyla yâd etmiş ve onun Türkçülüğün büyük önderlerinden biri olduğu inancını muhafaza etmiştir.⁵⁹

Atsız'ın etkilendiği bir diğer şahıs Dr. Rıza Nur'dur.⁶⁰ Dr. Rıza Nur ile Atsız meslektaş sayılır diyebiliriz. Atsız'ın Dr. Rıza Nur ile tanışmasını 1925 tarihi ile başlatabiliriz. Bu tarihte Atsız 20 yaşında tıbbiye'de öğrenci idi. Dr. Rıza Nur'un "Türk Tarihi" adlı eserinin yayımlanma tarihi de bu tarih idi. Dolayısıyla, Türkçülük düşüncesi içinde olan Atsız'ın bu eseri okumamış olması düşünülemez. Daha sonra Edebiyat Fakültesi'nde öğrenci iken de Dr. Rıza Nur ile iletişim halinde olmuştur. Çalışmalarını Rıza Nur ile paylaşmış ve onun düşüncelerini almıştır. Ayrıca bir dönem Rıza Nur'un "Tanrıdağ" dergisinde de yazı yazmıştır. Böylece fikri hayatına önemli derecede katkı sağlamıştır diyebilmekteyiz.

Rıza Nur ile Atsız'ın benzer mizaçlı insanlar olduğunu söyleyebiliriz. Politik yazılarının sertliği ile doğru bildiği şeyi karşısındakinin yüzüne hatır gönül dinlemeden söylerdi. Atsız'dan farklı olarak Rıza Nur'un düşmanları hayli fazlaydı. Ölümünden sonra "Hayat ve Hatıratım" isimli hatıratının yayımlanması, Rıza Nur'a sempati besleyenleri hayal kırıklığına uğratmıştır. Bu hatıratında Mustafa Kemal, Fevzi Çakmak, İsmet İnönü hakkında doğru/yanlış pek çok iddia bulunmaktadır. Atsız'da bu eserden etkilenen insanlar arasındaydı. Her ne kadar belli bir süreden sonra

⁵⁹ Altan Deliorman, "Atsız'ı Etkileyen Şahsiyetler: Ziya Gökalp (2)", *Orkun Dergisi*, 105. S: Kasım 2006.

⁶⁰ Atsız'ın Dr. Rıza Nur'u anlattığı söyleşi için bkz. Atsız, "Atsız, Dr. Rıza Nur'u anlatıyor", *Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferi ve Çektiklerimiz*, 2018, s.240-246.

Rıza Nur'un ismini eserlerinde anmamaya başlamış olsa da Atsız'ın ömrünün hiç yoktan kırk senelik bölümü Dr. Rıza Nur'un etkisinde geçmiştir.⁶¹

Ziya Gökalp, Rıza Nur'dan sonra Atsız'ı etkileyen şahsiyetlerden son olarak Zeki Velidi Togan'dan bahsedeceğiz.

Atsız'ı özellikle tarih alanında etkileyen şahıstır, Zeki Velidi Togan. İkisinin yollarının ilk kesişmesi Edebiyat Fakültesinde olmuştur. Atsız, Zeki Velidi'nin öğrencisi idi. Önceki sayfalarda bahsettiğimiz gibi Ankara'daki Tarih Kongre'sinde Zeki Velidi çok şiddetli eleştirilere maruz kalmış, hocasını savunmak için Milli Eğitim Müdürü'ne yazı yazan Atsız, asistanlık görevinden alınmıştır. Olay akabinde Zeki Velidi de yurtdışına çıkmaya karar vermiştir.

Atsız, Zeki Velidi'ye hem hocası hem de çok büyük bir tarihçi olması nedeniyle hep saygı ile bakmıştır. Atsız yalnız Türk dünyası ile ilgili değil, Türkiye'nin iç meseleleri ile de çok yakından ilgilenmişken, Zeki Velidi'nin bakışı daha çok Türk dünyasına çevrilmişti.

Zeki Velidi, Atsız'ı Türk tarihine bakış açısı bakımından da etkilemiştir. Her ikisi de Türk dünyasının çok devletli bakış açısıyla incelenmesine razı gelmiyorlardı. Onlara göre Türkler tarih boyunca yalnızca iki devlet kurmuş ve bu tez üzerinden Türk tarihinin yeniden yazılması gerekiyordu. Buna ek olarak, ikisinin bir diğer ortak görüşü Cengiz Han'ın Türk olduğu yönündedir. Bu tezi birçok tarihçi de kabul etmektedir.⁶² Atsız'ın, Zeki Velidi Togan'dan etkilendiğinin diğer bir kanıtı da başlangıçta hocasının ders notlarını kullanıyor oluşudur.⁶³

1.7.2. Atsız'ın Fikriyatı

Atsız Cumhuriyet Döneminde 'milliyetçi' olarak nitelendirdiğimiz kesimin öncülerinden biri olmuştur. Anne ve baba tarafının asker kökenli olması, onun askeriye hevesli olmasına yol açmıştır. Atsız'ı milliyetçiliğe iten olgu, sosyal sebeplerdir. Dünyanın içinde bulunduğu kutuplaşma ekseninden Türkiye'de nasibini almış, aydın zümrelerin bir kısmı 'sosyalist' görüşü benimserken, diğer kısmı da 'milliyetçiliği' benimsemiştir. Bunlardan biri de Atsız olmuştur.

⁶¹ Altan Deliorman, "Atsız'ı Etkileyen Şahsiyetler Dr. Rıza Nur", *Orkun Dergisi*, 106. Sayı, Aralık 2006.

⁶² Altan Deliorman, "3 Atsız ve Zeki Velidi Togan", *Orkun Dergisi*, 107. Sayı, Ocak 2007.

⁶³ Ahmet Bican Ercilasun, "Nihal Atsız ve Tarihçiliği üzerine", <http://misak.millidusunce.com/nihal-atsiz-ve-tarihciligi-uzerine/> (Erişim tarihi: 12-09-2019)

Atsız ölkü kelimesini ‘uğruna ölünen büyük dilekler’ olarak tanımlamıştır.⁶⁴ Türkçölük ölküsü için Atsız, Şunları söylemiştir:

‘*Türkçölük büyük Türk ilinde Türk uruğunun kayıtsız-Őartsız hâkimiyeti ve istiklali ile Türklüğün her yönden bütün milletlerden ileri ve üstün olması ölküsüdür.*’⁶⁵

Atsız’a göre kendini milliyetçi olarak tanımlayan her kişi Türkçü değildir. O’na göre başka memleketlerdeki Türkler ile ilgilenmeyip, sadece kendi yurdundaki Türklerle ilgilenen kişi Türkçü değil, milliyetçidir.⁶⁶

Atsız’a göre Türkçölük dört kaynaktan gelmekteydi⁶⁷:

1. Kökü çok eski olan ve Türk uruğunun Őuuraltında yüzyıllardan beri yaşayan milliyetçilik.
2. Tanzimat’tan sonra, Avrupa’daki milliyetçilere benzeyen halkçı bir hareketin bizde de tatbik olunmasını isteyen milliyetçilik hareketi.
3. Devletimizin içindeki yabancı unsurların ihaneti dolayısıyla doğan tepki.
4. Türklerin 200 yıldan beri çektikleri büyük sıkıntılar.

Yukarıdaki maddeler Türkçölüğü meydana getiren zincirin her bir halkasıdır.

Turancılık fikri, 1830’lu yıllarda Macaristan’da baş gösteren bir akımdır. Özellikle XIX Yüzyılın sonunda ideolojik anlamı olan bu kavram zamanla ‘*Panturanizm*’e dönüşmüŐtür.⁶⁸

Atsız’a göre Turancılık, ‘‘tarihi mirasları da dâhil olduğu halde bütün Türkleri bir devlet halinde birleŐtirmek ölküsüdür.’’⁶⁹ Turancılık fikrinin Türkleri sadece kültürel anlamda birleŐtirmek demek olmadığını, kültür birliğinin ancak siyasi birlikten sonra oluşabilecek bir olduğunu savunmuştur. Bu düşünceye paralel olarak Türkçölük ve Turancılık arasındaki farkı, Türkçölüğün Türklerin her alanda

⁶⁴ Atsız, ‘‘Türkçölük’’, *Türk Ölküsü*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017, s.32.

⁶⁵ Atsız, ‘‘Türkçölük’’, *Orkun*, Sayı:17, 1963, Makaleler III, İrfan Yayınları, İstanbul 1997, s.11-12.

⁶⁶ Atsız, ‘‘Türkçölük ve Siyaset’’, Ötüken, 1972, *Makaleler III*, s.26.

⁶⁷ Atsız, ‘‘Türkçölük’’, *Türk Ölküsü*, s.33.

⁶⁸ Ferit Selim, Sanlı, ‘‘Türkçölük Akımında Din Olgusu Üzerine Aykırı Bir Yaklaşım: Hüseyin Nihal Atsız ve Fikirleri’’, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2010, s.30.

⁶⁹ Atsız, *Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2017, s.15.

üstün olması düşüncesi, Turancılığın ise, bütün Türkleri tek bir devlet altında birleşmesi olarak belirtmektedir.⁷⁰

Atsız, Turancılık karşıtı olanları şu sözlerle eleştirmiştir:

“*Turancılık ülküsü gibi milleti hızlandırıcı, ahlaka dayalı ve fazilete dayalı kutlu bir ülküyü yermek için ya damarlarındaki kanı yabancı hissetmek ya komünist, yani vatan haini yahut da milli tarihi Malazgirt’ten başlatacak kadar cahil olmak lazımdır.*”⁷¹

İrkçilik ithamı ise Atsız’ın yaşamı boyunca ve yaşamından sonra da maruz kaldığı bir olgu olarak karşısına çıkmıştır. 1944 İrkçilik-Turancılık davasında yargılanan Atsız, *’Türkçüyüm, Türkçülük milliyetçiliktir. İrkçilik ve Turancılık da bunun şümülüne dâhildir... İrkçi ve Turancı olduğum için mahkûm olursam bu mahrumluk hayatımın en büyük şerefini teşkil edecektir.*”⁷² diyerek ırkçı olduğunu kabul etmiştir.

Atsız’ın bağlı bulunduğu ırkçılık, Gökalp’ın "Türkçülüğün Esasları"nda reddettiği antropolojik ırkçılık değildir. Onun Türkçülük sistemindeki ırkçılık prensibi; Türk soyunun bütün başka soylardan üst ün olduğuna inanmak, bu soyun karışmamasını istemek, devletin mühim mevkilerine yabancı soydan geldiği bilinen kimseleri getirmemek şeklinde hülasa edilebilir.⁷³

Atsız’a göre her ırkın başka ırklarla -doğal olarak- karıştığını, tabiatın bir süre sonra *melezliği* tasfiye ettiği bir gerçekliktir. Yine de bir ırkın başka bir ırk ile karışmasının tehlikeli olduğunu savunmaktadır.⁷⁴

Atsız faşizm kelimesiyle adı sıkça anılmaktadır. Atsız’a göre “faşist” kelimesinin manası, İtalyan milliyetçiliğidir.⁷⁵ O’na göre faşizmin ortaya çıkmasının nedeni komünizmdir. Milli varlıklarını korumak için milletlerin başvurmak zorunda kaldıkları bir *ilaç* olan faşizm, komünizm sayesinde ortaya çıkan ya da çıkabilme

⁷⁰ Atsız, ‘Bir Ansiklopedinin Büyük Yanlışları’, *Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik* Ötüken Yayınları, İstanbul 2017, s.32.

⁷¹ Atsız, ‘Turancılık’, *Türk Tarihinde Meseleler*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2015, s.53.

⁷² Osman Fikri Sertkaya, ‘Hüseyin Nihal Atsız, Hayatı ve Eserleri’, *Atsız Armağanı*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1976, s.55.

⁷³ Osman Fikri Sertkaya, Hüseyin Nihal Atsız, Ankara 1987, s. 91.

⁷⁴ Atsız, ‘Veda’, Orkun, Sayı:68, 1952, *Makaleler III*, s.98.

⁷⁵ Atsız, ‘Faşist’, Ötüken, Nisan 1974, Sayı:4, *Makaleler III*, s.73.

ihtimali olan düzensizliklere karşı geliştirilmiş bir *disiplin* yoludur. Atsız'a göre faşizm, toplumsal bir panzehirdir.⁷⁶

Atsız'ın Hitler hakkındaki düşünceleri oldukça dikkat çekicidir. Bir makalesinde Hitler için “*cennetmekân*” ifadesini kullanan Atsız, Askeri Tıbbiye yıllarındaki anılarını anlatırken, Hitler hakkında şunları söylemiştir:

*‘Hitler’e ‘merhum’ dediğim de garipsenmesin ve yine derhal faşistliğime verilmesin. Başta Moskof dostlarımız olduğu halde bunca milyon gâvur ve çifit (Yahudi) öldüren bu adama merhem denmez de ne denir.’*⁷⁷

Atsız faşizme ilgili ayrıca şu sözleri söylemiştir:

*‘Ben faşist değilim. Ben yalnız Türkçüyüm. Türk tarihinin içerisinde yüzyorum. Diyebilirim ki her günüm 27 asrın içinde geçiyor. Bize kimin dost, kimin düşman olduğunu biliyorum. Onun için de hiçbir yabancı milleti sevmiyorum. Fakat bu duygu bazı milletlerin meziyetlerini görmeme engel değil. Hakkımda türlü türlü sözler söyleyen insanlara ve hakiki fikrimi soranlara şunu söylemek isterim ki ben ne faşistim ne demokratım. Ben, yabancı kaynaklı hiçbir fikri benimsemeye tenezzül etmeyecek kadar milli şuur ve gurura malik bir Türküm. Siyasi, içtimai mezhebim Türkçülüktür.’*⁷⁸

XX. Yüzyılın en büyük ve önemli komünizm karşıtı olan Atsız, gençlik yıllarından itibaren bu ideoloji ve bu ideolojiye inanan insanlara karşı mücadele etmiştir.

Atsız, komünizm ideolojisine nazaran sosyalizm ideolojisini daha sakın bir üslup ile eleştirmiştir. Atsız'a göre sosyalizm, milletin tüm fertlerinin refahtan yararlanmasını sağlayan ve milletin iktisadi hayatını düzenleyen bir aygıt olarak nitelendirmiştir. Amacı bu olan sosyalizm, bunu gerçekleştirirken muhakkak demokratik yollara başvurmaktadır. Ayrıca Atsız, sosyalizmin din, devlet, aile, mülkiyet gibi kavramları kabul ettiğini de söylemektedir.⁷⁹

⁷⁶ Atsız, “En Sinsi Tehlike”, *İçimizdeki Şeytanlar & En Sinsi Tehlike & Hesap Böyle Verilir*, İrfan Yayınları, İstanbul, 1997, s.53.

⁷⁷ Atsız, *Çanakkale’ye yürüyüş, Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferleri*, s.230.

⁷⁸ Atsız, a.g.e, s.68.

⁷⁹ Atsız, “Komünistler”, Ötüken, Sayı:22, Ekim 1965, *Makaleler III*, s.315.

Hüseyin Nihal Atsız, komünizmi değerlendirirken, onu sosyalizm olgusunun tam karşısında bir nitelikte değerlendirmiş olup, komünizmin milliyet, din, mülkiyet kavramlarının karşısında olduğunu ve zorbalıkla iktidarı ele geçirmek isteyen bir düşünce tarzının olduğu görüşünü savunmuştur. Atsız'ın komünizm hakkında dikkate değer bir tanımlaması da *“insanları ruh bakımından hayvanlaştıracaktır”* cümlesidir.⁸⁰

Atsız, bir makalesinde sosyalizmin başına ‘milli’ kelimesini getirmedikçe komünizm ile ahmak kardeş olacağını yazmıştır.⁸¹

Atsız, komünistlerin yeni düzende çalışmayan insanın olmayacağını, patronun işçilerini sömürmeyeceği, savaşların ortadan kalkacağını savunduğunu iddia ederken, bu düşüncenin sadece ütopya olduğunu belirtmekten kendini alıkoyamamıştır.⁸²

Atsız, Siyonizm ve Siyonistler için özellikle casusluk tehlikesi nedeniyle Türkçüleri dikkatli olmaya davet etmiştir.

Dine bakış açısını şu sözlerle dile getirmiştir:

*“21. Yüzyılda müspet ilmin ve Batı medeniyetinin ışığı altında medeni milletlerin ve toplumların dine bütün varlıklarıyla sarılmış olduklarını görüyoruz. Çünkü tanrı inancı ve dolayısıyla din, fert olarak da millet olarak da vazgeçilmez manevi ve ahlaki büyük bir dayanaktır. Bu sebeple, bugünkü Türk dünyasının dayandığı iki esaslı temelden birisini teşkil eden, İslam dininin, milli varlığımızın ayrılmaz bir parçası olduğuna inanıyoruz.”*⁸³

Atsız, dinin milli varlığımızın ayrılmaz bir parçası olduğunu söylese de burada dinden kastı yozlaşmamış, yobazlaştırılmamış ve Araplaştırılmamış bir dindir. Atsız, din paralelinde ahlakı bir milletin yapısının temeli olarak görmektedir. Ordu, teşkilat gibi devletin olmazsa olmaz kurumlarının bile ahlaktan sonra geldiğini belirten Atsız, ayrıca gençliğin ahlakının da bir millet için önemli olduğunu sıkça vurgulamıştır.⁸⁴

⁸⁰ Atsız, ‘Komünistler’, Ötüken, Sayı:22, Ekim 1965, *Makaleler III*,s.315.

⁸¹ Atsız, ‘Komünizmin Ahmak Kardeşi: Sosyalizm’, Ötüken, Sayı:24, 1965, *Makaleler III*, s.333.

⁸² Atsız, ‘Komünizm Yıkılmaya Mahkûmdur’, Gözlem, Mart 1969, *Makaleler III*, s. 325.

⁸³ Atsız, ‘Gençlik ve Ahlak’, Türk Ülküsü, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2017, s.55-57

⁸⁴ Atsız, a.g.m, s.55-57.

İKİNCİ BÖLÜM

ATSIZ'A KADAR TÜRK TARİHÇİLİĞİ

Tarih, Arapça kökenli bir kelimedir ve İbranice ay görmek anlamına gelen “*Verrehe*” kökünden gelir. Ay takvimini kullanarak olayları bir kronolojiyle tarihlendirme anlamına gelir. “*Historie*” ise Yunan ve Latin lügatinde incelemek, araştırmak anlamında kullanılmıştır. Her türlü olayın, maddenin veya nesnenin geçmişteki ve o anki halini konu alır.⁸⁵

Tarih bir ilim midir? Tarih ancak, metodu tarih tenkidi sayesinde ve yardımcı ilimlerin müdahalesiyle ilimdir. Bunun içindir ki, araştırma, açıklama ve kontrol tarzının ciddiliği sebebiyle, geniş manada, tarihin bir ilim, -beşerî ilimlerin en beşerîsi, olduğu müdafaa edilebilir.⁸⁶ Tarih, toplumsal bağları olan bir alandır. İncelediği ise; insanların toplumsal ilişkilerini araştırmasıdır. Toplumların oluşmasında ve insanların diğer canlılardan ayrılmasında etkin rol oynamaktadır. Eskiden bu zamana bütün insanların bir geçmiş algısı mevcuttur. Bu algı neticesinde diğer canlılardan büyük oranda ayrılmaktayız.

Tarih ilmi, geçmişteki olayları, hususî tefsirlere yer vermeden; yarın ve talih kavramlarını bir tarafa bırakarak, kronolojik şekilde, aksettirir. Tarihin asıl görevi, tarafsızlık esas olmak kaydı ile, olayları zaman, mekân taraflar unsurlarına bağlı ve belgeye dayalı olarak yansıtmaktadır.⁸⁷

Geçmiş ile şimdi arasındaki ilişki ne kadar açık ise tarih bilincine sahip, tarihe hâkim bir insan için geçmiş ile gelecek arasındaki alaka da o kadar açıktır. Geçmiş, ana unsur kendi kalmak şartıyla, zamanla gelişir.⁸⁸ Tarihçi her ne kadar subjektif olursa olsun geleceği ve şans unsurlarını asıl malzemeyi şekillendirmek için kullanamaz.⁸⁹

⁸⁵ E. Semih Yalçın, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I Kaynaklar*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2004, s 1.

⁸⁶ Léon E. Halkın, *Tarih Tenkidinin Unsurları*, çev. Bahaeddin Yediyıldız, TTK, Ankara, 2000, s.7

⁸⁷ Sadık Kemal Tural, “*Tarihi Roman ve Atsız’ın Tarihi Romanları Üzerine Düşünceler*”, *Atsız Armağanı*, İstanbul, 1976, s.XCIV

⁸⁸ Tural, a.g.m, s.XCVI

⁸⁹ Tural, a.g.m, s.XCVI

Tarih, meydana gelişinden bu yana birçok alanda etkili olarak kullanılmıştır. Büyük çoğunlukla devletlerin bunu kendi lehlerine kullandıklarını görmekteyiz. Bunun en büyük göstergesi, ‘‘tarih yazıcılığı’’ veya ‘‘tarihçiliğin’’ büyük oranda devlet kontrolünde olmasıdır.

Fransız ihtilali ve ardından gelen milliyetçilik akımları da tarihçiliği etkileyen unsurlardan olmuştur. Milli hareketlerin dünya çapında ön plana çıkması, devletlerin milli bilinç oluşturma çabasını da gözler önüne sermiştir. Bu çabanın en önemli ayaklarından birini tarihçilik oluşturmaktaydı. Kitlelerin milli benliğinin oluşumu ancak köklü bir tarih ve geleneklerle mümkün olur.

İmparatorlukların birer birer güç kaybı da bunun sonucunda yaşanmıştır. Bizim için en önemli örneği Osmanlı İmparatorluğudur. Birer birer topraklarını kaybetmeye başlamıştır ve refleks olarak birçok fikir akımı ortaya çıkmıştır. Bunlar: Osmanlıcılık, İslamcılık ve Türkçülük akımlarıdır.

Türkçülük, Türk aydınları arasında etkili bir şekilde yaygınlaşmıştır. Bununla birlikte Türk tarihine olan ilgi artmıştır. Bu alanda çalışmalar ön plana çıkmış, aydınlar ve halk arasında yaygınlaşmıştır. Ancak Türk tarihine bu denli yönelişi sadece Türkçülüğün ortaya çıkmasıyla ilişkilendirmek doğru değildir. Oryantalizm’in bir sonucu olarak; XIX. yüzyılda Türkoloji ortaya çıkmıştır. İlk öncüleri Silvestre de Sacy, Ernest Renan, Joseph Arthur de Gobineau, Abel Remusat gibi şahsiyetlerdir.⁹⁰ Çalışmalarında Türklerin, Osmanlı’dan önce medeniyet kurduklarına ve tarihteki zenginlikleri ortaya çıkarmaya başlamışlardır. Yayınladıkları eserler Osmanlı aydınlarının sentez eserler meydana getirmesini sağlamıştır. Türk aydınları üzerinde etkisi fazla olan eserlerden biri de aslen Polonyalı olan Mustafa Celaleddin Paşa’nın (1826-1876) ‘‘Eski ve Modern Türkler’’ adlı eseridir. Eser Fransızca olarak basılmıştır, bunun nedeni olarak Batı’daki yanlış algıyı ortadan kaldırmak olabilir. Eserinde Türklerin, uygar ve Avrupa kavimleri ile ortak menşeden geldikleri, Türkçe’nin ise diğer dillerin gelişmesine yardımcı olduğunu belirtmektedir.⁹¹ Anlaşıldığı üzere Mustafa Celaleddin Paşa bu eserinde, Batı’nın Türklere karşı bakış açısını değiştirmeye çalışmıştır. Ayrıca Türklerin de Batı’ya karşı daha duyarlı hale

⁹⁰ Yusuf Sarımay, Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları, Ötüken, İstanbul, 1994, s.44

⁹¹ Sarımay, a.g.e, s.51

getirmeye çalışmıştır. ‘ *Eser Türkçülük açısından Osmanlı Türkleri arasında yazılmış ilk eserdir.*’⁹²

II. Abdülhamid döneminde İmparatorluğun devamı için zaruri görülen "Osmanlı ve İslam Birliği " gayeleri yanında Türkçülük aydınlar arasında gelişmeye devam etmiştir. Özellikle bu dönemde Türk tarihine ve diline artan ilgi, Osmanlı Türklerinde, Türk tarihinin gerçekte kendi tarihleri olduğu bilincine vardırma, dilin de bir kimlik aracı olarak görülmeye başladığına şahid oluyoruz.⁹³

Askeri okullar müdürü Süleyman Hüsnü Paşa (1832-1892), 1876'da yayınlanan “Tarih-i Alem” adlı eserinin bir bölümünü İslamiyetten önceki Türk tarihine ayırır. Esas itibariyle J. de Guignes'in, “Hunların, Türklerin, Moğolların ve Daha Sair Tatarların Tarihi” adlı eserine dayanan bu bölüm modern Türk tarihçiliğinde İslamiyetten önceki Türklere dair ilk yazıdır.⁹⁴ O'nun en büyük hizmeti askeri okulların ders programına milli tarihi koymuş olmasıdır.⁹⁵

Batılı Türkologların katkısıyla Türklerin, dünyanın çeşitli yerlerinde teşekkül etmiş dil, tarih ve kültürlerinin zenginliği ortaya koyulmuştur. Sonuç olarak Türkologların eserlerindeki bilgiler ideolojik arayış içinde bulunan ve yıkılışa çare arayan Türk aydınları arasında Türklük bilincinin uyanmasında etkili rol oynamıştır.⁹⁶

Rusya'daki Türk aydınlar ile Türkçülük ivme kazanmıştır. Bunun nedeni ise; milliyetçilik akımlarının batı etkisi altında gelişmesi ve Rusya, Fransa gibi ülkelerde yaşamış, eğitim almış Türk aydınlarının bu alanda etkin rol oynamaları gösterilebilir. Bahsi geçen aydınlardan; Yusuf Akçura, Zeki Velidi Togan, Ahmet Ağaoğlu, Ayaz İshakî, Sadri Maksudî Arsal, Hüseyinzâde Ali Türkçülük fikirlerini önce Osmanlı toprakları dışarısında ortaya koymuş önemli isimlerden bazılarıdır.

Türkçülüğün gelişimi sürecinde Türk Ocağı'nın kurulması etkili olmuştur. Ocak içerisinde Türkçü-Turancı çalışmalar yapılmıştır. Burada öne çıkan isim Ziya Gökalp olmuştur. İttihatçıların bu ocağa dahil sürecinde etkili olmuş, devletin politikasının bu yönde değişmesinde doğrudan rol oynamıştır.⁹⁷ Ziya Gökalp bu süreci şöyle izah eder:

⁹² Yusuf Sarıнай, Türk Milliyetçiliğinin Tarihi Gelişimi ve Türk Ocakları, s.51.

⁹³ Sarıнай, a.g.e, s.72.

⁹⁴ Sarıнай, a.g.e, s.69.

⁹⁵ Sarıнай, a.g.e, s.69.

⁹⁶ Sarıнай, a.g.e, s.53.

⁹⁷ Hilmi Ziya Ülken, *Türk Çağdaş Düşünce Tarihi*, Ülken Yay., İstanbul 1992, s. 218.

‘ Milliyet hissi, bir kavimde uyandıktan sonra mücavir kavimlere de kolayca sirayet eder. Çünkü milliyet duygusu uyanır uyanmaz sahiplerinde teavün, fedakârlık, mücahede hislerini arttırarak ahlaki, lisani edebi, iktisadi ve siyasi tealilere sebep olur. Bu hale gıpta eden komşu kavimlerde dahi –halk dilinde yazan gazeteler mevcut ise- milliyet fikrinin derhal intişar etmesi gayet tabii bir hadise olur.’⁹⁸

XIX ve XX. yüzyıllarda tarih yazımında önemli değişiklikler olmuştur. Bu dönemde eski tarih yazıcılığının usulleri devam ederken biyografik eserler ve şehir tarihi alanlarında eserler kaleme alınmıştır. Tezkirecilik geleneği sürdürülmüş, bu sırada yeni türler ortaya çıkmıştır.⁹⁹

İdari ve Askeri alanlarda önemli değişimlerin yaşandığı bu asırlarda tarihçilik de değişime uğramıştır. Geleneksel türlerin yanında Osmanlı'nın müesseselerini de içine alan sentezci tarihçiliğin güzel örnekleri verilir. Tarihçilerden bazıları bu dönemde Batı kaynaklarından istifade ederek önemli sentez eserler ortaya koymuşlardır. Ayrıca Batıdan önemli tercümelemler de XIX. ve XX. yüzyıllarda icra edilmiştir.

Dönemin resmî görüşünü anlamak için Maarif Vekâleti'nin mektepler için çıkarmış olduğu kitaplara bakılabilir. Özellikle ‘Tarih I’ adlı ilk kitapta resmî tarih hatları belirlenmiştir. Burada ‘Türk Tarihi’, son yıllar hariç tarihçiler tarafından pek fazla tetkik edilmediği ayrıca 1000 yıldan beri İslam-Hristiyan davalarının neticesi olarak batılı tarihçiler, Türkleri savaştan başka bir şey bilmeyen bir millet olarak göstermeye çalışmışlardır.¹⁰⁰ Ayrıca mukaddimede Türk ve İslam tarihçiler, Türklüğü ve Türk medeniyetini İslamlaştırarak daha önceki tarihi görmezden gelmekle suçlanmaktadır. Osmanlıcılık akımının da millî tarihe zarar verdiği görüşü aktarılmaktadır. Mukaddimede eserin amacı bağlamında bu sözler önemlidir: ‘*Türk Tarihinin inkâr edilmiş ve unutturulmuş simasını ve mahiyetini, bütün hakikatleriyle meydana çıkarabilmek için çalışmakta olan Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti bir kısım azasını tarih tedrisatındaki bu boşluğu doldurabilecek bir kitap hazırlamağa memur etti.*’¹⁰¹

⁹⁸ Ziya Gökalp, *Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak*, Kültür Bakanlığı Ziya Gökalp Yayınları., Ankara 1976, s. 2.

⁹⁹ Abdülkadir Özcan, ‘*Osmanlı Tarihçiliğine ve Tarih Kaynaklarına Genel bir Bakış*’ FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, say.1, 2013-Bahar, s.283-284

¹⁰⁰ Maarif Vekâleti, Tarih I, Devlet Matbaası, İstanbul, 1931, *Mukaddime*

¹⁰¹ Maarif Vekâleti, a.g.e, *Mukaddime*

2.1. ‘‘Türk Tarih Tezi’’

Cumhuriyetin ilanından sonra Türk devleti ve milleti, milli davalar üzerinde olağanüstü bir ilgi göstermiş, bundan dolayı Mustafa Kemal Atatürk siyasî ve iktisadî alanlarda bağımsızlığını eline aldıktan sonra Türk milletini, kendini tanıması hususunda çalışmalar başlatmıştır. Atatürk, cihan ve Türk tarihini ihtiva eden, Türklerin cihan tarihindeki rolü ve işlevi hususunda görüşler öne süren ‘ *Türk Tarih Tezi* ’ni ortaya attı. Bu tez, geçmişe verilen bir hesap değil, değişen tarih normlarının içerisinde Türk tarihinin yerini bulmasını amaçlamaktadır. Bunun yanında Türk milletinin vasıfları, Türk’ün millî kimliği ve millî kültür konularında millî benliği kuvvetlendirmeyi sağlayacaktı. Atatürk’ün tarih alanında açtığı kurumlar ve yaptığı bütün adımlar bununla ilgili olmuştur. Sonuç olarak birçok sorunun çözümü burada aranmıştır.

2.1.1. Millet ve Millî Devlet

Cumhuriyetin ilân edilmesiyle birlikte sosyal ve kültürel alanlarda çok temel değişiklikler yapılmış, geçmişteki çok uluslu Osmanlı devleti yerine millî bir devlet kurulmuştu. Atatürk, bu devlet içerisinde yaşayanlara güçlü bir millî bilinç aşlamak gerektiğini düşünüyordu. Millî devlet anlayışını ve beraberindeki anlayışları uygulamak için tarihi kullanmıştır. Peyami Safa’nın, yeni kurulan Türkiye’nin en temel ideolojilerinden biri ‘ *‘çağdaşlaşmak’* ’ ise diğeri ‘ *‘milliyetçiliktir’* ’.¹⁰²

Atatürk, Osmanlı’nın yıkılış sebeplerinden en önemlisinin bu olduğunu ileri sürmektedir; ‘ *..Bahusus bizim milletimiz, milliyetinden tegafül edişinin çok acı cezalarını gördü. Osmanlı İmparatorluğu içindeki muhtelif unsurlar hep millî akidelere sarılarak milliyet mefkûresinin kuvvetiyle kendilerini kurtardılar. Biz ne olduğumuzu, onlardan ayrı ve onlara yabancı millet olduğumuzu, sopa ile içlerinden kovulunca anladık. Kuvvetimizin zaafa uğradığı anda, bizi tahkir, tezlil ettiler. Anladık ki, kabahatimiz kendimizi unutmamızmış. Dünyanın bize hürmet göstermesini istiyorsak evvela bizim, kendi benliğimizi ve milliyetimize bu hürmeti hissen, fikren, fiilen bütün ef’al ve harekâtımızla gösterelim; bilelim ki, millî benliğini bulmayan milletler başka milletlerin şikâridir.* ’¹⁰³ Bundan dolayıdır ki millî devletin başarısı millî bilinç ile paraleldir. Tarihin derin yerlerinde olan millî bilinç ve millet olma

¹⁰² Peyami Safa, *Türk İnkılâbına Bakışlar*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1995, s.92.

¹⁰³ *Söylev ve Demeçler II*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1959, s.143.

sürecinde tarihin ehemmiyeti inkâr edilemez. Cumhuriyetin kurulması ile Türkiye’de tarih alanında yapılan çalışmalar bunun bir sonucudur.

2.1.2. Çağdaşlaşma

Cumhuriyet içerisindeki aydınlar bilime, gelenekselin içerisindeki olumsuzluklarla mücadele yolu olarak bakmışlardır. Cumhuriyetin cihan görüşünü belirleyen düşüncelerde ve gerçekleştirdiği inkılapların temelinde Rasyonalizm ve Pozitivizm ’in izlerini görüyoruz.¹⁰⁴ Devlet politikası olarak uygulanan bu düşünce akımlarının aydınlar arasında da kabul görmesi önemlidir.

Türk Tarih Tezinin baş safhalarında da olsa Osmanlılara karşı olumlu bakılmamıştır. Bundan dolayı tarihsel çalışmalar ile Türk milletinin kimliğini, hedefini ve moral değerlerini güçlendirecek kültürel zeminin tanımlanması gerektiği kabul edilmiştir.¹⁰⁵ Özellikle de Orta Asya’da ve Anadolu’da gerçekleştirilen kazılarla Türk tarihinin İslâm öncesi dönemi ortaya çıkartılmak suretiyle Türk devletinin laik yapısının dünyevî kökleri olarak temellendirilmek istenmiştir.¹⁰⁶

Atatürk, yeni değerler üzerinde durduğu Türk milletine, Osmanlı tarihinin dışında tenkitten uzak kalmış ve kendi döneminin havasına uygun bir tarih bulmayı uygun bulmuştur ve dikkatleri Orta Asya’ya çevirmiştir. Ayrıca Atatürk, günümüzde çağdaş medeniyeti temsil eden başka medeniyetlerle yarışma hususunda şu sözleri söylemiştir; ‘*Ey Türk milleti,. Mevcudiyetine kasteden siyasî ve içtimâî amiller birkaç asırdır yolunu kesmiş, yürüyüşünü ağırlaştırmış olsa da on bin yıllık fikir ve hars mirası, ruhunda bakir ve tükenmez bir kudret halinde yaşıyor. Hafızasında binlerce ve binlerce yılın hatırasını taşıyan tarih, medeniyet safında lâyük olduğun mevkii sana parmağı ile gösteriyor. Ona yürü ve yüksel, bu senin için hem bir hak hem de bir vazifedir.*’¹⁰⁷ Bundan dolayı Türk Tarih Tezi’nde medeniyetin en ön safında olan Türk milletinin, kötü idare yüzünden geri kaldığını, lakin Türk milleti dayanıklı olduğundan dolayı bu geçici geri kalmayı inkılaplarla ortadan kaldırmasıyla birlikte,

¹⁰⁴Şerafettin Turan, *Atatürk’ün Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar, Düşünürler, Kitaplar*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1999, s.11

¹⁰⁵Süavi Aydın, *Kültür- Kimlik. Modelleri Açısından Türk Tarih Yazımı*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara, 1997, s.88-94

¹⁰⁶ Büşra Ersanlı Behar, *İktidar ve Tarih, Türkiye’de “Resmi Tarih” Tezinin Oluşumu*, (1929-1937), Afa Yayınları, İstanbul, 1992, s.178-180

¹⁰⁷ Bkz, *Türk Tarihinin Ana Hatları*, Kaynak Yayınları, İstanbul, 1999, s. 72.

tarihi de medeniyetçilik ve insanlığın yükseliş rehberliğini görev olarak benimseyeceğini vurgulamıştır.

2.1.3. Türk Tarihinde Bütünlük

Türkiye Cumhuriyeti millet olgusu üzerine inşa edilmiş bir devlettir. Bu devletin milli tarih anlayışında Türk milletinin anavatanı, idealleri ve kendi kimliğinin tespiti hususunda bir birliğe ihtiyaç vardır. Türkiye Cumhuriyeti, Türk tarihini doğru bir zeminde ve bütünlük halinde ele almak adına Orta Asya'dan başlayarak sağlıklı bir şekilde kronolojik olarak Türklerin cihan tarihindeki rolleri ve medeniyet tarihindeki yerlerini belirten bir milli tarih yazma konusunu büyük bir ciddiyetle ele aldı. Bu milli tarih içinde Osmanlı tarihi de Türk tarihinin geçmişteki bir safhasına koyulmuş ve Türk tarihine araştırma sahası açılmıştır.

2.1.4. Kendine Güven

Türk Tarih Tezi'nde yer alan bu hususta anlaşılacağı üzere Türk milletinin güven duygusu Osmanlı devletinin dağılma safhalarında yara almıştı. Güven duygusunun yeniden tesisi ve Avrupalıların Türk dünyasına bakış açısını değiştirmek amacıyla çalışmalara ivme verilmiştir. Bu süreçte Osmanlı'daki hanedan tarihi anlayışı bir tarafa bırakılmak istenmiş ve bir bütün olarak Türk tarihi ele alınmak istenmiştir.

Türklerin göçebe ve ilkel bir millet olmadığını ve hatta Avrupalılardan daha önce medeniyetle tanıştığını, bunları ayak bastığı yerlere taşıdığının ortaya çıkarılması istenmiştir. Bu nedenle Türk insanına kendi tarihindeki zenginliklerin gösterilmesi ve Türk milletinin kendini tanıması, kendine güvenmesi gerekiyordu. Kurtuluş savaşından sonra Türk Tarih Tezi ile birlikte Türk milletinin askerî olarak güçlü olmasının yanında medeniyetlerin oluşmasında ne kadar pay sahibi olduğunun gösterilmesi hususunda da çalışmalar yapılmıştır.

2.1.5. Millî Vatan

Başka bir önemli fikir de Anadolu'nun Türk vatanı olduğu fikridir. Türk Tarih Tezi'nde üstünde durulan vatan konusu, Avrupa'da bulunan ulus devletlerinkine benzer özellikler göstermektedir. Türklere, Anadolu topraklarının kendi gerçek vatanlarının olduğu ve çok eski dönemlerden beri Türk dünyasının merkezi olduğu fikrini aşlamak suretiyle millet ile ülke arasındaki, kadim ilişki güçlendirmek isteniyordu. Atatürk vatan anlayışını şu sözlerden anlayabiliriz: “ *Vatanımız, Türk*

milletinin eski ve yüksek tarihî ve topraklarının derinliklerinde varlıklarını koruyan eserleri ile yaşadığı bugünkü siyasal sınırlarımız içindeki yurttur. Vatan, hiçbir kayıt ve şart altında ayrılık kabul etmez bir kütledir. ¹⁰⁸

Anlaşılabacağı üzere Atatürk'ün Türk Tarih Tezi'ni sadece yabancıların kitaplarındaki aleyhte olan yazılara tepki göstermek için benimsememiştir. Anadolu'nun sonsuza kadar Türk yurdu olacağını tescil etmek maksadıyla da ortaya atmıştır.

2.1.6. Geçmiş Değerlendirmek

Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarına kadar tarih anlayışı üç esas üzerinden yürütülmüştür. Tanzimat'a kadar etkisi süren dinî tarih anlayışı ve bununla beraber devletin korumasında olan diğer muhtelif unsurları bir arada tutmak için kullanılan hanedan tarih anlayışı, son olarak etkisini daha çok II. Meşrutiyet ve sonrasında gördüğümüz millî tarih anlayışıdır. Cumhuriyetin ilk yıllarından sonra toplumda birbirinden farklı gruplar etrafında oluşmuş tarih anlayışları ön plana çıkmaya başladı. Tarih anlayışında yavaş yavaş Osmanlı etkisinin azalmasıyla ortaya bir boşluk çıkacağı düşünülüyordu. Bununla beraber Atatürk tüm tarihçilerin millî tarih anlayışı etrafında toplanmasıyla bu boşluğun giderileceğine inanıyordu.

Araştırmalar bilimsel olmalı, direkt kaynağından araştırılmalı ve bunun için iyi yetişmiş tarihçiler gerekmektedir. Çünkü tarihimizi yabancıların yazdıklarından çevirerek öğrenmemeliyiz.

Türk Tarih Tezi, bahsedilen bu maddeler ekseninde gelişim göstermiştir. Lakin o dönemde bazı tarihçilerin büyük tepkisine yol açacak konuları içinde barındırıyordu. Bunlardan en önemlisi Türk kökenlerini Hitit ve Sümerlilere kadar dayandırılıyor oluşuydu.

2.2. I. Türk Tarih Kongresi

Türk Tarih Tezi'nin bilimsel ortamda tartışılması, daha önemlisi bu tezin tarih öğretmenlerine izahı ve ders kitaplarına dahli için Atatürk'ün emriyle I. Türk Tarih Kongresi toplanması kararı alınmıştır. 2 Temmuz 1932'de başlamış ve 11 Temmuz 1932 günü akşamına kadar sürmüştür. Ortaya atılan bazı tezler başta Fuat Köprülü ve

¹⁰⁸ *Söylev ve Demeçler II*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1959, s.126

Zeki Velidi Togan olmak üzere milliyetçilerden tepki çekti. Özellikle en sert olanı Reşit Galib'in Ege-Akdeniz havzasındaki medeniyetlerin Türklüğü iddiasının türlü tarihi verilerle sunulmasına dayanıyordu. Bunun üzerine Zeki Velidi Togan gösterdiği tepki yüzünden kongre boyunca büyük baskı altında kalmıştır. Ancak bilimsel bir üslup ile çizgisinden ödün vermemiştir.¹⁰⁹ Kongre sonrasında yaşanan bu tartışmaya Nihal Atsız ve arkadaşları da bir bildiri ile dâhil olmuşlardır.

2.3. Modern Türk Tarihçiliği

Cumhuriyet döneminde modern tarihçiliğin gelişimindeki en önemli isimlerden biri Fuat Köprülü'dür. Atatürk döneminden başlayarak yaptığı külliyatlı çalışmalarla bir ekol oluşturmuştur. I. Türk Tarih Kongresi'nde Zeki Velidi Togan ile birlikte bazı konularda itirazlarda bulunup akademik bir duruş ortaya koymuşlardır. Türk tarihçiliğinde yadsınamaz bir değere sahiptir. Ayrıca Türkiye'de modern tarihçiliğin temellerini atmıştır. Fuat Köprülü'nün öncülük ettiği tarihçiler arasında: Zeki Velidi Togan, Osman Turan, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Ömer Lütfi Barkan, Mehmet Altay Köymen, Faruk Sümer, Halil İnalçık, Tayip Gökbilgin, Cevat Baysun, Enver Ziya Karal, Nejat Göyünç, Cengiz Orhonlu, Akdes Nimet Kurat, Kemal Karpat, Bekir Sıtkı Baykal, Utkan Kocatürk, Afet İnan, İbrahim Kafesoğlu ve diğer tarihçiler sayılabilir. Ortaya koydukları eserlerle Türk tarihçiliğini vakanüvis tarihçiliğinden; modern batı tarihçiliğiyle yarışabilecek düzeye getirmişlerdir. Ancak bu dönemde tarihçilerin üzerindeki Türk Tarih Tezi baskısı kendini hissettirmiştir. Tüm baskılara rağmen bazı tarihçiler çizgisinden ödün vermemiş bugün dahi Türk Dünyasında önemli rol oynamaya devam etmişlerdir.

¹⁰⁹ Bk. Birinci Türk Tarih Kongresi Konferanslar Müzakere ve Zabıtları, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 2010.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HÜSEYİN NİHAL ATSIZ'IN TARİHÇİLİĞİ

3.1. Atsız'ın Yöntemi ve Türk Tarihine Bakışı

Atsız'a göre Tarih bir ilim değildir. Tarih, ilim usulleriyle yürüyen bir marifet şubesi de değildir. Tarihin ilmî usulleri olsaydı bu ilmî usulleri tatbik eden âlimlerin aynı meslek hakkında aynı neticelere varmaları icap ederdi. Tarih, eğer eksik kalmış olayları tamamlama gibi bir şeyse bu bir mantıkî falcılıktır.¹¹⁰

Tarihin asıl vazifesi eskiden olanları bugüne aktarmaktır. Hadiselerin sebeplerini anlatmak ikinci planda kalır. Fakat bu da kargaşaya sebep olmaktadır.¹¹¹ Buradan anlaşılıyor ki tarihi kalıplara sokmak yerine güçlü bir hafıza oluşturmak için Atsız, tarihi, bir araç olarak görmektedir.

Atsız, Türk tarihini bir bütün olarak incelemiş ve bu yönde diğer tarihçileri telkin etmiştir. XV. yüzyılda Türk tarihinin eski çağları olarak Oğuz Han destanından bahsedilir, sonra pek kısa bir Selçuk tarihi anlatılarak Osmanlılara geçilirdi. Böylece eski tarihçiler, Osmanlıları daha mühim ve üstün tutmakla beraber, Türk tarihini bir bütün olarak ele alırdı. XIX. yüzyılda Müşir Süleyman Paşa ile başlayan tepki, bu görüşü sarsmaya başladı. Varlık ve başlangıcımızın Osmanlılardan daha ileri olduğu anlaşıldı. Eski Türklerden bahseden bölümler okul kitaplarına kadar girmekle beraber, Türk tarihi, sıralanmış bir bütün haline konulmadı. Çünkü çeşitli hükümdar sülalelerinin zamanları ayrı ayrı devletlermiş gibi ele alınıyor ve Türkler birçok yerlerde birçok devletler kurup bunlardan hiç birisini uzun müddet yaşatamamış bir millet gibi gösteriliyordu. Hâlbuki gerçek hiç de böyle değildir. Çünkü Türk tarihi aralıksız bir bütündür. Mesele, onu sistemleştirmekten ibarettir.¹¹²

Atsız, aynı zamanda Türk tarihinin diğer milletlerin tarihinden daha zor olduğunu söyler. Dünyadaki belli başlı milletlerin tek bir coğrafyada hüküm

¹¹⁰ Atsız, *Türk Tarihi Üzerine Toplamalar*, Ötüken, İstanbul, 2015, s.9

¹¹¹ Atsız, a.g.e, s.9-10

¹¹² Atsız, "Türk Tarihine Bakışımız Nasıl Olmalıdır?", *Türk Tarihinde Meseleler*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2015, s.9-10

sürmesinden dolayı bunları tarihini sıraya koymak kolaydır. Ancak Türk tarihi için aynısını söyleyemeyiz. Türk tarihi geniş bir coğrafyaya yayılmıştır, bazen Çin’de, bazen Mısır’da, bazen de Avrupa’da gördüğümüz Türkleri bir çerçeveye sokmak kolay değildir.¹¹³

Hüseyin Nihal Atsız iki dünya savaşına tanıklık etmiştir. Bu bağlamda Atsız’ın fikirlerinin oluşumunda Cumhuriyet’in ilanı ve gelişim süreci, yaşadığı dönemin sosyo-kültürel etkileri önemli derecede etkili olmuştur. Atsız’ın eserleri de doğal olarak fikri yapısı ve kişiliğindeki bu değişimler ekseninde oluşmuştur. Edebi eserler, her ne kadar kurmaca olaylardan meydana geliyor olsa da bu eseri meydana getiren yazarın/sanatçının yorumu muhakkak baki olacaktır. Bu sebeple ki O’nun eserlerinde Türkçü anlayışın tarihsel bilgi ekseninde harmanlanmış olarak şekillendiğini görmekteyiz.

Atsız’ın tarihçiliğinin ve bakış açısının şekillenmesinde birtakım hususlar etkili olmuştur. Şöyle ki; Hüseyin Nihal Atsız’ın üniversite eğitimi döneminde Zeki Velidi Togan’ın vermiş olduğu tarih dersleri ve tarihçiliğinden çok etkilenmiştir. Bununla birlikte Rıza Nur’un 12 ciltlik *Türk Tarihi* eseriyle beraber *Türk Yurdu* dergisinde çıkan Türk tarihi ile ilgili yazılmış olan makaleler de Atsız’ın tarihçiliğinde önemli bir yere sahiptir. Yine Ziya Gökalp’in *Türk Medeniyeti Tarihi*, Süleyman Paşa’nın *Târihi Âlem’i*, Nacip Asım’ın *Türk Tarihi*, Necip Asım ve Mehmed Arif’in *Osmanlı Tarihi*, Hammer’ın *Osmanlı Tarihi*, M. Şemseddin Günaltay’ın *Mufasssal Türk Tarihi* isimli eserler de Atsız’ın etkilendiği eserlerdir.¹¹⁴

Yukarıda bahsettiğimiz eserler Atsız’ın tarihçi kimliğinin oluşumundaki ilk kaynaklardır. Atsız’a ait günümüzde hâlâ kullanılan Osmanlı Devleti’nin ilk vakayinamelerinin transkriptleri oldukça önem arz etmektedir ve bu eserler tarih açısından önemlidir.

Atsız’ın tarih alanındaki eserleri şunlardır:¹¹⁵

- *Anatoli’da Türklere Âid Yer İsimleri (İstanbul 1928)*

¹¹³ Atsız, ‘*Türk Tarihine Bakışımız Nasıl Olmalıdır??*’, s.10

¹¹⁴ Ahmet Bican Ercilasun, *Atsız Türkçülüğün Mistik Önderi*, s.281-282.

¹¹⁵ Murat Yılmaz, ‘Nihal Atsız’ın Tarih Algısı ve Türk Tarih Hakkındaki Görüşleri’, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, V: 10/9, Ankara 2015, s.473-474.

- *Türk Tarihi Üzerinde Toplamalar. Birinci Bölüm: En Eski Zamanlardan Başlayarak Apar Sülalesinin Düşmesi Tarihi Olan Milâdî 552'ye kadar (İstanbul 1935)*
- *XV'inci Asır Tarihçisi Şükrullah, Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi*¹¹⁶ (İstanbul 1939)
- *Müneccimbaşı, Şeyh Ahmed Dede Efendi-Hayatı ve Eserleri*¹¹⁷ (İstanbul 1940)
- *900'üncü Yıl Dönümü (1040-1940)*¹¹⁸ (İstanbul 1940)
- *Ahmedî, Dâstân ve Tevârih-i Mülük-i Âl-i Osman (İstanbul 1949)*
- *Şükrullah, Behcetüttevârih (İstanbul 1949)*
- *Âşıkpaşaoğlu Ahmed Âşıkî Tevârih-i Âl-i Osman*¹¹⁹ (İstanbul 1949)
- *Fatih Sultan Mehmed'e Sunulmuş Tarihi Bir Takvim (İstanbul 1957)*
- *İstanbul Kütüphanelerinde Tanınmamış Osmanlı Tarihleri*¹²⁰ (İstanbul 1956)
- *Osman (Bayburtlu), Tevârih-i Cedîd-i Mir'ât-i Cihân (İstanbul 1961)*
- *Türk Tarihinde Meseleler (İstanbul 1966)*
- *İstanbul Kütüphanelerine Göre Birgili Mehmet Efendi (929-981=1523-1773) Bibliyografyası (İstanbul 1966)*
- *Kemalpaşa-oğlu'nun Eserleri (İstanbul 1966)*
- *İstanbul Kütüphanelerine Göre Ebussuud Bibliyografyası (İstanbul 1967)*
- *Âli Bibliyografyası (İstanbul 1968)*
- *Âşıkpaşaoğlu Tarihi (İstanbul 1970)*
- *Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nden Seçmeler (İstanbul 1971)*
- *Arslan Yabgu'nun Oğlunun Adı*¹²¹ (Ankara 1971)
- *Oruç Beğ Tarihi (İstanbul 1949)*
- *Hicrî 858 Yılına Ait Takvim (Ankara 1975)*

¹¹⁶ Bu eser sadece 186 adet bastırıldığı için günümüzde basımı yoktur. Sadece Milli Kütüphanede bir adet nüshası bulunmaktadır. Eserin önsözünde Atsız, Osmanlı tarihinin önemini, nasıl yazılması gerektiğini, bu eseri hazırlarken kendisine yardımcı olan kimi bilginlerden bahsetmiştir (Ercilasun, 2018: 285-287).

¹¹⁷ Biyografi tarzında yazılan bu eserde Atsız, Sâlim Tezkiresi, Râşid Tarihi, Esrar Dede Tezkiresi gibi ana kaynaklardan yararlanmıştır (Ercilasun, 2018: 288-289).

¹¹⁸ Bu eser Türkiye Cumhuriyeti'nin XI. yüzyıl başından Kurtuluş Savaşı'nın sonuna kadarki tarihimizin kısa bir özetidir. Atsız bu eserinde devletin 1040'ta kurulduğunu kabul etmektedir.

¹¹⁹ Bu eser Osmanlı Tarihi I isimli eserinden bir bölümdür.

¹²⁰ Atsız Süleymaniye Kütüphanesinde çalışırken bazı yazmaları da incelemiş ve bu araştırma böyle ortaya çıkmıştır.

¹²¹ Bu makalede Selçuk Sübaşı'nın oğlu Arslan Yabgu'nun oğlu olan şehzadenin adının doğrusunun ne olacağı incelenmiştir.

- *Türkiye Asla Boyun Eymiyecektir*¹²² (İstanbul 1946)
- *Osmanlı Tarihleri I*¹²³ (İstanbul 1949)
- *Osmanlı Tarihine Ait Takvimler I, 824, 835 ve 843 tarihli takvimler*¹²⁴ (İstanbul 1961)

Bu eser isimlerinden anlayacağımız üzere Hüseyin Nihal Atsız, fikirleri, idealleri ve Türkçü kimliği ile çoğu alanda olduğu gibi tarih alanında da oldukça önemli bir yere sahiptir. Özellikle Genel Türk Tarihi alanında önemli çalışmalar yapmıştır.¹²⁵

Hüseyin Nihal Atsız, tarih olgusunu ‘‘*acayip bir ihtiyar*’’ sözleri ile betimlemektedir. Atsız’a göre tarih, ‘‘*Bazılarına tam hakkını verir. Bazı değersizlerden çok bahseder. Bazı büyükleri hiç anmaz. Bazılarından da yalnız birkaç kelime söyler.*’’¹²⁶ Hüseyin Nihal Atsız’a göre tarihin amacı, toplumun geçmişten ders almasını sağlamak ve bu duruma paralel olarak toplumun gelecekte aynı hatalara düşmesini engellemeye çalışarak, geleceğe ışık tutmaktır. Yani tarih, toplumun maneviyatı anlamında *ruhlandırılıp*, geçmişin hatırlanıp *ibret* alınması işlevini görmektedir.¹²⁷ Bu nedenle Atsız’ın tarih anlayışında milli görüşler ekseninde topluma fayda sağlayan bir tarih algısı yatmaktadır.

Türkçü fikir yapısının önemli bir yere sahip olduğu Hüseyin Nihal Atsız’ın eserlerinde geçmişten daima övgü ile söz edilmektedir. Atsız geçmiş olgusunu, ‘‘*Geçmiş ne kadar kusurlu olursa olsun bugün ve yarın için vereceği derslerle, göstereceği ibretlerle ihmâline imkân olmayan bir kitap*’’ şeklinde tanımlamıştır.¹²⁸ Hatıralar isimli şiirinde Atsız geçmişin önemini şu cümleler ile vurgulamıştır:

‘‘*Mazideki kanlar, düşünüşler ve sadalar*

İnsan denilen fertleri insanlığa bağlar!

Geçmişle bütün bağları çözmek ne ağırdır,

Hayvanların ancak dünü, mazisi sağırdır.

¹²² Atsız bu eserinde kendi ismi yerine İ. Süruri Ermete takma ismini kullanmıştır. 35 sayfalık bu küçük eserde genel temel olarak Türkiye’ye Komünizm rejiminin asla gelemeyeceği vurgulanmıştır (Ercilasun, 2018: 289-290).

¹²³ Osmanlıların ilk dönemleri için önemli ve ana tarih kaynağıdır.

¹²⁴ 1961’de kitap olarak basılmıştır.

¹²⁵ Ahmet Özcan, *Türkiye’de Popüler Tarihçilik 1908-1960*, TTK Yayınları, Ankara, 2011, s.263.

¹²⁶ Atsız, *Makaleler II*, İrfan Yayınevi, İstanbul 1997, s.24.

¹²⁷ Atsız, *Makaleler III*, İrfan Yayınevi, İstanbul 1997, s.211.

¹²⁸ Atsız, *Makaleler I*, İrfan Yayınevi, İstanbul 1997, s.187.

Maviyi unutsak bile mazi kökümüzdür,

En tatlı gülen yüz bize mazideki yüzdür.''¹²⁹

Bu şiirden de yola çıkarak denilebilir ki, Atsız geçmişini millet için bir hafıza olarak görmektedir. Bu milli hafızaya sahip olmayan milletler için:

‘‘Hafıza nasıl fert olarak insanların en küçükleriyle ihtiyarlarında bulunmazsa, milletlerin de henüz çocuk sayılabilecek kadar genç yâni ‘kurulmamış’ olanlarıyla ihtiyarlarında yâni inkıraza mahkûm olacak kadar çürüyenlerinde bulunmaz’’ demiştir.¹³⁰

Hüseyin Nihal Atsız, burada yeni oluşmaya başlamış milli bilincin tarihsel olarak bir geçmişinin olamayacağını, buna bağlı olarak da tarihsel hafızalarının mümkün olamayacağını belirtmiştir. Aynı şekilde, milli kimliğinden ve tarihlerinden uzaklaşmış milletlerin de tarihin çöplüğünde yerini alacağını vurgulamıştır.

‘‘Tarihi bilmek milli kudret ve milli kusurları da bilmek demektir’’ diyen Atsız, geçmiş bilgisinin özellikle siyasetçiler, onların yanı sıra yöneticiler tarafından bilinmesi gerektiğini vurgulamıştır.¹³¹

Atsız, genellikle eserlerinde tarih ilminin milli terbiye ve iradeye fayda sağlaması gerektiği görüşünü savunmuş olup aksi durumdaki tarih ilminin bir sefahat niteliğinde olduğunu ileri sürmüştür.¹³² Öyle ki Atsız’ın, milli irade ve milli terbiye kavramlarını romanlarında sıklıkla kullandığı gözlenmektedir. Bozkurtlar ve Deli Kurt isimli tarih konulu romanlarındaki ana karakterler gelenek ve göreneklerine bağlı, ahlaki sorunları olmayan ve fedakâr özellikte insanlar olarak betimlenmiştir.

Atsız’ın zihin dünyasının temel yapıtaşlarından birisi *geçmişin idealleştirilmesidir*. ‘‘Mazide eşsiz bir güzellik vardır. Çünkü artık bir daha geriye gelmeyecektir (...) Mâzi güç kaynağı, fazilet ırmağıdır’’ diyen Atsız’a göre ideal olan geçmiştir.¹³³ Atsız için tarih kavramı, zamanın geri kalmışlığından ve karmaşasından kaçıp sığınılan bir limandır. Belki de bu nedenle dönemindeki kendine göre bozuk

¹²⁹ Atsız, *Yolların Sonu*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2018, s.71.

¹³⁰ Atsız, ‘‘Tarih Şuuru’’ *Tarih, Kültür ve Kahramanlar*, İstanbul, 2017, s.13-21.

¹³¹ Atsız, *Türk Tarihi Üzerine Toplamalar*, Arkadaş Basımevi, İstanbul, 1935, s.1.

¹³² Atsız, *Türk Tarihi Üzerine Toplamalar*, s.2.

¹³³ Atsız, *Makaleler III*, İrfan Yayınevi, İstanbul 1997, s.207.

olarak nitelendirmiş olduğu durumları oldukça sert bir dille eleştirmiş ve eleştirirken de geçmişin yüceliğine vurgu yapmıştır.¹³⁴

Atsız için Türk tarihi şanlı bir destandır. Çünkü Atsız'a göre Türk milletinin kaynağı şanlı tarihidir. Kurtuluş Savaşı Dönemi'ndeki o mücadele ruhunu da yine tarihe bağlayan Atsız, *Toprak Mazi* şiirinde bu durumu şu dizilerle açıklamıştır:

‘‘Arkasında olmasaydı şanlı bir mazi,

Bu milletten çıkar mıydı bir büyük Gazi?

(...)

Mazi bizim atamızdır, toprak anamız,

Biri bizi yetiştirir, biri verir hız.’’¹³⁵

Felsefi anlamda Atsız'ın tarihçiliğe bakış açısı böyleyken, teorik olarak da birtakım görüşler savunmuştur. Mesela bugün bile hala cevabı kesin olarak verilemeyen ‘‘Tarih ilim midir?’’ sorusuna tarihin bir ilim olmadığını, eğer ilim olsaydı her tarihçinin bir olaydan aynı sonucu çıkarması gerektiğini vurgulamıştır. Bundan dolayı tarihin ilimden çok felsefeye yakın bir dal olduğunu belirtmiştir. Ayrıca tarih yazmak için herhangi bir genel geçer kuralın olmadığını, tarih yazım tekniğinin dönem, kişi ve zamana göre değişiklik gösterdiğini de belirtmiştir. Bu durumu Hüseyin Nihal Atsız şu sözlerle açıklamaktadır: ‘‘*Tarih metodu denilen şeyi tarihçilerin muhayyilesi uydurmuştur.*’’ Atsız'a göre bir tarihçinin sağlam bir mantığından başka metodu olamazdı.¹³⁶

Atsız'ın Türkçülük ideolojisinin, tarihçiliğine de etki yaptığı yadsınamaz bir gerçektir. Tarihi bir *terbiye vasıtası* olarak gören Atsız, ne olursa olsun yalana yer verilmemesinin altını çizmektedir.¹³⁷ Bununla beraber tarihi veriler incelenirken,

¹³⁴ Murat Yılmaz, ‘‘Nihal Atsız'ın Tarih Algısı ve Türk Tarih Hakkındaki Görüşleri’’, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, s.476.

¹³⁵ Atsız, *Yolların Sonu*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2018, s.75

¹³⁶ Atsız, *Türk Tarihi Üzerine Toplamalar*, s.1.

¹³⁷ Atsız, a.g.e, s.2.

tarihçi olayı yaşandığı döneme göre incelemelidir. Bu durumu şu cümle ile açıklamıştır:

“*Mazide yaşayanların fikir ve mefkûreleri bize aykırı gelse bile onları zaman ve mekân şartları içinde mütalaa ettiğimiz zaman haklarını teslim etmemek küçüklüğüne düşmemeliyiz*”¹³⁸

Bu düşünceye göre Atsız, yazılarında ya da edebi eserlerinde yaşadığı döneme göre değil, o döneme özgü koşulları değerlendirerek ve sorgulayarak yorum yapmaya gayret etmiştir. Atsız, tarihin araştırma alanının *iktisadi* bir bakış açısıyla değil, *siyasi* ve *askeri* olaylar çerçevesinde olması gerektiğini savunmuştur.¹³⁹

Atsız'ın Türk tarihini ele alış biçimi yine kendine özgü olmuştur. Daha ilk yazılarından itibaren Türk tarihini ele alan Atsız, bu konuyu geniş açıdan ele almış ve çeşitli tezler sunmuştur. O dönemin tarih anlayışını yetersiz bularak Türk tarihinin kadrosunun çağlara ayrılması gerektiğini, devlet ve hanedan isimlerinin birbirleri ile karıştırılmaması gerektiğini, Türkiye tarihinin başlangıcının ve yerinin ne olduğu gibi birtakım meseleleri ele almıştır.

3.1.1. Türk Tarihinin Meseleleri

Atsız, Türk tarihinin meselelerini, Türk tarihinin başlangıcı meselesi, Türk tarihinin kadrosu meselesi, Türk tarihinin çağları meselesi ve adların imlası meselesi olarak dört kısma ayırmıştır.

3.1.1.1. Türk Tarihinin Başlangıcı

Kimi tarihçiler Türk tarihini Orta Asya Hunlarından, kimileri VI. Yüzyılda Gök Türklerden ve kimileri de Hunlardan önceki zamanlardan yani Sakalar çağından başlanması gerektiğini belirtmiştir. Hatta Zeki Velidi Togan Türkistan'da Sakalardan önce yaşayan Şu veya Cu adındaki kavimlerin ilk Türk kavimleri olduğunu ileri sürmüştür. Atsız, bu karışıklığın son bulması için ilmi bir tarih kurultayının toplanması gerektiğini söyleyerek, bu kurultayda Türk tarihine farklı bir başlangıç çizilmesinin önüne geçilmesi gerektiğini savunmuştur.¹⁴⁰

¹³⁸ Atsız, *Makaleler II*, s.52.

¹³⁹ Atsız, *Türk Tarihi Üzerine Toplamalar*, s.1-2.

¹⁴⁰ Atsız, “Türk Tarihinin Bakışımız Nasıl Olmalıdır”, *Türk Tarihinde Meseleler*, s.18-19

3.1.1.2. Türk Tarihinin Kadrosu

Atsız'ın özellikle üzerinde durduğu konu Çengiz ve Temir'in kahraman mı yoksa düşman mı olduğunun tespitidir. Bu şahıslar için tarihçilerimizin ortak bir kanısı olmadığını belirten Atsız, kimi tarihçilerin bu iki şahsı Türk saydığını kimilerinin de bu iki şahsın Türk değil, Moğol veya Tatar olduğu yönünde görüş bildirdiklerini ön plana çıkarmaktadır. Bunların ötesinde Atsız'a göre mesele bu şahısların iyi mi kötü mü olduğu değil, doğrudan doğruya milli tarihe mal edilip edilmeyeceği meselesidir. Bu sorunun çözülmemiş olması, tarih belgelerinin eksikliğinden değil, tarihi ve milli şuurun azlığından veya yokluğundan göstermektedir.¹⁴¹

3.1.1.3. Türk Tarihinin Çağları

Atsız, özellikle Batı Avrupa'nın kendisine göre yaptığı bir sınıflandırmaya körü körüne uymanın yanlış olacağını söylemiştir. Atsız'a göre, tarihimizi milli görüşe göre sınıflandırma teşebbüsü şimdiye kadar yalnız Dr. Rıza Nur ile Zeki Velidi Togan tarafından yapılmıştır. Rıza Nur, Türk tarihini şu üç çağa ayırmıştır¹⁴²:

1. Eski Türk Tarihi (Türe ve Yasa Devri-Milli Devir)
2. Yeni Türk Tarihi (Müslümanlık Devri-Dini Devir)
3. Taze Türk Tarihi (Yeniden Doğuş ve Uyanma-İkinci Milli Devir).

Zeki Velidi Togan'ın tasnifi ise şu üç şekildedir¹⁴³:

1. XVI. Yüzyıl ortasına kadar ilerleme ve yükselme çağı
2. Birinci Cihan Savaşı sonuna kadar gerileme ve çökme çağı
3. Birinci Cihan Savaşı'ndan sonra da üçüncü bir çağ.

Hanedanları ayrı birer devlet olarak görmeyen Atsız, Türk tarihini kendine göre dönemlendirmiştir. Atsız'a göre Türk tarihi öncelikle ikiye ayrılmaktadır:

- Anayurttaki Türk tarihi
- Yabancı İllerdeki Türk tarihi

3.1.1.4. Adların İmlası

Atsız'ın "Türk tarihinin meseleleri" yazısının son başlığıdır. Atsız, Türk tarihindeki birtakım isimlerin belli bir imlasının olmamasını ayıplarımızdan biri olarak

¹⁴¹ Atsız, "Türk Tarihine Bakışımız Nasıl Olmalıdır?", s.20-21.

¹⁴² Atsız, a.g.m, s.21.

¹⁴³ Atsız, a.g.m, s.21.

görmektedir. Örnek olarak Çengiz (Çingiz-Cengiz), Temir (Temür-Timur), tigin (tegin), Buğra (Boğra) Bumun (Bumın) gibi isimleri veren Atsız, yukarıda yazdığımız bütün sorunların çözümü için bir genel kurultayın toplanması gerektiğini, yapılacak olan bu kurultayda meselelerin ilmi açıdan değerlendirilmesini uygun bulmaktadır.¹⁴⁴

Şunu da belirtmek gerekmektedir. Atsız için Türk tarihi kesintisi olmayan, devamlılık arz eden bir süreçtir. Tarihteki on altı Türk Devleti'ne karşı çıkan Atsız, bu anlayış neticesinde Türk tarihinin bir bütünlük teşkil etmediğini öne sürmektedir. Geçmişten bugüne çok geniş coğrafyalarda yaşayan Türklerin tarihinin incelenmesi zorlaşmıştır. Atsız da bu nedenle farklı coğrafyalarda ayrı kurulan Türk Devletleri neticesinde Türklerin kurduğu devletleri uzun süre muhafaza edemediği ve istikrarsız bir millet olduğu yönündeki anlayışa karşı çıkmaktadır. Atsız bu durumu şu sözü ile açıklamaktadır: “Hâlbuki hakikat hiç de öyle değildir. Türk tarihi aralıksız bir bütündür. Mesele onu sistemli bir hale getirmekten ibarettir.”¹⁴⁵ Atsız bu konuya oldukça önem vermektedir, çünkü onun için *medeni ve büyük olmayan milletlerin hayatında istikrar olmaz*. Bu nedenle bütün Türk Devletleri birbirinin devamı olarak bir bütün halinde ele alınmalıdır. O'na göre daima bir Türk devleti vardı. Çünkü gerçekte bu kadar devlet kurmuş değil, sadece sülale değiştirmiş bir millet değildir. Diğer milletler sadece hükümdar sülalelerini değiştiriyorken ve onlar için devlet sayısı aynı kalıyor iken, bizim de bu bakış açısıyla tarihimize bakmak en doğru olanıdır.

Atsız bu durumu şöyle açıklamaktadır: “*Muhtelif Türk sülalelerinin zamanlarını ayrı devletlermiş gibi mütalaa etmek yanlıştır. Bilakis muhtelif devlet telakki olunan şeyleri sülale olarak almalıdır. Almanya'da, İngiltere'de, Fransa'da nasıl sülaleler birbirini takip etmişse ve bir Kapet, bir Burbon, bir Orlean, bir Habsburg devleti yoksa Türkeli'nde de sülaleler birbirini takip etmiştir ve bir Kun, bir Gök Türk, bir Osmanlı devleti yoktur, yalnızca Kun, Gök Türk, Osmanlı sülaleleri vardır.*”¹⁴⁶

Türk devletlerinde hanedanlık kutsal kabul edilirken, hanedanlığın ortadan kaldırılması da devletin yıkılmasına paralel düşünülmüştür. Ancak Atsız bu görüşe katılmaz. Bu durumu da şöyle örneklendirmiştir: Devleti yöneten Gök Türk

¹⁴⁴ Atsız, “Türk Tarihine Bakışımız Nasıl Olmalıdır”, *Türk Tarihinde Meseleler*, s.21-22.

¹⁴⁵ Atsız a.g.m, s.9.

¹⁴⁶ Atsız, “Tarih Şuuru” *Tarih, Kültür ve Kahramanlar*, İstanbul, 2017, s.26.

hanedanlığının yok olup, yerine Dokuz Oğuz hanedanlığının yönetimi ele geçirmesiyle yeni bir devletin kurulduğu sanılmaktadır. Ancak, devlet aynı devlet, sınır aynı sınır, kurum aynı kurum ve halk aynı halk olarak devam etmiştir. Yani değişen sadece hanedanlıktır. Yine aynı şekilde, Osmanlı Devleti'nin yerine Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu inancı da Atsız'a göre yanlıştır. Bu durumu da ‘ ‘Çünkü bir Osmanlı Devleti yoktu ki yıkılmış olsun. Sadece Osmanlı hanedanı vardı. Yıkılan odur. Yani devlette rejim değişmiştir. İşte o kadar...’ ’ sözleri ile açıklamıştır.¹⁴⁷

Hanedanları ayrı birer devlet olarak görmeyen Atsız, Türk tarihini kendine göre dönemlendirmiştir. Atsız'a göre Türk tarihi öncelikle ikiye ayrılmaktadır:

- Anayurttaki Türk tarihi
- Yabancı İllerdeki Türk tarihi

Anayurttaki Türk tarihi ilkçağlardan XI. yy kadar yalnızca *Doğu Türkeli* 'nde geçmiştir. Bu yüzyıldan itibaren ise batıda ikinci bir anayurt kurulmuştur: Türkiye. Burası Türklerin ikinci devletini teşkil etmektedir. İşte bu durumda ‘ ‘*Doğu Türkeli ve Türkiye tarihleri aralıksız bir bütün halinde Türklerin tarihidir.*’ ’ Atsız, yabancı illerdeki Türklerin tarihi hakkında ise şunları söylemiştir: “*Çin, Hindistan, İran, Doğu Avrupa ve Mısır'da kurulan Türk devletlerini hanedan ve ordu Türk karakterini taşıdığı müddetçe Türk tarihi kadrosuna sokabiliriz.*”

Atsız, bu devletlerin dönemlendirmesini şu şekilde yapmıştır:¹⁴⁸

Doğu Türkeli:

- Şu MÖ XII.- MÖ VII.
- Sakalar Çağı MÖ VII.- MÖ III.
- Kunlar Çağı MÖ III.- MS 216
- Siyenpiler 216-394
- Aparlar 394-552
- Gök Türkler Çağı 552-745
- Dokuz Oğuzlar-On Uygurlar Çağı 745-840
- Uygurlar Çağı 840-940

¹⁴⁷ Atsız, ‘ ‘Türk Tarihine Bakışımız Nasıl Olmalıdır’ ’, *Türk Tarihinde Meseleler*, s.11.

¹⁴⁸ Atsız, a.g.m, s.16.

- Karahanlılar Çağı 940-1123
- Karahıtaylılar Çağı 1123-1207
- Sekizler/Naymanlar Çağı 1207-1218
- Çingizler 1218-1370
- Aksak Temürlüler Çağı 1370-1500
- Özbekler Çağı 1501-1920

Türkiye:

- Selçuklular Çağı 1040-1249
- İlhanlılar Çağı 1249-1336
- Büyük Beylikler Çağı 1336-1515
- Osmanlılar Çağı 1515-1922
- Cumhuriyet Çağı 1923'den günümüze.

Buradan anlaşılacağı üzere Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu 1040 Dandanakan Savaşına kadar götüren Atsız, ‘...devletimiz yani Türkiye ve daha doğru adı ile Batı Türkeli’nin kurulduğunu savunmaktadır.¹⁴⁹ Yukarıdaki dönemlemede dikkat çeken en önemli ayrıntı, Osmanlı'nın, Selçuklu Devleti'nden sonra ancak 1515 senesinden itibaren Türkiye Devleti'ne hâkim olduğu görüşüdür.¹⁵⁰

3.1.2. Türkiye Tarihinin Meseleleri

3.1.2.1. Türkiye Tarihinin Başlangıcı

Başta Dr. Rıza Nur olmak üzere, birçok tarihçiye göre Türkiye tarihi 1071 Malazgirt Savaşı ile başlamıştır. Ancak Atsız'a göre Türkiye tarihinin başlangıcı 1040 Dandanakan Savaşı'dır. Horasan'da Selçuklu Tuğrul Beğ'in liderliği ile kurulmuş olan devlet, daha sonra büyüyerek diğer topraklarla birlikte Anadolu'yu da kendisine eklemiştir. Bu durumu *tarihin bir garip cilvesi* olarak değerlendiren Atsız, üzerinde kurulmuş olduğu toprakları kaybetmiş, kuruluşundan sonra fethettiği yerlerde tutunmuştur. Atsız'ın devletin kuruluşunu Selçuklular dönemine kadar götürdüğü tezi için Dr. Rıza Nur, Mükrimin Halil Yınanç ve Zeki Velidi Togan'dan etkilendiğini söylemek mümkündür. Mesela 1918 senesinde bir gazetede yazmış olduğu yazıda,

¹⁴⁹ Atsız, *Makaleler I*, s.131.

¹⁵⁰ 1515 senesinde Yavuz Sultan Selim Turnadağ Savaşı ile Anadolu'daki siyasi birliği kesin olarak sağlamıştır.

devletin Selçuklu hanedanlığı ile başladığını, Osmanlı hanedanlığının yeni bir devlet olmadığını ve Türkiye Cumhuriyeti'nin son döneminin Cumhuriyet olduğunu belirtmiştir.¹⁵¹ Aynı şekilde Mükrimin Halil Yınanç da Türkiye tarihinin Selçuklular ile başladığını söylemektedir.¹⁵² Atsız, bu ayrı görüşün ortadan kaldırılması için bir tarih kurultayı yapılması gerektiğini öne sürmüştür.¹⁵³ Bununla birlikte Atsız, Cumhuriyet idaresindeki Türkiye'nin kuruluşunu 29 Ekim 1923 tarihi olarak kabul etmemektedir. Bu sonuca 1940 senesinde Dandanakan Savaşı'nın 900. Yılına özel çıkardığı bir kitapçık ile ulaştık. Söz konusu kitapçıkta Atsız'ın, Türkiye'nin 900.yılı kutlamayan devlet adamları ve akademi camiasına sitem ettiği görülmektedir.¹⁵⁴ Bununla beraber Atsız'ın 23 Nisan 1920 ve 29 Ekim 1923 gibi tarihlerini de milli bayramdan saymaması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Atsız'ın ayrıca dönemin bir vekiline yönelik “*Korkmayın: Türkiye Cumhuriyeti'nin anası Osmanlı İmparatorluğu'dur demek, vatan hainliği veya inkılâp düşmanlığı değildir*” cümlesi de yine bu tezi onaylamaktadır.¹⁵⁵

3.1.2.2. Türkiye Tarihinde Hegemonyalar

Bazı tarihçilerin aksine Atsız, Anadolu'da Türk hâkimiyetinin oluşum sürecini Selçuklu, İlhanlı, Beğlikler ve Osmanlı şeklinde olduğunu düşünür. “*İlhanlıları yabancı ve hatta düşman sayan Anadolu'cu zihniyete göre bu sınıflandırmanın büyük itirazlara uğrayacağı muhakkaktır.*” Dedikten sonra yine bu meselenin çözümü için de bir tarih kurultayı önermektedir.¹⁵⁶

3.1.2.3. Osmanlı Padişahlarının Sayısı

Şimdiye kadar kaç Osmanlı pâdişâhı geldiği hakkında dahi ortak kanaatimizin olmadığını belirten Atsız bu konudaki düşüncelerin şöyle belirtir: “Klasik telâkkiye göre *Osman Gazi* ile başlayan ve *VI. Mehmed* ile biten Osmanlı pâdişâhları 6 Mehmed, 5 Murad, 4 Mustafa, 3 Osman, 3 Ahmed, 3 Selim, 2 Bayazıd, 2 Süleyman, 2 Mahmud, 2 Abdülhamit, 1 Orhan, 1 İbrahim, 1 Abdülmecit, 1 Abdülaziz olmak üzere 36 kişidir. Fakat acaba bu telakki doğru mudur? *Yıldırım Bayazıd*'ın oğulları olan *Süleyman*, *Mûsâ* ve *Mustafa Çelebiler* ile *Fâtih*'in oğlu *Sultan Cem* de Osmanlı pâdişâhları

¹⁵¹ Rıza Nur, *Türk Tarihi 3*, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1924, 5-16.

¹⁵² Mükrimin Halil Yınanç, “Milli Tarihimizin İsmi”, *Anadolu Mecmuası*, TTK, Ankara, 2011, s.5-9;

¹⁵³ Atsız, “Türk Tarihine Bakışımız Nasıl Olmalıdır”, *Türk Tarihinde Meseleler*, s.24-25.

¹⁵⁴ Atsız, *900üncü Yıl Dönümü*, Türkiye Ticaret Matbaası, İstanbul- 1955, s.50.

¹⁵⁵ Atsız, *Makaleler II*, s.148.

¹⁵⁶ Atsız, “Türk Tarihinde Hegemonyalar Meselesi”, *Türk Tarihinde Meseleler*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2015, s.26.

arasında değil midir? Şimdiye kadarki Osmanlı tarihî, saltanatı ele geçiren pâdişâhların meşru olduğunu belirtmek düşüncesiyle yazıldığından, bazı tarihî gerçekler kasten örtbas edilmiş olamaz mı? Bizce Osmanlı pâdişâhları klasik 36 kişiden ibaret değildir.”¹⁵⁷

Atsız yazısında, Ahmedî'nin Yıldırım Bayezid'den sonraki Osmanlı padişahı olarak Süleyman Çelebi'yi tanıdığını belirtmektedir. Ayrıca *Behçetü't-tevârih* adlı umumî tarihi yazan Şükrullah'da Yıldırım'dan sonra Süleyman Çelebi'nin hükümdarlık ettiğini kabul etmektedir. Şükrullah, Süleyman Çelebi'den sonra Anadolu'da Çelebi Sultan Mehmed, Rumeli'de de Musâ Çelebi olmak üzere iki padişahın birden tahta çıktığını yazmakta olduğunu belirtir.¹⁵⁸ Bununla birlikte Atsız, belirli yerlere az da olsa nüfuz etmiş Mustafa Çelebi ve Cem Sultan'ı da ciddi olarak tartışılması gerektiğini söylemektedir.

3.1.2.4. Osmanlı Tarihindeki Terimlerle Özel Adların İmlası

Osmanlı tarihindeki terimlerle özel adların imlası meselesi Atsız'ın değindiği bir diğer konudur. Okul kitaplarında olsun, ilmi eserlerde olsun özel isimlerdeki 'd-t' meselesi *keyfi imlaya* tabi olmaktadır. Ahmed, Mehmed gibi isimlerin 'd' ile mi 't' ile mi yazılması gerektiğine dair ortak bir görüş yoktur. Atsız bu konuda isimlerin tarihi şekliyle, yani Ahmed, Mehmed şekliyle kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Atsız, diğer sorunlar gibi bu sorunun çözümü için de ilmi bir kongre önermiştir.¹⁵⁹

Atsız, hanedanları birer devlet olarak görmemekle birlikte, Türk devlet adamlarının birbirlerine karşı düşmanlık edeceği düşüncesiyle de bu sisteme karşı çıkmıştır. Cengiz Han ve Timur Bey'in durumu tam da böyle bir durumdur. Atsız'a göre bu iki Türk yöneticiye karşı olan olumsuz düşüncelerin nedeni, milli şuur ve tarihçiliğin yeterince gelişmemiş olmasıdır.¹⁶⁰

Sonuç olarak, Hüseyin Nihal Atsız'ın Türk tarihine yaklaşımı, Türk tarihinin bütüncül bir bakışla ele alınması gerektiğine yöneliktir. Değerlendirmelerine göre tarihin meseleleri hususunda tezler ortaya koymuştur. Bu tezleri aynı zamanda ayrı ayrı dikkate alınıp tartışılması hususunda telkinlerde bulunmuştur. Her fırsatta tarih

¹⁵⁷ Atsız, “ Osmanlı Padişahlarının Sayısı Meselesi”, *Türk Tarihinde Meseleler*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2015, s.27-29.

¹⁵⁸ Atsız, a.g.m, s.27-29.

¹⁵⁹ Atsız, “ Osmanlı Padişahlarının Sayısı Meselesi”, *Türk Tarihinde Meseleler*, s.29.

¹⁶⁰ Atsız, “Türk Tarihinde Kadro Meselesi”, *Türk Tarihinde Meseleler*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2015, s.19.

kurultayı çağrısı yaparak ne kadar uzlaşmacı ve ilmî düşünen biri olduğunu ortaya koymaktadır.

3.2. Eserlerinde Tarihçiliği

Atsız neredeyse 45 seneyi geçen yazı hayatında birçok imza ve takma isim kullanmıştır. İmzalarından bazıları: Atsız, Hüseyin Nihal, Nihal Atsız, Çiftçioğlu, Çiftçioğlu H. Nihal, Hüseyin Çiftçioğlu. Takma isim olarak: Y. B. Selim Pusat, T. Bayındırlı, İ. Süruri Ermete, Bozkurt ve Atsız Dergi gibi isimler kullanmıştır.¹⁶¹

3.2.1. Romanlarında Tarihçiliği

3.2.1.1. “Bozkurtlar”

Bozkurtların Ölümü (1946) ve Bozkurtlar Diriliyor (1949) romanları 1973 yılında Bozkurtlar isimli eserde toplanmıştır. Eser iki farklı bölümden ve birbirinin devamı şeklinde oluşturulmuştur. Atsız, gençliğe milli şuuru hatırlatmak, milli heyecanlar yaşatmak ve tarih sevgisini onlara yerleştirmek amacıyla bu iki kitabı kaleme almıştır. Atsız'ın Köktürk tarihine hâkim olmasıyla bu romanlarda tarihsel gerçeklikler ön plana çıkmıştır. Romanlardaki bazı karakterler kurmacadır lâkin başroldeki kahramanlar Çin kaynaklarında bulunan karakterlerdir. Ayrıca tarihsel verinin yetersiz kaldığı yerde tabir-i caizse ‘*Müphemiyetin koynuna san'atkârane büyü ile girip*’¹⁶² Kürşad, Işpara Alp, Almıla, Pars, Böğü Alp, Yamtar, Sançar, Gökbörü, Çalık vs. (Bozkurtların Ölümü), Urungu, Kutluk Şad, Tonyukuk, Ay Hanım, Kadir Boğa, Deli Ersegün, Karabuka vs. (Bozkurtlar Diriliyor), gibi karakterleri yaratmak yazarın hakkıdır. Bunu tarihten ayrılmaktan ziyade tarihi tamamlamaya çalışmak şeklinde değerlendirmek gerekir.¹⁶³ Bir başka nokta ise: iki yüzü aşkın karakter, Türk onomastiğine kaynak olurken, diğer yandan eşine az rastlanır bir konu dengesi kurulmasıdır. Ayrıca bu karakterlerin çoğunun fizikî betimlemesi de yapılmıştır.¹⁶⁴

İlk kitap 621-639 yılları arasında geçmekte ve Göktürk Devleti’ni konu almaktadır. Atsız söz konusu romanın hikâyesinde tarihçiliğini vurgulayarak tarihe sadık kalacağını belirtmiştir. Romandaki ana olaylar tarihteki olaylarla örtüşmektedir.

¹⁶¹ Çiğdem Dağ, “Hüseyin Nihal Atsız’ın Türk Kültür Tarihindeki Yeri” *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2010, s.3-4.

¹⁶² Sadık Kemal Tural, “*Tarihi Roman ve Atsız’ın Tarihi Romanları Üzerine Düşünceler*”, *Atsız Armağanı*, s.XCVIII

¹⁶³ Tural, *a.g.m.*, s.XCVIII-XCIX

¹⁶⁴ Tural, *a.g.m.*, s.CXIX

Atsız, romanın konusunu Tulu Han ve Kür Şad isimli iki oğlu olan Kara Kağan'ın tahta geçmesiyle başlatmıştır. Bilindiği üzere 630 senesinde Kür Şad ve peşindeki kırk askerin öldürülmesi romana göre bir son değil, başlangıçtır. Burada Atsız özellikle Türk tarihi için önemli olan birkaç konuya vurgu yapmıştır. Bunlardan biri töre kavramı, ikincisi ise ülkenin doğu-batı olarak iki ile ayrılması ve bunun yarattığı sorunlardır. Atsız'ın bu romanı yazdığı yıllarda Kök Türklerin ilk dönemiyle ilgili bilgiler sınırlıdır. XVIII. ve XIX. yüzyıllara ait Rus ve Fransız Sinologlarının araştırmaları ve tercümeleri mevcuttur. Atsız'ın Türkiye şartlarında bu sınırlı bilgiler ile bugünkü bilgilere yakın bir tarihi kurguya sahip olması onun aslında Türk tarihçiliği için ne kadar önemli bir şahsiyet olduğunu gözler önüne sermektedir.¹⁶⁵

Bozkurtlar Diriliyor ilk romanın devamı niteliğindedir. İlk romana nazaran hem içerik hem de hacim itibari ile dikkat çeken romanda, devletin yıkılmasından sonra Çin hâkimiyeti altına giren Türklerin bağımsızlık mücadelesinin anlatılması, romandaki olay örgüsünün temelini oluşturur. Tarihi olaylar değil, kurmaca olayların ağır bastığı romanda yıkılan Göktürk Devleti'nden sonra Türk Eli'nde yeniden devlet kurma mücadelesi anlatılmaktadır. Atsız ilk kitabındaki gibi bu eserinde olayların tarihini vermeyi tercih etmemiştir. Örneğin *İhtilâl Başarılamadıktan Sonra* isimli bölümde bahsedilen ihtilâl Kür Şad ihtilâlidir. Çin'in Kök Türkleri dışarı çıkarmasıyla son bulan bu bölümde Atsız herhangi bir tarih vermemiştir. Ancak bu olayın 641 senesinde olduğunu bilinmektedir.¹⁶⁶

Atsız eserinde Türk töresi ve yaşam tarzı hakkında bolca bilgiye yer vermiştir. Bu romandaki kişilerin çoğu efsanevi Türk komutan ve kahramanlarından oluşmuşsa da gerçekleşen olaylar, kağan, komutan ve askerlerin kahramanlıkları odağında kaleme alınır. Atsız'ın engin bilgisi ve tarihçiliği ışığında yazılan bu eser Kök Türklerin ele alındığı nadide eserlerden biri olarak literatürümüzdedir.

Bozkurtlar'a genel olarak baktığımızda: Türk soyu, cesur, şuurlu ve kahraman idareciler kontrolünde, aklın alamayacağı türden işler yapabilmek, Türklüğün ölümsüzlüğü yolunda dünya nimetlerini elinin tersiyle itip, ölmek; kendine olan

¹⁶⁵ Ahmet Bican Ercilasun, *Atsız Türkçülüğün Mistik Önderi*, s.385.

¹⁶⁶ Ercilasun, a.g.e, s.414.

itimadından gelen kapalı kültür hayatı ile kolay kolay yok olmamak gibi hususiyetler taşır ki, öldürülebilir fakat uşak edilemez.¹⁶⁷

Bu roman yaygın bir tesir yapmış ve Türkçü duygunun birer klasiği olma durumuna yükselmiştir. Bu tarihsel roman için en güzel tanımı Ötüken Neşriyat yapmıştır:

‘‘Okuyucularını asırlar öncesine, ata yurtlarını yoğuran eski tasa ve kıvançların, zafer ve yenilgilerin; bozkırda şekillenen eski Türk yaşayış ve töresinin, ahlak ve erdemlerinin yüceltildiği ülküleştirilmiş bir kahramanlık diyarına taşır.’’¹⁶⁸

3.2.1.2. ‘‘Deli Kurt’’

Atsız’ın 1958 yılında kaleme aldığı tarihi roman olarak tanımladığı Deli Kurt isimli romanı genel hatlarıyla Osmanlı Tarihinin ‘Fetret Devri’nden Varna Savaşı’na kadar olan sürecini içine almaktadır. Yıldırım Bayezid’in şehzadesi İsa Çelebi’nin meçhul oğlu Murad Deli Kurt’un hikâyesinin anlatıldığı bir romandır. Roman tamamen tarih üzerine kurulmuş ve yazılmıştır. Romandaki olay örgüsü tarihten gelen şahıslar etrafında kurgulanmıştır. Nitekim bunlar, Deli Kurt ile Gökçen isimli bir kadındır. Romandaki Temürtaşoğlu Ali Beğ’in bozguna uğraması üzerine Bayezid Paşa ile Şehzade Murad’ın isyancıların üzerine gönderilmesi, tarihimizdeki Saruhan sancak beyi Timurtaş Paşazade Ali Bey’in bozguna uğrayıp, Çelebi Mehmed, oğlu Murad ile Bayezid Paşa’nın isyancıların üzerine gönderilmesi ile birebir örtüşmektedir. Tarihte *Yahudi dönmesi* olarak bildiğimiz Torlak Kemal, kitapta aynı sıfatla nitelendirilmiştir. Bu şahıs tarihte Şehzade Murad ve Bayezid Paşa tarafından yakalanmışken, incelediğimiz romanda Deli Kurt tarafından yakalanmış ve asılmıştır. Romanın ‘Varna Meydan Savaşı’ bölümünde bu savaş ayrıntılı olarak anlatılır. Atsız’ın, daha önce (1941) bu savaşı ayrıntılı olarak ele aldığı bir madde yazdığı görülmektedir.¹⁶⁹ Burada Atsız’ın tarihçiliğini edebiyatının içine özenle yerleştirdiğini görmekteyiz. Ruh Adam’daki Burkay karakteri gibi, bu romanda da kahramanımız ordu ve aile gibi en önemli kavramları ikinci plana atmış ve Tanrı tarafından cezalandırılmıştır. Atsız romanında askerlik mesleğini ‘*en şerefli*’ meslek olarak tanımlamıştır.

¹⁶⁷ Sadık Kemal Tural, ‘‘Tarihi Roman ve Atsız’ın Tarihi Romanları Üzerine Düşünceler’’, **Atsız Armağanı**, s.CXIV

¹⁶⁸ Atsız, Bozkurtlar, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2018.

¹⁶⁹ Ahmet Bican Ercilasun, **Atsız Türkçülüğün Mistik Önderi**, s.458.

Romanı tarihsel anlamda inceleyecek olursak, romanda beylikler arası mücadeleden söz etmek mümkündür. Atsız bu mücadelenin zararlarından bahsetmektedir. Yine romanda Osmanlı Devleti'nin Anadolu'da toprak kaybı yaşadığını ancak Balkanlı unsurlarla belli yerlerde mücadele edildiğini ancak herhangi bir toprak kaybının yaşanmadığından bahsetmektedir. Bu kısımda özellikle Macarlara vurgu yapan Atsız, onlardan müspet yönde bahsetmektedir.¹⁷⁰

Romandaki ana karakterler, tarihsel karakterler olmanın yanında bu tipler kahramanlıkları, milliyetçi yapıları ve Türklük fikrine bağlılıklarıyla idealize edilmiş, hepsinden adeta birer kahraman yaratılmıştır. Tarihsel bağlamda bu romanda değinmek istediğimiz son kısım romandaki Şamanizm unsurların da yer aldığıdır. Ana kahramanlarımızdan biri olan Gökçen Şamandır. Dedesi de Gökçen gibi olağanüstü güçlere -elindeki bir taşla yağmur yağdırabilme- sahiptir. Tabi burada bahsedilen “taş” Türk mitolojisinde geçen ve yağmur yağdırabilme özelliğine sahip olan “*yâda*” taşıdır. Romanda hem Gökçen hem de annesi olan Uygur Esen Börü'nün bu taşla yağmur yağdırabildiği vurgulanmıştır.¹⁷¹

Romanın verdiği mesaj ise; Türk tarihinde nice insanlar, milletin bütünlüğü ve devletin bekası için dünya heveslerinden vazgeçebilmişler ve birer isimsiz kahraman olarak, tarih sahnesinden çekilmişlerdir.¹⁷²

3.2.1.3. “Dalkavuklar Gecesi”

Dalkavuklar Gecesi, Atsız'ın 1941 senesinde yazımını bitirdiği küçük çapta bir deneme kitabıdır. Atsız'ın, özellikle 1930'lu yılların ilk çeyreğinde *dalkavuklar* hakkında yazdığı bazı yazılar kimi kesimleri rahatsız etmiştir. Öğretmenlik görevinden uzaklaştırılmış ve dergileri kapatılmıştır. Bu dönemde hiçbir yerde yazamadığı için böyle bir kitap yazmaya karar vermiştir. Kitaptaki karakterlerin çoğu o dönemdeki kişilerden oluşmaktadır. Kitaptaki başkarakterlerden Kral Subbiluliyuma İsmet İnönü'nün¹⁷³, Başkumandan Tutaşıl Fevzi Çakmak'ın, Pampa Mustafa Kemal

¹⁷⁰ Atsız, *Deli Kurt*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2018, s.199-200.

¹⁷¹ Ferit Salim Sanlı, “Türkçülük Akımında Din Olgusu Üzerine Aykırı Bir Yaklaşım: Hüseyin Nihal Atsız ve Fikirleri”, s.104-105.

¹⁷² Sadık Kemal Tural, “*Tarihi Roman ve Atsız'ın Tarihi Romanları Üzerine Düşünceler*”, **Atsız Armağanı**, s.CXXII

¹⁷³ Ercilasun, Kral Subbiluliyuma'nın kesin olmamakla beraber Atatürk olduğunu söylemektedir. Romandaki bazı olayların Atatürk ile onun çevresindeki kişiler arasındaki olaylara benzediğini söyleyen Ercilasun, doğrudan doğruya kral Atatürk dememiştir. Ancak, 1944'teki sorgulamalarda Atsız, kralın Atatürk olmadığını söylemiştir: “*Efendim bu kitap zannolunduğu gibi Atatürk için yazılmış değildir. Tamamen dalkavukları hiciv için yazılmıştır. (...) O eserde benimle geçmiş olan bazı kimseler vardır.*

Atatürk'ü, filozof İlânasam Hasan Ali Yücel'in, Bilgin İkeznini Zeki Velidi Togan'ın, Cüce İrdas Sadri Etem Ertem'i, Kral'ın gözdesi Yamzu Afet İnan'ın, Vezir Nibida Abidin Özmen'i, Rahip İduskam Sadri Maksudi Arsal'ı, Kâhin Şilka Hüseyin Nihal Atsız'ın, başhekim Ziza Şevket Aziz Kansu'yu, ikinci hekim Pilga Reşit Galip'i, Teşen Atatürk'ün özel doktoru Prof. Neşet Ömer İrdelp'i, Tubişka Bedriye Atsız'ın, Murya Yağmur Atsız'ın ve son olarak Yaver Sabba Cevat Abbas Güler'in karikatürize edilmiş halidir. Dalkavuklar Gecesi, tarihi bir roman olmasa da Cumhuriyet Devri'nin ilk on beş yılının tarihinden alınmış şahıs isimleri altında gizlenmiş siyasi bir hicivdir.¹⁷⁴

Burada geçen Hititler vurgusunun "Türk Tarih Tezi"nde ortaya atılan Türklerin kökeni hususunu hicvettiğini söyleyebiliriz.

3.2.1.4. "Z Vitamini"

Aynı şekilde Z Vitamini de Atsız'ın, tarihteki yöneticileri hicvettiği ve eleştirdiği kişilerin isimlerini açık açık yazdığı bir romanıdır. Romanda 1999-2001 yılları arasında İsmet İnönü'nün milli değerlerden uzaklaşarak, kendi başına yapmaya çalıştığı işlerin altından kalkamayıp gülünç duruma düştüğünün, kısa romanıdır. Özdemir, mevcut romanı tarihsel bağlamda şu sözlerle tanımlamaktadır:

*"Nihal Atsız, kendi dönemindeki hükümeti, Z Vitamini kullanmış ve çocukça konuları konuşup tartışan bir topluluk olarak tasavvur etmekte, onların toplantılarını bu şekliyle kurgulamaktadır. 1940'ların Türkiye'sindeki hükümet 1990'lara, hatta 2000'lere taşımaktadır."*¹⁷⁵

Romanın sonunda yer alan pek çok zafer ve mağlubiyetler neticesinde şehit olan askerlerin ruhunun ve aynı zamanda sahnenin bir köşesinde aksakallı "Tarih Baba"nın, İnönü'ye karşı birlik olduğunun belirtilmesi¹⁷⁶, Atsız'ın 'Milli Şeflik' ve tek parti yönetiminin hüküm sürdüğü bir dönemde kimsenin yapamadığını yapmış olması aynı zamanda tavizsiz kişiliğinin de bir belgesi niteliğindedir.

Mesela Sadri Ertem gibi. Ne oradaki kral Atatürk ne de Tutaşıl İsmet İnönü'dür. (...) Bu kitabı İsmet İnönü okumuş ve beğenmiştir ve toplatılmasına engel olmuştur." (Ercilasun, 2018; 484).

Ahmet Bican Ercilasun, *Atsız Türkçülüğün Mistik Önderi*, s.482-484.

¹⁷⁵ Cihan Özdemir, *Atsız Bey, Hüseyin Nihal Atsız'ın Hayatı, Fikirleri ve Romanları Üzerine Bir İnceleme*, s.85.

¹⁷⁶ Atsız, *Dalkavuklar Gecesi Z Vitamini*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2018, s.130-132.

3.2.1.5. “Ruh Adam”

Atsız, Ruh Adam isimli eserini 1972 senesinde kaleme almıştır. Bu romandaki kişiler Atsız’ın gerçek hayatındaki kişilerden oluşmaktadır. Romanın başkahramanı Selim Pusat Atsız’ı, Ayşe öğretmen karakteri Atsız’ın eşi Bedriye Atsız’ı, Osman Fişer, Key ve Yek karakterleri Atsız’ın emekliliğine kadar çalıştığı Süleymaniye Kütüphanesi’ndeki Osman Reşer’i, Dr. Cezmi karakteriyle, tıbbiye ’ye gittiği yıllarda yakın arkadaşı olan Cezmi Türk’ü betimlemiştir. Ayrıca Selim ve Ayşe Pusat’ın oğlu Tosun da gerçekte Atsız’ın oğullarından birini karikatürize etmektedir.¹⁷⁷

Roman, Ayşe öğretmenin kocası Selim Pusat’a bir Uygur hikâyesini okumasıyla başlamaktadır. Burkay isimli bir Uygur askerinin Açığma-Kün isimli bir hatuna okuduğu şiirlerle başlayan hikâye bu ikisinin birbirine olan aşkıdan bahseder. Hikâyede aile, ordu gibi birinci planda olması gereken kavramlar Burkay tarafından dikkate alınmaz ve aşkının uğruna lanetlenir. Burkay, Açığma-Kün’a kavuşabilmek için eşini tanrıya kurban eder. Eşi öldürüldüğü sırada Burkay’a beddua eder. Kadın ölürken: “*Burkay! İyiliğe kemlik ettin. Tanrı seni bedbaht etsin. Kıyamete kadar, dünyaya her gelişinde ruhun ıstırap içinde çalkalansın.*” şeklinde beddua eder ve Tanrı bu bedduayı kabul eder. Hikâyede vuslat gerçekleşse de Burkay bir türlü huzura eremez. Ruh Adam, bu Uygur masalının ekseninde dönmektedir. Asıl olay örgüsündeki Selim Pusat, Yüzbaşı Burkay’ın dünyaya tekrar gelmiş halini canlandırmaktadır.

Ayşe Öğretmen ile kocası Selim Pusat’ın bu Uygur Hikâyesi hakkında konuşmaları okuyucunun Uygurlar hakkında bilgi sahibi olmasını sağlamıştır. Örneğin Uygurca ile ilgili Selim Pusat’ın sorduğu: “*Uygurca dediğin dil Türkçe değil mi?*” sorusuna Ayşe Öğretmen, “*Uygurca şüphesiz Türkçedir. Fakat bugün konuştuğumuz Türkçeye benzemez. Sana okuduğum masal Uygurca Metnin bugünkü Türkçeye tercümesidir*” demiştir. İkisi arasında tarihi bilgi kapsamında değerlendirebileceğimiz bir diğer diyalog şöyledir. Selim Pusat masalın değeri hakkında eşinden bilgi istemesi üzerine, Ayşe öğretmen bu masal ile ilgili: “*(...) bu masal hemen hemen tam olarak ele geçmemiş bir Uygur metnidir. (...) Uygurca’nın yabancı tesirlere maruz kalmamış bir örneğidir. Mühim bir hususiyeti de hem Budizm hem Maniheizm hem de Şamanizmin izlerini aynı zamanda taşımasıdır. Bir de mazhariyeti var: Bir Türk*

¹⁷⁷Altan Deliorman, “Ruh Adam’daki Gerçek Kahramanlar”, *Orkun*, S:18, Ağustos 1999, s.30.

tarafından bulunan ilk Uygurca parçadır.’’ açıklamasını yapmıştır. Yine Selim Pusat’ın bu hikâyeyi anlamlandıramayıp eşine tekrar sorması üzerine, Ayşe öğretmen şu cümleleri kurmuştur: “(...) Masalın ihtiva ettiği Şamanizm unsurları, 10. Asırdan önceki bir zamana ait olduğunu ispat eder. Çünkü 10. Asır Uygurları arasında artık Şamanizm yaşamıyordu. Masal kahramanının da yüzbaşı olması çok eski bir devrin, belki Hunlar çağıının izlerini saklıyor. (...) değiştiği muhakkak olan Budist Uygurlar arasında kitaba geçirildiği zaman Budizm karakteri verilen masalda, her şeye rağmen Şamanizm’in ve çok eski devirlerin hatıraları, kırıntıları kalmıştır (...)”¹⁷⁸

Selim Pusat, Osmanlı Devleti’nin yıkılışından sonra Cumhuriyet rejiminin yeni Türk ordusunu beğenmemesi üzerine ordudan ihraç edilen bir subaydır. Eski rejim taraftarı olduğu için vatan hainliği ile suçlanan Selim Pusat toplumdan dışlanır ve içine kapanır. Eşinin bu durumuna kayıtsız kalmayan Ayşe öğretmen, onun eski haline dönmesi için çaba sarf eder. Ancak Selim Pusat’ın, Ayşe öğretmenin tekrar çalışmaya başladığı okuldan olan öğrencisi Güntülü’ye âşık olması üzerine çabaların boşa olduğunu anlar. Romandaki gelişen olaylar neticesinde çıkmaza giren Selim Pusat, romanın sonunda birden ortadan kaybolmuştur.

Selim Pusat karakterini mutsuzluğa iten sebebin bir devletin yıkılıp, bir diğer devletin kurulumu esnasında, toplumda meydana gelen yozlaşmanın ta kendisi olduğu söylenebilir. Milliyetçi olan Selim, memleketindeki gençlerin Avrupai tarzda yaşam ve düşüncelerini kabullenemez, onları *tiksindirici* bulup, ‘özenti tipler’ olarak betimler. Selim Pusat’ın içinde bulunduğu bu durum hiç şüphesiz tarihsel gerçekliği içinde barındırmaktadır. Türkiye Cumhuriyet’inin, Osmanlı Devleti yerine kurulmasını kabul edemeyen çok sayıda eski rejim taraftarının olduğu bilinen bir gerçekliktir. Bu gerçeklikle beraber Selim Pusat’ı mutsuzluğa iten bir diğer neden, sürekli tarih kitapları okuyup, eski meydan savaşları ve kazanılan unutulmaz zaferlerle alakadar olmasıdır. İdealine uygun bir devlet ideolojisini -Turancılık- sadece tarih kitaplarında görmek mutsuzluğunun önemli bir parçasıdır.

Romanda -tarih- kapsamında değerlendireceğimiz bir diğer olay, Selim Pusat’ın aile ve askerlik gibi en önemli müesseseleri geri plana attıktan sonra tanrı huzurunda mahkemeye çıktığı bölümdür. Bu bölümde Alper Tunga, Mete Han, Atıla, İstemi Kağan, Alp Arslan, Timur gibi tarihi kahramanlar ile diyaloga girmiştir. Bu

¹⁷⁸ Atsız, *Ruh Adam*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2018, s.1-15.

kahramanlar, aşkı uğruna askerlik mesleğini geri plana atması nedeniyle Selim Pusat'ı suçlu bulmuştur. Burada önemli olan nokta tanrının Selim Pusat'a ne düşündüğünü sorması üzerine, O'nun: "Hiçbir itirazım yok. Kralımın sözleri baştan sona doğrudur." cümlesini sarf etmesidir.¹⁷⁹ Peygamberler ve tanrı tarafından suçlanması üzerine pervasızca savunma yapan Selim Pusat, tarihi kahramanların kendisini suçlu bulmasına hiçbir yorum getirmemiştir. Burada Selim'in bu kahramanları tanrı ve peygamberlerden daha fazla kutsadığı ve Türkçülük kavramının bu romanda vurgulandığı görülmektedir.

3.2.2. Hikâyelerinde Tarihçiliği

3.2.2.1. "Hikâyeler"

Hikâye türü Atsız'ın eserleri arasında sayıca en az olanıdır. Atsız toplam beş tane hikâye yazmıştır:

1. Dönüş (15 Haziran 1931)
2. Şehitlerin Duası (15 Temmuz 1931)
3. Erkek, Kız (15 Ağustos 1931)
4. İki Onbaşı (15 Ekim 1931)
5. Her Çağın Masalı: Bozdoğanla Sarı Yılan (Temmuz 1941)

Dönüş isimli hikâyesinde Atsız, I. Dünya Savaşı sonrası evine geri dönen bir askerın hikâyesini anlatmaktadır. Atsız, o dönem şartlarında çok kez rastlanılan bir aile tablosunu gözler önüne sermiştir. Asker geri döndüğünde annesi ve eşinin ölmüş, yaşlı babası ve en küçük kız kardeşinin yaşamakta olduğunu öğrenir. Askerin geleceğini duyan baba-kız onu karşılamak için istasyona gitmiş, ancak gelen kimse olmamıştır. Ertesi gün gelmiş olan hikâyenin kahramanını acı haber beklemektedir. Bu acı haber başkahramanın babası ve kız kardeşinin onu beklerken donarak hayatlarını kaybetmiş olduğu gerçeğidir.¹⁸⁰ Atsız burada, insanların bir kasaba ile bir köy arasında dahi hayatta kalma meselesinde dahi zorluk çektiklerine dikkat çekmektedir. Atsız bu öyküsünde Türkiye tarihi gerçeğini okuyucuya hatırlatmak istemiştir. Anadolu'nun perişanlığını, ihmal edilmiş köyleri, kasabaları kısaca ihmal edilmiş bir Anadolu'yu ön plana çıkarmayı amaçlamıştır. Hikâyedeki koca çınar Türk devletini

¹⁷⁹ Atsız, *Hikâyeler*, Ötügen Yayınları, İstanbul, 2018, s 255-263.

¹⁸⁰ Atsız, a.g.e, s.11.

betimlemektedir ve nitekim bu koca çınar fırtınaya dayanamamış ve yıkılmıştır. Hikâye I. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında yaşanmıştır. Aslında ölen iki kişi Osmanlı Devleti'ni anımsatmaktadır.

Şehitlerin Duası isimli hikâye ise bir genç kadının hikâyesini anlatmaktadır. Babası Çanakkale, abisi Sakarya'da şehit düşen zavallı genç kızın annesi de yataktan kalkamayacak kadar ağır hasta idi. Bunun üzerine bir de kurul kararıyla okuldan atılan genç kadın yolda yürürken birden yağmura yakalanır ve şöyle düşünür:

*'fakat bu fırtına değildir. İki şehidin ve sayısız şehitlerin isyanıdır. Yıldırımlar, üstümüzde çarpan kanatlardır ve şehitlerin duasıdır.'*¹⁸¹

İki Onbaşı ise 1917 senesinde Galiçya'da ölen biri Türk biri Polonyalı iki askerin hikâyesidir. Galiçya'da Türk ordusu ile Rus ordusu karşı karşıya gelmiştir. Kurşun ve bombadan sonra süngü savaşı başlamıştır. Zikrettiğimiz bu iki asker birbirlerine düşman orduların neferlerindendi. Ancak bir patlama sırasında aynı çukura denk gelirler ve öncesinde birbirlerini öldürecek olan iki asker, şimdi birbirlerine yardım etmeye başlamıştır. Ancak bu yardımlaşma çok uzun sürmeden iki asker de vefat etmişti. Bu hikâyede Atsız, düşman Polonyalı askeri 'sevimli' göstermiştir. Atsız'ın bu askere sempatisi elbette tarihe dayanmaktadır. Ercilasun'a göre tarihin bir döneminde Türkler Polonyalılara yardım etmişlerdir. Polonyalılar da Türklerin gelişini bir kurtuluş olarak görmüşlerdir.¹⁸²

Bu üç hikâye şehitlerle ilgiliydi. *Erkek-Kız* hikâyesinde ise Atsız, bildik temasının dışına çıkıp aşk ve gurur temalı bir hikâye yazmıştır. Sevdiği kadını almak isteyen bir erkeğin, bahsedilen kadının nazlanması sonucu beklemekten vazgeçip başka bir kadınla evlenmesini konu alan kısa hikâyedir. Tema, Atsız'a göre basittir: *'Hayat kısadır... Neticeler çabuk alınmalıdır... Ve takıntılar insanı yürümekten alıkoymamalıdır...'*¹⁸³

Atsız'ın *Bozdoğanla Sarı Yılan* isimli sembolik hikâyesi 1966 senesinde yayımlanmıştır. Atsız'ın bütün yazı ve şiirlerinde olduğu gibi eserlerinde yücelttiği şan, şeref, kahramanlık gibi kelimeler okuyucu için hikâyelerinin ana temasını göstermektedir.¹⁸⁴ Bahsedilen hikâyede de şan ve şeref kavramı ile ilgili şu paragraf

¹⁸¹ Atsız, *Hikâyeler*, s.11-12.

¹⁸² Ahmet Bican Ercilasun, *Atsız Türkçülüğün Mistik Önderi*, s.532.

¹⁸³ Ercilasun, a.g.e, s.533-535.

¹⁸⁴ Atsız, a.g.e, s.24-25.

örnek olarak gösterilebilir: ‘‘Yerde sürünmeye alışkınsın. Düşmanlarını gizlice zehirlersin. Kuvvetlilerle çarpışmak için yüreğin yoktur. Yalnız menfaat için kıpırdarsın. Şeref için savaşmanın ne olduğunu bilemezsin.’’

3.2.3. Şiirlerinde Tarihçiliği

3.2.3.1 ‘‘Yolların Sonu’’

Nihal Atsız’ın ilk edebi eserleri şiirler ve hikâyeleri olmuş olsa da söz konusu eserleri, makaleleri ve romanları kadar ses getirmemişlerdir. Atsız’ın bu şiir kitabı ilk 1946 senesinde kitap haline getirilmiştir. Bizim yararlandığımız kitap ise 2018 yılında Ötüken Yayınlarının yaptığı 22. basımdır. Kitaptaki şiirler şunlardır: Topal Asker, Koşmalar, Ağıt, Türküsü, Kahramanların Ölümü, Toprak-Mazi, Yolların Sonu, Varsağılar, Kahramanlık, Bahtiyarlık, Dün Gece, O Gece, Eski Bir Sonbahar, Yakarış, Sarı Zeybek, Davetiye, Yarının Türküsü, Hatıralar, Gel Buyruğu, Selam, Unutma, Sesleniş, Özleyiş, Yalnızlık, Ay Yüzlü Güzel Konçuy, Karanlık, Geri Gelen Mektup, Kader, Dörtlükler, Yaşayan Türkçülere Ağıt, Afşın’a Ağıt, Kömen, Macar İhtilalcileri, Sona Doğru, Türkçülük Bayrağı.

Atsız’ın edebi eserlerindeki konular için Durbilmez şunları söylemiştir:

*‘‘Tarihi bir romantizm ve destanlar devrinin esrarlı dünyasından süzülen büyük Türkçü, daha çok vatan Türklük, Türkçülük, Turancılık, ülkü ve kahramanlık temalarını işlemiştir.’’*¹⁸⁵

Şiirlerin çoğunun konusunu Türklük, Turancılık, ülkü gibi kavramlar oluşturmaktadır. Atsız burada da tarihten gelen inancını şiirlerine yansıtmaya çalışmıştır. Örneğin Davetiye isimli şiirinden şu kesit söylediğimizi desteklemektedir:

*‘‘Keskin olur likörden ayranla kımız,
Karnera’ yı yere serer Tekirdağ’ lımız.
Yurdumuzun çok tarafı olsa da kuru
Makarnadan kuvvetlidir yine bulguru...’’*

¹⁸⁵ Durbilmez, Bayram, ‘‘Hüseyin Nihal Atsız’ın Şiir Dünyası’’, *Türk Yurdu Dergisi*, C:17, S:124, Ankara Aralık 1997, s.38.

Biz güleriz Foçyoların felsefesine,

Dayanır mı kırkı bir tek Türk efesine’’¹⁸⁶

Atsız, şiirlerinde tarihi sembollere de yer vermiştir:

‘‘Türk tarihi denilen kahramanlık şiirini

Yeniden yazmak için harcayacağın kandır.

Mısraları içinden en güzel ve derini

Batıda ‘Niğebolu’, doğuda ‘Çaldıran’dır.’’¹⁸⁷

Bu örnekleri çoğaltabiliriz. Bahsettiğimiz kitapta Atsız’ın şiirleri yazıldığı yıllara göre sıralanmıştır. Burada ayrı parantez açmamız gereken şiir, kitap başlığında da kullandığımız *Yolların Sonu* isimli şiiridir. Bilindiği üzere Atsız, Edebiyat Fakültesinde asistan iken, Reşit Galip Bey ile yaşadığı birtakım sorunlar nedeniyle görevinden alınmış ve bu şiiri yazmıştır. Tarihsel bağlamda şiirden bir kesit şöyledir:

‘‘Yufka yüreklilerle çetin yollar aşılmaz;

Çünkü bu yol kutludur, gider Tanrı Dağına.

Hâlbuki yoldaşını bırakıp dönenlerin

Değişilir topu da bir sokak kaltağına.’’¹⁸⁸

Atsız, *Topal Asker* isimli ilk şiirini 1926 senesinde, *Türkçülük Bayrağı* isimli son şiirini de tahminen 1973lü yıllarda kaleme almıştır.

3.2.4. Atsız’ın İlmî Yazılarında Tarih

3.2.4.1. ‘‘Türk Tarihi Üzerinde Toplamalar’’

Atsız, *Türk Tarihi Üzerinde Toplamalar* isimli kitabını şu sözleriyle okuyucuya takdim etmiştir:

‘‘Bu kitabı 1933’de yazmağa başladım. (...) bunun ilk kısmını Fırat gazetesinde neşretmişim. Edirne Erkek Lisesi’ne edebiyat muallimi tayin edilince orada Orhun adında aylık bir mecmua çıkardım ve ilk sayısı 5 ikinci teşrin 1933’te

¹⁸⁶ Atsız, *Hikâyeler*, s.26-28.

¹⁸⁷ Atsız, a.g.e, s.9.

¹⁸⁸ Atsız, a.g.e, s.11.

*çıkan bu mecmuada Toplamalar'ı tefrika olarak neşretmekte devam ettim. (...) Bakanlar Heyeti'nin 14 Temmuz 1933 tarihli kararı mucibince Orhun mecmuası kapatılınca Toplamalar'ı bastırmakta devam ettim. Fakat bu iş hayli güç ve masraflı olduğu için neşri şimdiye kadar gecikti. Maddi imkân buldukça bunun sonraki kısımlarını da aynı usul dairesinde neşredeceğim. Maksadım Türklüğe hizmet etmektir.'*¹⁸⁹

Atsız, bilinenin aksine kitabında Türklerin hayatının üç çağa ayrılması gerektiğini söyleyerek, bu çağları şu şekilde maddelemiştir:

1. Eski çağdan MÖ 7. Asra kadar olan çağ, *kablettarih çağı*.
2. MÖ 7. Asırdan MS 6. Asra kadar olan çağ, *nisbî tarih çağı*.
3. 6. Asrın ortasından sonraki çağ, *Türklerin tarihi çağı*.¹⁹⁰

Toplaması'na bu önemli anekdot ile başlayan Atsız, daha sonra Türkeli'nin sınırlarını çizerek ilk Türklerden -Harriler, Kunlar, Sakalar, Peçenekler- bahsetmiştir. Yabancıların Türkeli'ne saldırması, Batıdan gelen Yunan saldırıları, Türkler arasındaki savaşlar hakkında da yazan Atsız, Kun Devleti üzerinde diğer halklara nazaran daha fazla durmuştur. Tarihi olarak büyük öneme sahip Kun Devleti'nin teşkilat yapısını, bu devirdeki Türk birliği hakkında bilgi verdikten sonra bu memleketteki kargaşalık ve çöküşten de bahsetmiştir. Parçalanmış Türk birliği ile *Siyenpi* ve *Apar* Sülalesi de incelenen konular arasındadır.

Türk tarihinin ilk dönemleri daha çok Çin kaynaklarına dayandığı için Atsız bu eserinde Çin kaynaklarından tercüme iki önemli eseri sıkça kullanmıştır¹⁹¹:

1. Joseph de Guignes, *Histoire generale des Huns, des Turcs, des Mogols et des autres Tartare occidentaux*, 1756-1758,
2. Biçurin, *Sobranitesvedeniy o narodax, obidacşix u Sredney Azii u drevnievremena*, Petersburg 1851.

Eserin girişinde, Millî Eğitim Bakanlığı'nın dört ciltlik tarih kitabını ve o dönemdeki tarih anlayışından bahsediyor, bunun yanında Türk tarihinin bir bütün olarak millet tarihi çerçevesinde ele alınması hususunda nazar-ı dikkat çekiliyordu. Türk tarihinin başından günümüze değin en mükemmel şekilde aktarılmasını

¹⁸⁹ Atsız, *Türk Tarihi Üzerine Toplamalar*, Arkadaş Basımevi, İstanbul, 2015, s.26-27.

¹⁹⁰ Atsız, a.g.e, s.17.

¹⁹¹ Ahmet Bican Ercilasun, *Atsız Türkçülüğün Mistik Önderi*, s.284.

amaçlayan kitabın sonunda ‘Türk, Çin, İran İmparatorları Listesi’ başlıklı sekiz sayfalık tablo saydığımız bu üç devletin hükümdarlarını ve hükümdarlık tarihlerini ele aldığı için oldukça önem arz etmektedir.¹⁹² Nihayet M. Ö. ikinci ve birinci, M. S. da birinci asrın ilk yarısında Türkeli’nin siyasi ve idari taksimatını gösteren çok kıymetli bir harita ile son bulmuştur.

3.2.4.2. “Tarih, Kültür ve Kahramanlar”

Kitap, Atsız’ın Türk Ülküsü ve Makaleler I-II-III-IV serisinde toplanmış makaleleri arasından üç ana bölümden oluşturulmuştur. Konumuz gereği bizim için önemli olan bölüm Türk tarihi hakkında olan kısımdır. Nitekim Atsız’ın buradaki makaleleri *Ötüken*, *Orhun*, *Orkun*, *Gözlem* ve *Altın Işık* isimli dergilerde yayımlanmış olduğu makaleleridir. Kitabın ikinci bölümünde dil ve kültür ile ilgili makalelere yer verilirken, üçüncü bölümünde ise Kürşad, Ziya Gökalp, Mehmet Akif, Rıza Nur, Dr. Hasan Ferit Cansever, Zeki Velidi Togan, Prof. Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, M. Sadık Aran, Tahsin Demiray, Prof. Ahmet Caferoğlu, Nejdet Sançar gibi Türk bilim tarihinde önemli yer edinmiş olan kişilerden bahsedilmiştir.

On yedi makaleden oluşan birinci bölümde Atsız sadece Cumhuriyet dönemi tarihini konu edinmemiş, Osmanlı Devleti döneminde de tarihi olaylardan bahsetmiştir. Navarin Baskını’nın önemi üzerinde duran Atsız, Navarin’in Türk gençlerine örnek olması gerektiğini belirterek şunları yazmıştır:

“ (...) Türk gençlerine sık sık geçmişi hatırlatıyoruz. Geçmişi hatırlatmak yarını düşünmemek için değil, yarının geçmişe benzememesine çalışmak içindir. Çünkü gerçekler yarın da gerçek olabilir.”¹⁹³

Tarihsel süreçte Türkiye’deki iki zıt kutbun birbiri hakkında yazmamış olması mümkün değildir. Bahsettiğimiz bu iki zıt kutup pek tabii Nazım Hikmet ve Atsız’dır. *Orkun* dergisinde Nisan 1951 tarihinde yayımlanmış olan *Tarih Şuuru* isimli makalede Atsız’ın, Ahmet Emin Yalman ve Nazım Hikmet için kullandığı kelimeler dikkati çekmektedir. Bu kelimeler, ‘Yahudi Dönmesi’, ‘Selanik Dönmesi’, ‘Türk ve Müslüman olmamaları’ gibi ağır ithamlardır.¹⁹⁴ Yine aynı kitapta olan *Türk Ordusuna*

¹⁹² Atsız, *Türk Tarihi Üzerine Toplamalar*, İstanbul, 2015, s.246-255. (tabloların görüntüsü için tezin ekler-tablolar kısmına bkz: s.86)

¹⁹³ Atsız, *Tarih, Kültür ve Kahramanlar*, s.74.

¹⁹⁴ Atsız, a.g.e, s.15.

Karşı Donkişotlar adlı makalesinde de Nazım Hikmet'i 'bir numaralı vatan haini' olarak tanımlamıştır.¹⁹⁵

Kitapta son olarak belirtmemiz gereken bir diğer önemli makale *Türk Ordusunun İftihar Levhası* isimli yazıdır. Bu makalede Atsız, Türk ordusunun tarihte yapmış olduğu belli başlı savaşları tablolar halinde ele almıştır.¹⁹⁶ Bu tarihi tablo üzerinden Türk çocuklarının kimin dost, kimin düşman olduğu hakkında hüküm vermelerini amaçlamıştır.¹⁹⁷

3.2.4.3. “Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik”

Kitap, Atsız'ın Türk Ülküsü ve Makaleler I-II-III-IV serisinde toplanmış makaleleri arasından üç ana bölümden oluşturulmuştur: Turancılık, Milli Değerler ve Meselelerimiz, Türkçülük Mücadelesi Yazıları.

Birinci bölümde Turancılık üzerinde duran Atsız, makalelerinde Turancılığın neden imkânsız olmadığını tarihte yaşanmış örneklerle açıklamıştır.¹⁹⁸ Bu bölümde Atsız ayrıca *Türk Ansiklopedisi*'nin Turancılık ve Türkçülük maddelerindeki yanlışlıklar üzerinde durmuştur. Kitabın ikinci bölümü milli değerler ve milli meseleler hakkındaki makalelerden oluşmaktadır. Son olarak kitabın üçüncü bölümü ise konumuzun bağlantılı olduğu bölümdür. Özellikle dönemin başbakanı Saraçoğlu'na yazdığı mektuplar önem arz etmektedir. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun bir konferansta sol görüşlü öğrenciler tarafından protesto edilmesi ile başlayan olaylar neticesinde Atsız, Saraçoğlu'na kendi dergisinde (*Orkun*) birer ay arayla mektup yazmıştır ve bu mektuplar mevcut derginin kapatılmasına ve aynı zamanda o dönemde görev yaptığı Özel Boğaziçi Lisesi'ndeki görevinden olmasına neden olmuştur.¹⁹⁹ Kitaptaki *Birleşmiş Milletler İdeali* isimli makalesinde BM ideali diye bir şey olmadığını, bunun bir antlaşma metni olduğunu ve bütün antlaşmalar gibi geçici olduğunu ileri sürmüştür. Atsız bu BM fantezisinin bir kenara bırakılması gerektiğini, şimdilik yalnızca “Birleşmiş Türkiye ve Kuzey Kıbrıs” ülküsüne bağlanması gerektiğini vurgulamıştır.²⁰⁰ Atsız'ın İsmet İnönü ve özellikle Mustafa Kemal için *diktatör* kelimesini kullanmasını dönemin siyasi havası çerçevesinde değerlendirmek

¹⁹⁵ Atsız, *Tarih, Kültür ve Kahramanlar*, s.80.

¹⁹⁶ Atsız, a.g.e, s.56-57.

¹⁹⁷ Atsız, a.g.e, s.45-54.

¹⁹⁸ Atsız, *Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik*, s.20-24.

¹⁹⁹ Atsız, a.g.e, s.103-121.

²⁰⁰ Atsız, a.g.e, s.145-149.

doğru bir yaklaşım olacaktır.²⁰¹ Aralık 1950’de kaleme aldığı *Kurucular Meclisi* isimli makalesinde Türkiye Cumhuriyeti’nin 1950 Mayıs’ında kurulduğunu, ondan önceki 1923-1950 arasındaki zaman diliminin gayrimeşru ve mstebit²⁰² bir diktatörlük zamanı olduğunu yazmıştır.²⁰³ Bu makalenin yazıldığı tarih ve önceki tarihlerde Atsız’ın içinde bulunduğu ruh hali ve siyasal hayatı gz önüne alarak yorumlamak gerekmektedir.

Atsız’ın makalelerinin bulunduğu bu kitapta O’nun tarihçiliği hakkında net bir çıkarım yapmamız mümkün değildir. Ancak yaşadığı dönemdeki olayları geçmişteki olaylarla karşılaştırıp Türk gençlerinin geçmişten dersler almasını sağlamaya çalışması onun iyi bir tarihçi olduğunu gözler önüne sermektedir.

3.2.4.4. “Türk lks”

Kitabın birinci bölümünde Atsız’ın üzerinde özenle durduğu konu Türk lks ’dr. Türk ülküsünün yoluna girildiği gün *bu toprak için, bu bayrak için, ölelim ne düşünelim ne de bilelim* kıtasını söylemeyi dilemiştir. Atsız’ın Kızıllma ülküsünün gerçekleşmeyecek bir hayal olmadığını söyledikten sonra bu tezini Araplar ve Yahudiler rnek göstererek savunmaktadır. şöyle ki; Yahudiler için 2000 yıl kadar önce kaybettikleri vatanlarının yeniden ele geçirilmesi ve yalnızca kitaplarda kalmış olan İbran dilini diriltip bir konuşma dili haline getirilmesi uğrundaki çalışmalarını örnek olarak göstermiştir.²⁰⁴ Milli ülkünün en önemli maddesinin *bağımsızlık* olduğunu yazan Atsız, bu durumu tarihten örnek vererek açıklamıştır. İrlandalıların İngiltere’nin elinden bağımsızlıklarını zorla almaları, Lehlilerin I. Dünya Savaşı’nın bitiminde bağımsızlıklarını kazanması, Hindistan, Pakistan, Birminya, Endonezya’nın da aynı zorluklarla mücadele ederek özgürlüklerine kavuştuklarına değinmiştir. Atsız, ülkünün diğer maddeleri olan *birlik* ve *fetihleri* de yine tarihsel olayları örnek vererek anlatmıştır.²⁰⁵ Bu maddelerin her birinin sırasıyla gerçekleşmiş olmasının bir gereği yoktur Atsız’a göre. Örneğin, İtalya I. Dünya Savaşı’ndan önce milli birliğini aşağı yukarı tamamlamış, ancak Fransa’da, Avusturya’da, Malta’da, Tunus’ta çok sayıda İtalyan’ın tutsak olarak yaşadığı bilinmektedir. Buna rağmen İtalya, nc madde

²⁰¹ Atsız, *Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik*, s.181-185.

²⁰² Zorba.

²⁰³ Atsız, ‘‘Kurucular Meclisi’’ *Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik*, 2017, s.196-199.

²⁰⁴ Atsız, ‘‘Kızıllma’’ *Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik*, 2017, s.18-22.

²⁰⁵ Atsız, ‘‘lkler Saldırcıdır’’, *Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik*, 2017, s.26-31.

olan fetihlere başlamıştır.²⁰⁶ Atsız *Büyük Adam* isimli makalesinde yine tarihi bir olayı örnek göstererek kimin büyük adam olarak yazılıp yazılmaması gerektiğini anlatmaya çalışmıştır. Örneğin, Osmanlı sadrazamlarından Gedik Ahmed Paşa'nın büyük bir vezir gibi gösterilmesinin doğru olmadığını yazmıştır. Gedik Ahmed Paşa'nın haksız yere bu kadar yükseltilmesinin aynı zamanda II. Abdülhamid'in de haksız yere zalim, hain gösterilmesinin yanlış olduğunu belirtmiştir. Atsız, bu örneklerden sonra büyük adam olmanın esaslarını maddelemiştir.²⁰⁷ *Türkçülüğün Önemli Meseleleri* isimli makalesini *Atsız'ın Türk Tarihine Bakışı* isimli bölümde ayrıntılı olarak ele aldığımız için burada tekrara düşülmek adına anlatılmamıştır. Gençlik, Ahlak ve Ülkü isimli ikinci bölümde ise genel olarak Türk gençlerinin nasıl yetiştirilmesi gerektiğinden, nasıl bir gençliğe sahip olmamız gerektiğinden, Milli ahlak anlayışından bahsedilmektedir. Atsız, gençliğin nasıl yetiştirilmesi gerektiğini -okul eğitimi kapsamında- şu sözlerle anlatmaktadır: “*Bizim zamanımızda tarih dersi ikinci sınıfta başlardı. Biz ilk Osmanlı kahramanlarını, Sırp sındığı'ni, Kosova'yu, Niğbolu'yu, Varna'yu, Mohaç'ı ikinci sınıfta öğrenirdik. Bize bu savaşları anlatan fedakâr öğretmenlerimiz bizde milli şuuru kamçılardı (...)*”²⁰⁸

Atsız, mevcut kitaptaki makalelerinde genel olarak dönemin gündelik olaylarından bahsetmiştir. Bu konulardan bahsederken de tarihçiliğini devreye sokup, geçmişte yaşanmış olayları örnek göstererek içeriği zenginleştirmiştir.

3.2.4.5. “Türk Edebiyatı Tarihi”

Atsız bu eserinde, edebiyat tarihini şu cümleler ile tanımlamaktadır;

“*Edebiyat tarihi, tarihin bir koludur. Bir milletin edebi mahsullerini yahut başka bir tarifile duygu ve düşünce mahsullerini, tarih çerçevesi içinde, mütalaa eder. Her edebi eser ve her şair bir milletin ve bir tarih devrinin yetiştirmesi olduğu için edebiyat tarihini de tarih umumi gidişi içinde görmek lazımdır.*”²⁰⁹

Atsız ortaya çıkan edebi bir ürünün daha iyi anlaşılabilmesi için yazıldığı dönemin tarihine bakılması gerektiğini savunmuştur. O'na göre Türk edebiyatı tarihi demek, Türklerin ilkçağlardan günümüze kadar meydana getirdikleri duygu ve

²⁰⁶ Atsız, “Türk Birliği”, *Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik*, 2017, s. 44-45.

²⁰⁷ Atsız, “Büyük Adam” *Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik*, 2017, s.58-62.

²⁰⁸ Atsız, “Türk Gençliği Nasıl Yetişmeli” *Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik*, 2017, s.141-149.

²⁰⁹ Atsız, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2015, s.13.

düşünce ürünlerinin asırlar ile kategorize edilmesi ve o asrın tarihi içinde mütalaası demektir.

1940 yılında ilk baskısı yapılan eserin bölümleri şu şekildedir:

- I. Edebiyat ve Edebiyat Tarihi
- II. İslamiyet'ten Önce Türk Tarihi
- III. İslamiyet'ten Önce Türk Medeniyeti
- IV. İslamiyet'ten Önce Türk Destanı
- V. İslamiyet'ten Önce Türk Edebiyatı
- VI. Karahanlılar Çağında Türk Edebiyatı
- VII. Selçuklular Çağında Türk Edebiyatı

Selçuklu Devleti'nin sonuna kadar getirdiği eserinde Atsız, II. bölümde Anayurt, Türk Irkı, Sakalar, Kunlar, Siyenpiler, Aparlar, Gök Türkler, Dokuz Oğuz-On Uygurlar'dan bahsetmiştir.²¹⁰ IV. Bölümde Atsız destanlardan bahsetmişken, İslamiyet'ten önceki bütün destanları sırasıyla Yaratılış Destanı, Saka Destanı, Kun-Oğuz Destanı, Siyenpi Destanı, Gök Türk Destanı, Uygur Destanı bir bütün olarak görmektedir. V. bölümü Atsız üç kısma ayırmıştır:

1. Kunlar çağına ait siyasi mektup tercümelere ve bir Kun türküsünün tercümesi
2. Gök Türkler çağına ait mezar taşları ve büyükler adına dikilmiş yazıtlar
3. Dokuz Oğuz-Uygurlar çağına ait kitabeler ve kitaplar.

VI. bölümde Türkçe, Türklerin İslamiyet'i kabul etmesi, Karahanlılar Devleti ve medeniyeti hakkında bilgi verilmiştir. Bu döneme ait klasik edebiyat alanında iki eser ele alınmıştır: Kutadgu Bilig, Atabetül-Hakayık. Bu eserler hakkında kısa bilgiler verildikten sonra dini edebiyat olarak da Türkçe tefsir ve Satuk Buğra Han Tezkeresi'nden bahsedilmiştir. Kitabın son bölümünde ise Selçuk Devleti ve medeniyeti hakkında bilgiler verilmiştir. Ayrıca Dîvânu Lugâti'-t-Türk, Zemahşerî'nin Mukaddimetü'l-Edeb'i ve Kanglı Lügati eserlerinden bahsedilmiştir.²¹¹ Sonuç olarak adı geçen kitap, Türk edebiyat tarihi için önemli bir

²¹⁰ Atsız, **Türk Edebiyatı Tarihi**, s.15-24.

²¹¹ Ahmet Bican Ercilasun, **Atsız Türkçülüğün Mistik Önderi**, s.310-313.

kaynak olarak günümüzde kullanılıyor ve Nihal Atsız'ın tarihçiliği kapsamında özellikle tarihçiler için de önem arz edecek konumundadır.

3.2.4.6. "Türk Ansiklopedisi" İçindeki Yazıları

Atsız, Türk tarihinin kaynaklarını incelerken bir tarihçi olarak oldukça titiz davranmıştır. Vefatından bir sene önce 1974 senesinde MEB tarafından yayınlanan Türk Ansiklopedisi için başta tarih olmak üzere edebiyat, din gibi pek çok alandaki önemli kişileri ele almıştır. Atsız, Türk Ansiklopedisine toplamda 38 madde yazmıştır. Bu maddeler şunlardır: Ahmed Efendi (Müneccimbaşı), Mustafa Âli, Gülşenî, Hafid Efendi, Handân Valide Sultan, Hayrettin Paşa (Barbaros), Hızır Bey Çelebi, İvaz Mehmed Paşa, İlyas Reis, İshak Hocası veya Ahmed Rızâî, İshak Paşa, İshak Reis, İskender Reis, Karabaş Veli, Kefeli (Kefevî) Hüseyin Efendi, Hüseyin Efendi, Kemalpaşaoğlu Şemseddin Ahmed, Mahfirûz Hatîce Vâlide Sultan, Nazmî, İşbara Han, İşbara Kağan, İçen Kağan, İçing Katun, İl Bilge Katun, İleriş Kutluğ Kağan, İstemi Kağan, Kağan, Kapağan Kağan, Kara Kağan, Ötüken, İbrahim İnal Bey, Kara Han, Kayı, Kubilay Kağan, Kutlamış Beğ, Kutluk Bilge Kül Kağan, Mete ve son olarak Oğuz Han'dır.²¹²

Atsız'ın Türk Ansiklopedisindeki başlıklarını incelediğimiz zaman hep savunduğu Türk tarihçiliğinin bir bütün olarak incelenmesi gerektiği tezini burada da görmekteyiz. Hem Kök Türkler hem de Osmanlı Devleti ile ilgili maddelerin bulunması da bu doğrultudadır.

3.2.4.7. "Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferi ve Çektiklerimiz"

Atsız'ın bu eseri hatırat türünde bir eserdir. Hayatı ve mücadeleleri hususunda önemli bir kaynaktır.

Atsız, hatıratına şu sözlerle başlamıştır:

*"Yazdığım kitap hem bir hatırat hem bir tarihtir. Kısa bir zaman için Türkiye'yi çalkandıran Irkçılık-Turancılık meselesi fikir tarihimiz bakımından olduğu kadar siyasi tarih yönünden de incelenmeğe değer çaptadır. Vak'anın içinde yaşamış bir insan olarak bu yazdıklarım, gelecek yüzyılın tarihçisi için ana kaynaklardan biri olacaktır."*²¹³

²¹² Atsız, **Türk Ansiklopedisindeki Yazıları**, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2018.

²¹³ Atsız, "Tanımlar ve Tanışmalar", **Türk Ansiklopedisindeki Yazıları**, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2018, s.15.

Hatıratını yukarıdaki sözlerle tanıttıktan sonra Atsız, *Tanımlar ve Tanışmalar* başlığı altında Halk Partisi'nin polisi, sıkıyönetim, Sabahattin Ali, Hasan Âli, Reha Oğuz ve İsmet İnönü ile nasıl tanıştığını anlatmaktadır. Bu bölümde kendini tanıttıktan sonra ikinci bölüm ile *asıl konuya* girdiğini yazmaktadır. Atsız'ın asıl konu dediği *Haçlı Seferi* olarak nitelendirdiği Türkiye'deki sol kesimin sağ kesim üzerinde uyguladığı baskılardır. Mart 1936 senesinde Komünizm ile ilk çarpışmasını yaşayan Atsız, bu çarpışmayı “*Türk'ün karnı tok, sırtı pek olunca savaş arar*” sözleriyle Nazım Hikmet'i hedef alarak başlatmıştır. II. Dünya Savaşı ve Türkiye'nin bu savaşa girme ihtimallerinden bahseden Atsız, bu ihtimali oldukça yüksek görmüş ve buna göre tedbirler almaya başlamıştır. Bu iki başlık²¹⁴ altında yazılanlar bizce tezimizin konusu kapsamında kitabın en önemli sayfalarını teşkil etmektedir. Bu bağlamda zikredilen iki başlık, tarih kitaplarında yerini almış olayların bir büyük tarihçi tarafından yaşandığı dönemden bizlere birebir aktarılmış halinden oluşmaktadır.

Kitabın son bölümü Daniş Remzi Korok, Müftüoğlu, Oğuz Özdeş, Murat Genceoğlu (Altan Deliorman) ve yazarının yazılmadığı iki ayrı söyleşiden meydana gelmiştir.

3.2.4.8. “Türk Tarihinde Meseleler”

Atsız'ın Türk tarihinin bazı konuları üzerinde yazdığı eser ilk olarak 1966 senesinde basılmıştır. Atsız kitabın meydana gelişini şu sözlerle anlatmaktadır:

“Türk Tarihinde Meseleler adını taşıyan bu kitabın bazı yazıları Türk Ülküsü'nün ilk basımında yayınlanmıştı. Yapılan düzeltmelerle ve başka yazıların da eklenmesiyle bu eser meydana geldi. Türk Tarihinde Meseleler tarih ve kültürümüze ait bazı konuların Türkçü görüşüyle yeni bir açıdan ele alınmasıdır.”

Atsız'ın bu kitapta ele aldığı meseleler şunlardır:

1. Türk tarihine bakışımız nasıl olmalı? Hanedan ve rejim tarihi mi, millet tarihi mi?
2. Türk tarihinin başlangıcı.
3. Türk tarihinin kadrosu.
4. Türk tarihinin çağları.
5. Tarihteki terim ve adların imlası.

²¹⁴ Atsız, “*Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferi ve Çektiklerimiz*”, s.183-203.

6. Türkiye tarihinin başlangıcı.
7. Türkiye tarihindeki hakimiyetler.
8. Osmanlı padişahlarının sayısı.
9. Malazgirt Savaşı'nın Türkiye tarihindeki rolü.
10. Osmanlı padişahları (özel olarak Abdülhamid) hakkında verilecek hükümler.
11. Türk kara ordusunun kuruluş tarihi.
12. Türk destanına nasıl bakılmalı?
13. Türk destanı nasıl sınıflandırılmalı?

Yukarıda saydığımız maddeleri *Atsız'ın Türk Tarihine Bakışı* isimli bölümde ayrıntılı olarak değindiğimiz için burada bir kez daha değinilmeyecektir. Eserde bu maddelerden başka Varna Meydan Savaşı, Türk Kara Ordusu, 30 Ağustos ve Türk Ordusu, Namık Kemal, Türkiye ve Kıbrıs hakkında da bazı makaleler mevcuttur. Bu makaleler arasında konumuz olan Atsız'ın tarihçiliği ile ilgili bir noktaya değinmekte fayda vardır, o da Türk destanları ile ilgili *Orkun* dergisinde yazdığı makaleler.²¹⁵ Atsız bütün Türk destanlarının birleştirilip işlenmemiş olmasına ve bunu yapacak bir sanatçıyı yetiştirememiş olmamıza sitem etmektedir. Bu konuda Firdevsî'nin *Şehname* eserini örnek olarak gösteren Atsız, bu eser sayesinde İran'ın *manevi ruhi istiklalini* kazanmış olduğunu belirtmiştir. Atsız ile bu konunun üzerine düşen bazı bilim insanları vardır: Ziya Gökalp, Hilmi Ziya, Z. Velidi Togan, Dr Rıza Nur, Basri Gocul gibi. Hilmi Ziya destanlar hakkında: *‘Galip veya mağlup, zengin veya fakir bütün milletlere mefkûresini gösteren, istikametlerini tayin eden destanlardır’*²¹⁶ demişken, Z. Velidi Togan: *‘Milli destanlar, tarihi vakaları tasvirden ziyade, milletin yüksek milli duygularını in'ikâs ettiren, tamamıyla veyahut az çok tarihe müstenit bir ideal âlemi gösteren halk edebiyatı eserlerinden ibarettir’*²¹⁷ diyerek bir milletin destan bütünlüğünün önemine değinmiştir. Atsız'a göre “Şehnameler çağı” henüz geçmemiştir. Milli destanlarımızın hala daha bir bütün olarak ele alınıp, incelenmesi mümkündür.

²¹⁵ Atsız, *Türk Ansiklopedisindeki Yazıları*, s.146-173.

²¹⁶ Atsız, a.g.e, s.155.

²¹⁷ Atsız, a.g.e, s.157.

3.2.5. Tarihi Metinleri Neşri

Atsız, bu alanda çevirdiği kronikler çok önemli rol oynamaktadır. Neşrettiği eserlerin konusu bakımından Osmanlı tarihine katkıları çok önemlidir. Osmanlı dönemini de bu vesileyle iyi bildiği görülüyor. Atsız, Fransızca, Arapça, Farsça biliyordu. Ayrıca Osmanlı'nın son döneminde doğmuş ve öğreniminin büyük bir bölümünü Osmanlıca olarak tamamlamıştır. Bunun sonucu olarak çok sayıda tarih eserinin neşirlerini okuyucunun hizmetine sunmuştur.²¹⁸

3.2.5.1. “Âşıkpaşaoğlu Tarihi”

Âşıkpaşaoğlu Tarihi bildiğimiz ismi ile *Tevârîh-i Âl-i Osman (Osmanlı Hanedanı Tarihi)* Atsız tarafından ilk olarak 1970 senesinde 1000 Temel Eser kapsamında yayımlanmıştır. Kitabın başında Âşıkpaşaoğlu ve eseri hakkında bilgi veren Atsız, bu eseri bugünün Türkçesine çevirerek gerçek anlamda yazarı bilinen ilk Osmanlı tarihini en sade ve anlaşılır haliyle yayımlamıştır²¹⁹. Bu eser Osmanlı'nın ilk yılları için çok önemlidir.

3.2.5.2. “Osman: Tevârîh-i Cedîd-i Mir'ât-ı Cihân”

Atsız'ın Türk tarihine bir diğer önemli katkısı *Tevârîh-i Cedîd-i Mir'ât-ı Cihân* isimli eserdir. Eserin müellifi Osman tarafından tahminen Hicrî 1000li yıllarda yazılmıştır. Atsız, eserin III. Murad döneminde yazılmış olduğuna neredeyse emindir. Kitapta yer alan *Der Beyân-i Neseb-i Bayandurân* başlığındaki kısımda Osman Gazi'den ‘el-an İslâm padişahı Sultan Murad'un cediti’ şeklinde bahsedilmesi Atsız'ı bu düşünceye itmiştir.²²⁰ Eserin çoğunluğu hurafelerden oluşurken, sadece 208-259 arasındaki sayfalar tarihi bir nitelik taşımaktadır. Eski Oğuz Türkçesi özelliklerini taşıyan bu eser bugün kayıptır. Bu yazmayı 1936 senesinde bir kitapçıda bulan Atsız, Türkler ile ilgili olan bölümü eliyle kopyalamıştır ve 1961 senesinde ilk basımını gerçekleştirmiştir. Atsız, eserin II. Dünya Savaşı'ndan önce Berlin'e gitmiş, bombardımanlar sırasında yanmış veya işgalde Rusya'ya aşırılmış olması ihtimali üzerinde durmaktadır.²²¹

²¹⁸ Mehmet Çalışkan, ‘‘ Atsız'ın Çevirileri ve Osmanlı'ya Bakışı ’’, *Millî Mecmûa: Atsız Özel Sayısı*, İstanbul, Ocak-Şubat 2018, S.1, s.117

²¹⁹ Atsız, *Âşıkpaşaoğlu Tarihi*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.

²²⁰ Atsız, *Osman: Tevârîh-i Cedîd-i Mir'ât-ı Cihân*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2018, s.11-12.

²²¹ Atsız, a.g.e, s.9.

Bu eser Akkoyunlular ile Ferruḡad BeĒ hakkındaki bilgisiyle ve Dede Korkut hakkındaki anekdotlarıyla önemli bir eser olarak literatürümüzde yerini almaktadır. Ayrıca Atsız, Tarihçi kişiliĒi sayesinde eserin sonunda yer verdiĒi Akkoyunlu soy kütüĒü de yine tarihçiliĒimiz adına önemlidir.

3.2.5.3. “İstanbul Kütüphanelerine Göre Dört Bibliyografya: Birgili Mehmed Efendi, Ebussuud Efendi, Mustafa Âli, Kemalpaḡa-oĒlu”

BilindiĒi üzere Atsız, öğretmenlikten uzaklaḡtırıldıktan sonra emekliliĒine kadar tam on altı yıl Süleymaniye Kütüphanesi’nde çalıḡmıştır. Burada yazmaların tasnif iḡiyle uğraḡan Atsız, yazmaları da inceleyerek bu bibliyografyaları meydana getirmiḡtir. Birgili Mehmed Efendi’nin anlatıldıĒı birinci kitapta Atsız, önce şahsın hayatı hakkında bizi bilgilendirmiḡtir. Atsız, daha sonra Birgili’nin eserlerini Türkçe ve Arapça olarak ayırmıḡ, hiç Şüphesiz büyük bir uğraḡ vererek Arapça eserleri maddeler halinde incelemiḡtir. Bu maddeler: Din, akaid, mev’ize, fıkıh, tasavvuf, Arap dilbilgisi, Kur’an, hadıs, siyer, ahlâk, kelâm, mantık ve lugaz’dır. Bu maddelerde yazmalar hakkında bilgi verilmiḡtir.²²²

Atsız, ikinci kitapta Ebussuud Efendi ve eserlerinden bahsederken,²²³ üçüncü kitabında Mustafa Âli’den bahsetmektedir. Mustafa Âli’nin eserlerini tarihi, edebi ve diĒer konulardaki eserler olarak maddelere ayıran Atsız, özellikle on üç adet tarih konulu eserleri ayrıntılı ele alarak tarihçileri bilgilendirmeyi amaçlamıḡtır.²²⁴

Fatih Sultan Mehmet dönemi beylerinden Kemal Paḡa’nın torunu ve II. Bayezid çağı beylerinden Süleyman Bey’in oĒlu olan Kemalpaḡa-oĒlu’nun anlatıldıĒı dördüncü kitapta Atsız, önce Kemalpaḡa-oĒlu’nun hayatını daha sonra ise bu şahsın Türkçe, Farsça, Arapça eserleri hakkında okuyucuyu bilgilendirir. Atsız’ın Kemalpaḡa-oĒlu bibliyografisi tarihçiler için oldukça önem arz etmektedir. Çünkü bu şahıs, Osmanlı tarihinin önemli şahsiyetlerinden biridir. Dini, edebi, lisani konularda Atsız’ın bahsettiĒi sayısız eseri, büyük ve önemli bir Osmanlı Tarihi eseri ve yüzlerce Şiiri, makalesi ve risalesi bulunmaktadır. Bu eserler de bizlere Kemalpaḡa-oĒlu’nun yaḡadıĒı çağ hakkında bilgi vermektedir.²²⁵

²²² Atsız, *İstanbul Kütüphanelerine Göre Dört Bibliyografya: Birgili Mehmed Efendi, Ebussuud Efendi, Mustafa Âli, Kemalpaḡa-oĒlu*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2018, s.19-110.

²²³ Atsız, a.g.e, 89s.113-183.

²²⁴ Atsız a.g.e, s.189-337.

²²⁵ Atsız, a.g.e, s.341-466.

Atsız, kütüphanecilik yıllarında verdiği bu eserlerden anlaşıldığı üzere tarihçi, edebiyatçı vasıflarının yanına bibliyograf sıfatını da eklemiştir.

3.2.5.4. “Oruç Beğ Tarihi, Ahmedî Dâstân ve Tevârîh-i Mülûk-i Âl-i Osman, Şükrullah Behcettü’t Tevârîh”

Oruç Beğ Tarihi, II. Murad ve Fatih Sultan Mehmed dönemleri için önemli bir kaynaktır. 1925 senesinde ünlü Türkolog Babinger tarafından Berlin’de bastırılan bu eseri, Türkiye’de ilk Atsız ele almıştır. Atsız bu eseri, eserin üslubuna dokunmadan sadeleştirerek yayına hazırlamıştır. Bu durum hakkında şöyle söylemektedir:

“Metinde bugün için anlaşılmayan bazı kelimelerin yerine anlaşılabilirleri koymak ve XV. yüzyılda başka türlü söylenen fiil kiplerini bugünün söyleyişine çevirmek suretiyle metnin tarihçi ve dilci olmayanlar tarafından kolayca anlaşılmasını sağlamaya çalıştım.”

Eserin önemi ve yayımlanması hakkında ise Atsız 1972 yılında yapılan ilk basımının önsözünde şunları belirtmiştir:

“Millî kültürümüzün anıtlarından biri olan bu eseri böylece yayınlamakla mevcudu tükenmiş olan asıl eseri edinmek imkânından mahrum tarihçilere de yardım ettiğime inanıyorum. Tarih bilginleri bu eseri mukayeseli olarak basıncaya kadar bu basım ihtiyacı karşılayacaktır.”

Kitabın başında Atsız, Oruç Beğ ve eseri hakkında bilgi vermiş, çalışmanın sonunda ise İsimler Cetveli eklenmiştir.²²⁶

Ahmedî Dâstân ve Tevârîh-i Mülûk-i Âl-i Osman isimli bu çalışma Ahmedî’nin İskendernâme’sinin son bölümünde yer alan Osmanlılar ile ilgili bölümün ilmî yayını niteliğindedir. Ahmedî’nin bu eseri bilindiği üzere Osmanlılarla ilgili ilk tarih olma özelliği taşımaktadır. Bu eseri daha önce Necip Asım ve Nihat Sami Banarlı da yayımlamış, üçüncü olarak da Atsız yayına hazırlamıştır. Atsız eseri için:

“Bizim neşrimizin tam ilmî bir neşir olduğunu iddia etmek aklımızdan geçmez. Fakat merhum Necip Asım ve Nihat Sami Banarlı’nın neşirlerinden sonraki bu üçüncü neşrin, ötekilerden daha doğru olduğunu söyleyebiliriz.” demektedir.²²⁷

²²⁶ Atsız, *Oruç Beğ Tarihi, Ahmedî Dâstân ve Tevârîh-i Mülûk-i Âl-i Osman, Şükrullah Behcettü’t Tevârîh*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 111-127.

²²⁷ Atsız, *Osmanlı Tarihleri I*, Türkiye Yayınevi, İstanbul, 1949, s.48

Çalışma Ahmedî'nin hayatı ve eserleri ile ilgili verilen bilgiler ile başlamaktadır. Dört bölüm bulunan metinde birinci bölümde tarihçilerin bu metinden kolayca faydalanması için manzum metnin özeti verilmiştir. İkinci bölüm *Ahmedî'ye Göre Osmanlı Hanedanı Soy kütüğü* isimli bir şema mevcuttur. Üçüncü bölümde *İsimler Cetveli* ve nihayet son bölümde Türkçe, Arapça, Farsça kökenli sözcüklerin yer aldığı bir sözlük bulunmaktadır.²²⁸

Behcettü't Tevârih adlı eser 1946'da yayınlanan *Osmanlı Tarihi I* adlı eserin içindeki bir bölümden oluşmaktadır. Bu eser *XV inci asır tarihçisi Şükrullah-Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi* isimli eserin yeni yayımlanmış halidir. Bu iki metin arasında tarihçiliğimiz açısından bazı farklar bulunmaktadır. Örneğin ilk kitapta 'Dokuz Boy Türkler' başlıklı yazının yeni kitapta bulunmaması ve buna müteakip bazı Kırgız ve Karluk maddelerindeki dipnotların olmamasıdır. Bunun dışında metinler arasında büyük farklar bulunmamaktadır.

²²⁸ Atsız *Oruç Beğ Tarihi, Ahmedî Dâstân ve Tevârih-i Mülük-i Âl-i Osman, Şükrullah Behcettü't Tevârih*, s.131-175.

SONUÇ

Türk düşünce tarihinde önemli bir yere sahip olan Hüseyin Nihal Atsız'ın eserleri ekseninde tarih algısını, tarihçiliğini ve tarih olgusunu ele alış biçimini incelediğimiz bu çalışmada çıkan sonuçlar şu şekildedir:

Hüseyin Nihal Atsız'ın edebi eserleri incelendiğinde kurmaca kişilikleri tarihi olayların içine özenli bir şekilde yerleştirdiği dikkat çekmektedir. *Bozkurtlar* eserinde romandaki kahramanların ve ana olayların tarihteki olaylarla örtüştüğünü görmekteyiz. Çin tarihlerinde Çu-lo olarak geçen kağanın adını Atsız Çuluk olarak tahmin etmiş ve romanında da böyle kullanmıştır. Yine eserin asıl kahramanı olan Cie-şuay da Atsız tarafından Kür Şad olarak tasarlanmıştır. İncelediğimiz bir başka eseri olan *Deli Kurt* da Atsız'ın bir diğer tarihi romanıdır. Yıldırım Bayezid'den sonra meydana gelen şehzadeler kavgasını konu alan kitapta Deli Kurt, şehzadelerden olan İsa Çelebi'nin oğlunu tasvir etmektedir. Atsız'ın bu romanında da kurmaca kişileri tarihi olayların içine yerleştirdiğini görmekteyiz: Şeyh Bedrettin ve Börklüce Mustafa ile Torlak Kemal'in isyanları. *Dalkavuklar Gecesi* romanını yaşadığı dönemi hicvetmek amacıyla yazan Atsız, buradaki kurmaca kişileri mevcut yönetimdeki şahıslarla eşleştirip, eleştirmiştir. *Z Vitamini* isimli kısa hikâyesinde kurmaca kişiler olmasa da kurmaca olaylar yaratıp dönemin hükümetini eleştirmiştir. *Ruh Adam*'da ise Atsız, kendi kurmaca kişiliğini bir Uygur masalı kahramanı ile ilişkilendirmiştir. Atsız'ın eserlerinde tarihi ve Türk dilini bir enstrüman olarak kullanması onu ayıran bir diğer noktadır. Sadık Kemal Tural'ın şu sözleri bu durumu özetlemektedir; “*Şuurlu yazar, geçmişteki ve hâli hazır muhtevâyı, öncelikle mensup olduğu millet açısından öğrenir ve değerlendirir, sabırlı fakat coşkun bir ruhla işleyebilirse yeni şâheserler ortaya çıkabilecektir. Bu şâheserler Türk Milletinin bütünleşmesini sağlayarak, yükselmesine sebep olacağı gibi, Türkçenin de âbideleşmesini hazırlayacaktır.*”²²⁹ Atsız'ı şair, romancı ve tarihçi vasıflarının oluşu Avrupa'da Walter Scott ve bizde Namık Kemâl'e benzemektedir. Atsız'ın tarihe bakış ve tarihi kullanım şekli olarak; mizacı, ilmî birikimi, şairliği gösterilebilir.²³⁰

Atsız'ın sanat hayatı şiirle başlamıştır. Atsız gibi bir şahsiyetin ülküsünü edebi eserlerinin içine yerleştirmiş olması pek tabii olağandır. *Atsız*, hikâyelerini de şiirleri

²²⁹ Sadık Kemal Tural, “*Tarihi Roman ve Atsız'ın Tarihi Romanları Üzerine Düşünceler*”, **Atsız Armağanı**, s.CII.

²³⁰ Tural, a.g.m, s.CVII.

ve romanları gibi tarihçiliği ekseninde kaleme alarak bizi geçmiş zamana götürerek bilgilendirmiştir.

Atsız'ın tarihçiliğinin en güzel örnekleri tarih alanında verdiği eserlerdir. *Âşıkpaşaoğlu Tarihi, Osman: Tevârih-i Cedîd-i Mir'ât-ı Cihân, Birgili Mehmed Efendi, Ebussuud Efendi, Mustafa Âli, Kemalpaşa-oğlu, Oruç Beğ Tarihi, Ahmedî Dâstân ve Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osman, Şükrullah Behcettü't-tevârih* Atsız'ın literatürümüze kazandırdığı nadide eserlerden birkaçıdır. *Oruç Beğ Tarihi, Ahmedî Dâstân ve Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osman* isimli her üç eser de erken dönem Osmanlı tarihi hakkında bilgi sahibi olduğumuz birinci el kaynaktır. Bu eserde sadece askeri ve siyasi olaylar değil, aynı zamanda Osmanlı toplum hayatı hakkında bizleri bilgilendiren ayrıntılar bulunmaktadır. Bahsettiğimiz bu eserler arasında özellikle *Osman: Tevârih-i Cedîd-i Mir'ât-ı Cihân* isimli eser Atsız'ın Türk tarihçiliğine yaptığı önemli katkılardan biridir. Çünkü bu eserin nüshası II. Dünya Savaşı sırasında kaybolmuş ve Atsız'ın eliyle yazarak kopyaladığı kısım dışında herhangi bir kopyası bulunmamaktadır. Süleymaniye Kütüphanesinde çalıştığı yıllarda kaleme aldığı Birgili Mehmed Efendi, Ebussuud Efendi, Mustafa Âli ve Kemalpaşa-oğlu gibi önemli Osmanlı devlet adamlarının bibliyografyaları da Atsız'ın Türk tarihçiliğine katkısıdır. Bu eserlere ek olarak Türk Ansiklopedisinde kaleme aldığı *Türk Ansiklopedisindeki Yazıları* isimli toplamadaki özellikle tarihimiz ile ilgili maddeler de bizlere Atsız'ın tarihe bakış açısı ve tarihi ele alış biçimi hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır.

Atsız'ın makalelerinden oluşan kitapları bizlere yaşadığı dönemin sosyal, siyasi ve ekonomik havası hakkında bilgiler vermektedir. Özellikle *Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferi ve Çektiklerimiz* isimli hatıratı, tek partili Türkiye dönemi içerisinde önemli bir kaynak olmuştur. Makalelerinde daha çok Türk Ülküsü, Turancılık, Türkçülük, milli değerler, milli benlik, gençlik, tarih, kültür gibi konulara değinen Atsız, Türk tarihi üzerine de önemli makaleler kaleme almıştır. Özellikle Türk ve Türkiye tarihinin meseleleri konusunda ortada olan karışıklıklara değinmiş, bunların çözümü için her seferinde bir tarih kongresi önermiştir. Bu meseleler: Türk tarihinin başlangıcı, Türk tarihinin kadrosu, Türk tarihinin çağları, adların imlâsı, Türkiye tarihinin başlangıcı, Türkiye tarihindeki hegemonyalar, Osmanlı padişahlarının sayısıdır. Ancak bu meseleler sonuca bağlanamamıştır.

Hüseyin Nihal Atsız, Türklük bilincinin kaynağının Orhun'da, Altaylar ve Tanrı Dağları'nın etrafında bulunduğunu keşfettiğinden dolayı İslamiyet öncesi Türk tarihinin önemini, ortaya koyduğu çalışmalarla ifade etmiştir. Türk tarihinin Türk gençlerine nasıl öğretilceğine dair fikirlerini de ne pahasına olursa olsun söylemekten çekinmemiştir.²³¹

Genel itibariyle eserleri ekseninde çalışmada incelendiği üzere Hüseyin Nihal Atsız'ın tarihçiliği, tarihe bakış açısı, tarihi ele alış biçimi kendine özgü bir biçimde gelişmiştir. Hüseyin Nihal Atsız, tarih olgusunu, sadece geçmişe ait olaylar ve gelişmeler olarak değil, bütün çağlarda toplumun faydasını gözeten, milli bilinci oluşturan ve milleti gelecek noktasında yönlendiren bir olgu olarak da değerlendirmektedir. Nitekim Atsız'ın kendine özgü tarih felsefesinin oluşumunu etkileyen en önemli unsur geçmişe verdiği değer ve tarihe yüklemiş olduğu görevden meydana gelmektedir. Bununla birlikte, yine Atsız'ın eserleri ekseninde incelenen tarih algısında Hüseyin Nihal Atsız'ın Türkçü, Turancı anlayışının ön plana çıktığı ve Türk tarihini ele alış biçimini etkileyen en önemli unsurlardan biri olduğu dikkat çekmektedir. Tarih konulu eserler verenler, işledikleri olaylar ve tiplere ait derinliğe ancak tarih bilgisi sahibi olarak ulaşırlar.²³² Ercilasun'un dediği gibi, '*Atsız'ın zihni sınırlı zamanlara sığacak bir zihin değildir. Kendisi de tarihin içinde yaşar, 1300 yıl önceye gider. Kök Türk döneminin kahramanlarını da 1300 yıl sonraya taşır. Bu bir tür zaman yolculuğudur.*'²³³

²³¹ Volkan Özkan, '*Atsız ve İslâmiyet Öncesi Türk Tarihine Bakışı*', **Millî Mecmûa: Atsız Özel Sayısı**, İstanbul, Ocak-Şubat 2018, S.1, s.100

²³² Sadık Kemal Tural, '*Tarihi Roman ve Atsız'ın Tarihi Romanları Üzerine Düşünceler*', **Atsız Armağanı**, s.CXXIX

²³³ Ercilasun, *Atsız Türkçülüğün Mistik Önderi*, s.386.

KAYNAKÇA

- Aksakal, Erdi, ‘‘Muhafazakâr Ütopist Aydın; Hüseyin Nihal Atsız ve Romanları’’, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2014.
- Akün, Ömer Faruk, ‘‘Hüseyin Nihal Atsız’’, *Diyanet Ansiklopedisi*, IV. Cilt, 1991, s. 87-91.
- Atatürk, *Söylev ve Demeçler II*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1959
- Atsız, *900’üncü Yıl Dönümü*, Türkiye Ticaret Matbaası, İstanbul- 1955
- Atsız, *Âşıkpaşaoğlu Tarihi*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- Atsız, *Bozkurtlar*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2018.
- Atsız, *Çanakkale’ye Yürüyüş, Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferleri*, İrfan Yayınları, İstanbul, 2003.
- Atsız, *Dalkavuklar Gecesi, Z Vitamini*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2018.
- Atsız, *Delî Kurt*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2018.
- Atsız, ‘‘En Sinsi Tehlike’’, *İçimizdeki Şeytanlar & En Sinsi Tehlike & Hesap Böyle Verilir*, İrfan Yayınları, İstanbul, 1997.
- Atsız, ‘‘Faşist’’, Ötüken, Nisan 1974, Sayı:4, *Makaleler III*
- Atsız, ‘‘Komünistler’’, Ötüken, Sayı:22, Ekim 1965, *Makaleler III*
- Atsız, ‘‘Komünizm Yıkılmaya Mahkûmdur’’, Gözlem, Mart 1969, *Makaleler III*

- Atsız, ‘‘Komünizmin Ahmak Kardeşi: Sosyalizm’’, Ötüken, Sayı:24, 1965, *Makaleler III*
- Atsız, *Makaleler I*, İrfan Yayınevi, İstanbul 1997.
- Atsız, *Makaleler II*, İrfan Yayınevi, İstanbul 1997.
- Atsız, *Makaleler III*, İrfan Yayınevi, İstanbul 1997.
- Atsız, *Orkun Dergisi*, 105. Sayı, Kasım 2006.
- Atsız, *Oruç Beğ Tarihi, Ahmedî Dâstân ve Tevârîh-i Mülûk-i Âl-i Osman, Şükrullah Behcettü’t Tevârîh*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- Atsız, *Osman: Tevârîh-i Cedîd-i Mir’ât-ı Cihân*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- Atsız, ‘‘Osmanlı Padişahları’’, Türk Tarihinde Meseleler, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2015.
- Atsız, *Ruh Adam*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2018.
- Tarih Şuurı’’, *Orkun Dergisi*, S:29, 1951
- Atsız, *Tarih, Kültür ve Kahramanlar*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2017.
- Atsız, *Turancılık, Milli Değerler ve Gençlik*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2017.
- Atsız, *Türk Ansiklopedisindeki Yazıları*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- Atsız, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ötüken Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- Atsız, *Türk Tarihi Üzerine Toplamalar*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2015.
- Atsız, ‘‘Türk Tarihine Bakışımız Nasıl Olmalıdır’’, *Türk Tarihinde Meseleler*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2015.
- Atsız, *Türk Ülküsü*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2017.
- Atsız, ‘‘Türkçülük’’, Orkun, Sayı:17, 1963, *Makaleler III*, İrfan Yayınları, İstanbul 1997.

- Atsız,
Aydın, Süavi,
Behar, Büşra Ersanlı
Berkes, Niyazi,
Berkes, Niyazi,
Çalışkan, Mehmet,
Çelebioğlu, Sinem,
Dağ, Çiğdem,
Deliorman, Altan,
Deliorman, Altan,
Deliorman, Altan,
Deliorman, Altan,
Durbilmez, Bayram,
Duruel, Nursel,
- Yolların Sonu*, Ötüken Yayınları, İstanbul 2018.
Kültür-Kimlik. Modelleri Açısından Türk Tarih Yazımı, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara, 1997
İktidar ve Tarih, Türkiye’de “Resmi Tarih” Tezinin Oluşumu, (1929-1937), Afa Yayınları, İstanbul, 1992
Unutulan Yıllar, İletişim Yayınları, İstanbul, 2019.
Türkiye’de Çağdaşlaşma, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2008.
‘Atsız’ın Çevirileri ve Osmanlı’ya Bakışı’, **Millî Mecmûa: Atsız Özel Sayısı**, İstanbul, Ocak-Şubat 2018, S.1
“Türk Edebiyatı’nda Modern Biyografinin Doğuşu”, *Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.
“Hüseyin Nihal Atsız’ın Türk Kültür Tarihindeki Yeri” *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2010.
“Atsız’ı Etkileyen Şahsiyetler Ziya Gökalp ve Atsız (1)”, *Orkun Dergisi*, 104. Sayı, Ekim 2006.
“3 Atsız ve Zeki Velidi Togan”, *Orkun Dergisi*, 107. Sayı, Ocak 2007.
“Atsız’ı Etkileyen Şahsiyetler Dr. Rıza Nur”, *Orkun Dergisi*, 106. Sayı, Aralık 2006.
“Ruh Adam’daki Gerçek Kahramanlar”, *Orkun*, S:18, Ağustos 1999.
“Hüseyin Nihal Atsız’ın Şiir Dünyası”, *Türk Yurdu Dergisi*, C:17, S:124, Ankara Aralık 1997.
“Hayat, Biyografiler, Biyografyalar”, *Jale Baysal’a Armağan*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1993, ss.73-79.

- Ercilasun, A. Bican, *Atsız Türkçülüğün Mistik Önderi*, Panama Yayıncılık, Ankara, 2018.
- Ercilasun, A. Bican, ‘‘ Nihal Atsız ve Tarihçiliği üzerine’’
<http://misak.millidusunce.com/nihal-atsiz-ve-tarihciligi-uzerine/> (Erişim tarihi: 12-09-2019)
- Eriş, Muzaffer, ‘‘Atsız Hoca’nın Başucunda (Son üç saat)’’, *Türkçülerin Kaleminden Atsız*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul, 2000, ss.11-14.
- Evis, Ahmet, ‘‘Hüseyin Nihal Atsız’ın Romanlarında Fantastiğin İzleri’’, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, C:11, S:25, Antakya, 2014, s.13-36.
- Gökalp, Ziya *Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak*, Kültür Bakanlığı Ziya Gökalp Yayınları., Ankara 1976
- Halkin, Léon E. *Tarih Tenkidinin Unsurları*, çev. Bahaeddin Yediyıldız, TTK, Ankara, 2000
- Ilgar, İhsan, ‘‘Kaybedilen Bir Dostun Arkasından’’, *Türkçülerin Kaleminden Atsız*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı:229, İstanbul, 2000.
- Koçak, Cemil, ‘‘Devlet Hizmetinde ve Gözetiminde Türk Milliyetçiliği’’, *I. Ulusal Tarih Kongresi*, Mersin, 1997.
- Maarif Vekâleti, *Tarih I*, Devlet Matbaası, İstanbul, 1931
- Nur, Rıza, *Türk Tarihi 3*, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1924.
- Öner, Sakin, *Hüseyin Nihal Atsız*, Toker Yayınları, İstanbul, 1977.
- Özcan, Abdülkadir, ‘‘Osmanlı Tarihçiliğine ve Tarih Kaynaklarına Genel bir Bakış’’ FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 2013-Bahar, S.1
- Özcan, Ahmet, *Türkiye’de Popüler Tarihçilik 1908-1960*, TTK Yayınları, Ankara, 2011.
- Özdemir, Cihan, *Atsız Bey, Hüseyin Nihal Atsız’ın Hayatı, Fikirleri ve Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2007.

- Özerdem, Ayşegül, ‘‘Halil İnalıcık Biyografisi’’, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012.
- Özkan, Volkan ‘‘Atsız ve İslâmiyet Öncesi Türk Tarihine Bakışı’’, **Millî Mecmûa: Atsız Özel Sayısı**, İstanbul, Ocak-Şubat 2018, S.1
- Safa, Peyami, Türk İnkılâbına Bakışlar, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1995,
- Sanlı, Ferit Selim, ‘‘Türkçülük Akımında Din Olgusu Üzerine Aykırı Bir Yaklaşım: Hüseyin Nihal Atsız ve Fikirleri’’, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Yayınlanmamış Yüksel Lisans Tezi, Ankara, 2010.
- Sarıнай, Yusuf, Türk Milliyetçiliğinin Tarihî Gelişimi ve Türk Ocakları, Ötüken, İstanbul, 1994
- Sertkaya, Osman Fikri, Hüseyin Nihal Atsız, Ankara 1987.
- Sertkaya, Osman Fikri, ‘‘Hüseyin Nihal Atsız, Hayatı ve Eserleri’’, *Atsız Armağanı*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1976.
- Sertkaya, Osman Fikri, Hüseyin Nihâl Atsız, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987
- Taşdelen, Vefa, ‘‘Biyografi: Ötekine Yolculuk’’ *Millî Eğitim*, Sayı:172, Güz- 2006, 8-16.
- Tural, Sadık Kemal ‘‘Tarihi Roman ve Atsız’ın Tarihi Romanları Üzerine Düşünceler’’, *Atsız Armağanı*, İstanbul, 1976
- Turan, Şerafettin Atatürk’ün Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar, Düşünürler, Kitaplar, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1999
- Ülken, Hilmi Ziya, Türk Çağdaş Düşünce Tarihi, Ülken Yay., İstanbul 1992
- Yalçın, E. Semih, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi I Kaynaklar, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2004
- Yeşilçiçek, Vedat, ‘‘Milli Unsurların Hâkimiyeti Çerçevesinde Atsız ve Serdengeçti’nin Şiirlerindeki Tematik Örgü Üzerine’’,

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2/2, Uşak, 2009, s. 59-65.

Yılmaz, Murat,

‘‘Nihal Atsız’ın Edebi Eserlerinde Gençliğe Verilen Mesajlar’’, *Milli Strateji Araştırma Kurulu Dergisi*, Ankara, 2018.

Yılmaz, Murat,

‘‘Nihal Atsız’ın Tarih Algısı ve Türk Tarih Hakkındaki Görüşleri’’, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 10/9, Ankara 2015.

Yınanç, Mükrimin Halil,

‘‘Milli Tarihimizin İsmi’’, *Anadolu Mecmuası*, TTK, Ankara, 2011.

EKLER

1. FOTOĞRAFLAR

Resim 1: Atsız 8 aylık

234

Resim 2: Atsız'ın Askeri Tıbbiye Yıllarından

²³⁴ <http://www.nihal-atsiz.com/yazi/h-nihal-atsizin-resimleri-7.html> (05.04.19/ 20:00)

Resim 3: Askeri Tıbbiye yılları

235

²³⁵ <http://www.nihal-atsiz.com/yazi/h-nihal-atsizin-resimleri-7.html> (05.04.19/ 20:00)

Resim 5: 1933 Edirne

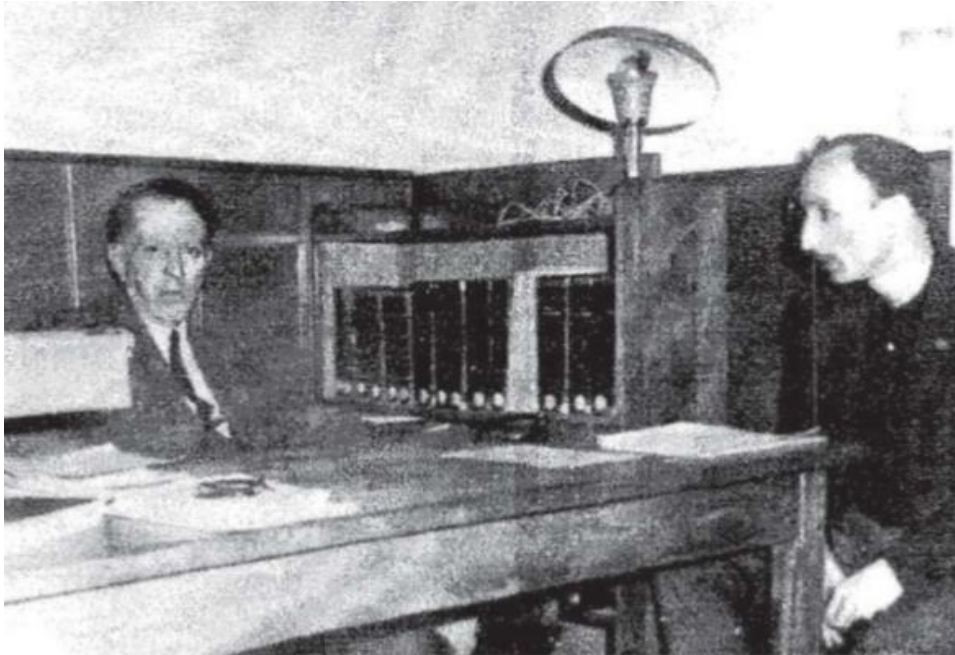
236

²³⁶ <http://www.nihal-atsiz.com/yazi/h-nihal-atsizin-resimleri-7.html> (05.04.19/ 20:00)

Resim 6: Atsız'ın el yazısı 1 Eylül 1941

Resim 7: Türk Milliyetçileri askeri mahkeme huzurunda.
Önde: Nuri Karadağlı ve eşi, Zeki Velidi Togan, İsmet Tümtürk,
Nurullah Barıman, Cihat Savaşer, Atsız ve Muzaffer Eriş

237

²³⁷ <http://www.nihal-atsiz.com/yazi/h-nihal-atsizin-resimleri-7.html> (05.04.19/ 20:00)

Resim 8: Mayıs 1967 Süleymaniye Kütüphanesinde Yücel Hacaloğlu ile

Resim 9: Atsız kütüphanesinde çalışırken

238

²³⁸ <http://www.nihal-atsiz.com/yazi/h-nihal-atsizin-resimleri-7.html> (05.04.19/ 20:00)

Resim 10: Hüseyin Nihal Atsız ve Kardeşi Necdet Sançar

239

Resim 11: Ölümünün 1. Yılında Atsız'ın mezarı başındaki anma töreni.11 Aralık 1976.

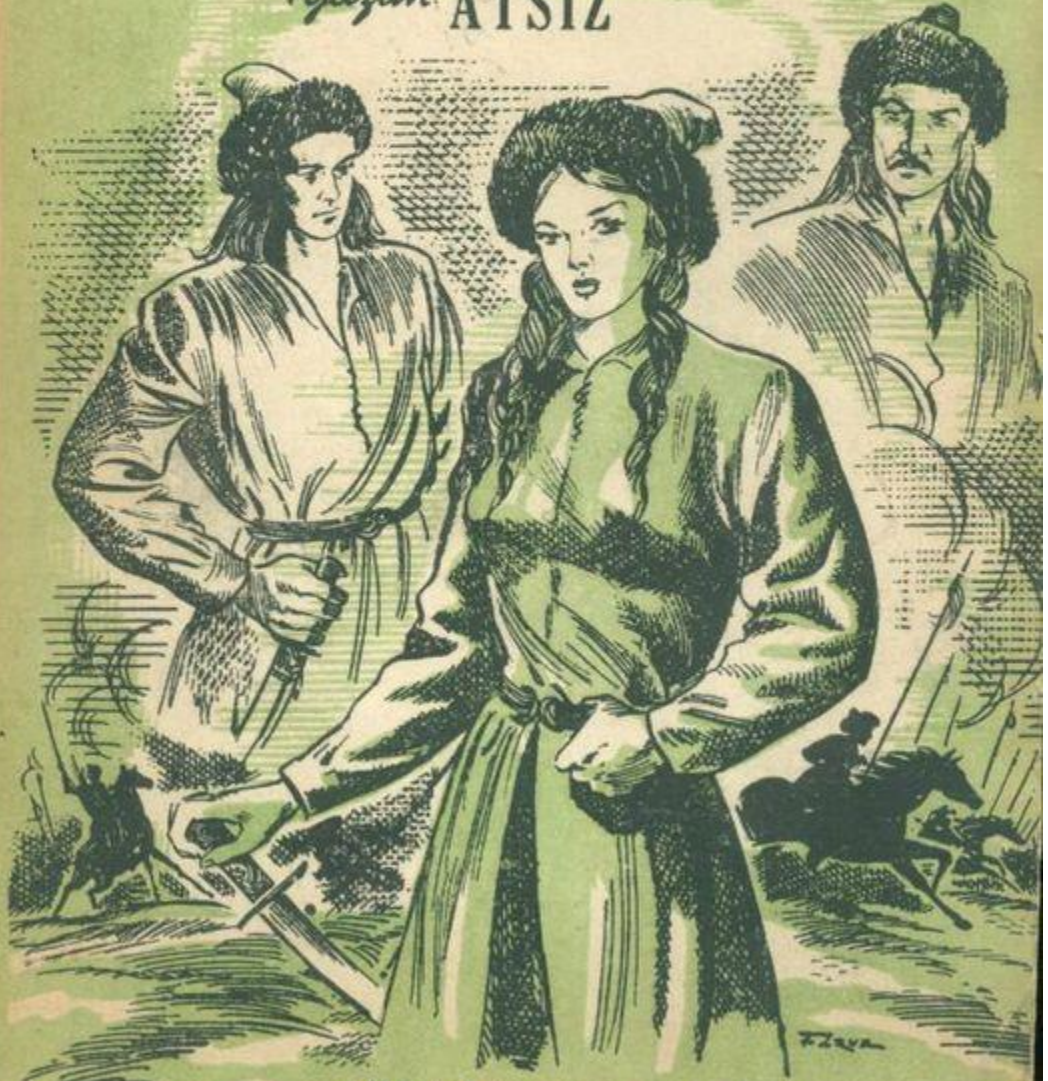
Nurettin Pakyürek, Faruk Çil, Avukat Enver Yakuboğlu,
Osman Fikri Sertkaya, İzzet Yolalan, Muzaffer Eriş

²³⁹ <http://www.nihal-atsiz.com/yazi/h-nihal-atsizin-resimleri-7.html> (05.04.19/ 20:00)

BÜYÜK TÜRK ROMANI

BOZKURLAR DIRİLİYOR

Yazan: ATsiz

TÜRKİYE YAYINEVİ

240

²⁴⁰ Ercilasun, , ‘‘ Nihal Atsız ve Tarihçiliği üzerine’’ s.2

Tercüman

1001 TEMEL ESER

ORUÇ BEĞ TARİHİ

ATSIZ

XV Inci asir tarihçesi

ŞÜKRULLAH

Dokuz Boy Türkler
VE
Osmanlı Sultanları Tarihi

*Eski Türklerle Fatih Sultan Mehmedin Tahta
Oturuşuna Kadar Olan Osmanlı
Tarihinden Bahseder*

241

²⁴¹ Atsız, Şükrullah; Dokuz Boy Türkler ve Osmanlı Sultanları Tarihi, Arkadaş Basımevi, İstanbul, 1939

2. TABLOLAR

TÜRK	ÇİN	İRAN
Kun (=Oğuz) sülâlesi [m. ö. 210 -m. s. 216]	Tsin Sülâlesi [m. ö. 256-m. s. 207]	Part(=Arsak) Sülâlesi[m.ö.249-.s.226]
Tuman Yabgu (?- 209)	Şi-huang-ti (247-210) Ülh-şi-huang (210-207)	I. Tiridat (248-210) II. Arsak (210-191)
Mete Yabgu (209 - 174)	Ülh-şi-huang (210 - 207) Tse-ing (207) Han (Xen) Sülâlesi [m. ö. 207 - m. s. 220] Kao-ti (207-195) Hoey-ti (195-188) Kao-huang-heu-yuşi imparatoriçe (188-180) Ven-ti (180-157)	II. Arsak (210-191) Friyapasyus (191-176) I. Firaat (176-171)
Ki-yo Yabgu (174-161)	Ven-ti (180-157)	I. Firaat (176-171) I. Mitridat (171-138)
Kün Yabgu (161-126)	Ven-ti (180-157) King-ti (157- 141) Vu-ti (141 -87)	I. Mitridat (171-138) II. Firaat (138-127) I. Artaban (127-123)
İçise Yabgu (126- 114)	Vu-ti (141-87)	I. Artaban (127 -123) Himerus (123) II. Mitridat (123-88)
Üvey Yabgu (114 - 105)	Vu-ti (141-87)	II. Mitridat (123-88)
U-su-lüü Yabgu (105 - 102)	Vu-ti (141-87)	II. Mitridat (123-88)
Kiü-ti-hu Yabgu (102 - 101)	Vu-ti (141-87)	II. Mitridat (123-88)
Tsie-ti-heu Yabgu (101- 96)	Vu-ti (141-87)	II. Mitridat (123-88)
Hu-lo-ku Yabgu (96 85)	Vu-ti (141-87) Çao-ti (87-74)	II. Mitridat (123-88) II. Artaban (88-77)
Ho-yen-ti Yabgu (85- 68)	Çao-ti (87-74) Siuen-ti (74-49)	II. Artaban (88-77) Sinatruk (77-70) III. Firaat (70-57)
Hü-lüü-kiüen-kiü Yabgu (68-60)	Siuen-ti (74-49)	III. Firaat (70-57)
Voyen-kiüti Yabgu (60-58)	Siuen-ti (74 - 49)	III. Firaat (70-57)

242

TÜRK	ÇİN	İRAN
Hu-han-sie Yabgu (58-31) Tuyen Yabgu (57-56) (gayrimeşru yabgular) Hu-ki Yabgu (57) Çeli Yabgu (57-56) U-tsie Yabgu (57 ve 56) Yünçin Yabgu (56-54) Çiçi Yabgu (56-36)	Siuen-ti (74-49) Yüen-ti (49-33) Çin-ti (33-7)	II. Firat (70-57) III. Mitridat (57-54) I. Orod (57-37) I. Pakor (38) IV. Firaat (37-32)
Feu-şü-luy-jo-ti Yabgu (31-12)	Çing-ti (33-7)	II. Tiridat (26) ?
Seu-hiay-jo-ti Yabgu (20-12)	Çing-ti (33-7)	?
Çe-ya-jo-ti Yabgu (12-8)	Çing-ti (33-7)	?
U-çu-lieu-jo-ti Yabgu (m.ö. 8-m.s. 13)	Çing-ti (33-7) Gıney-ti (7-m. s. 1) Ping-ti (1-5) Lu-tse-ing-kiü-mie (5-9) Van-man [gasrp] (9-23)	Firaatases (m.ö.3-s.4) II. Orod (4-6?) I. Vonones (8-11) III. Artaban (11-40)
Ulu-y-jo-ti Yabgu (13-18)	Van-man [gasrp] (9-23)	III. Artaban (11-40)
Hu-tu-ülh-şi-tao-kao-jo-ti Yabgu (18-46)	Van-man [gasrp] (9-23) Ti-hüen (23-24) Vu-ti (24-57)	III. Artaban (11-40) I. Vardan (41-45) Gosarz (41-51)
Punu Yabgu (46-48)	Vu-ti (24-57)	Gosarz (41-51)
Şimali Kun 48-216	Vu-ti (24-57)	Gosarz (41-51) II. Vonones (51) I. Vologases (51-77) II. Vardan (55)
Cemubi Kun (48-216)		
Punu Yabgu (48-?)	İkinci Hu-han-sie Yabgu (48-55)	

²⁴² Atsız, *Türk Tarihi Üzerine Toplamalar*, Ötüken, İstanbul, 2015, s.248-249

TÜRK		CİN	İRAN
Yeu-liu (? 87)	Mo (Kieu-feu-yeu-ti) Yabgu (55-56) Han (I-fa-yü-liü-ti) Yabgu (56-59) Tie (Hi-tong-şi-suy-heu-ti) Yabgu (59-62) So Kieu-çu-çe-lin-ti) Yabgu (62) Çang (Hu-sie-şi-suy-heu-ti) Yabgu (62-85) Siuen (I-tu-yü-liü-ti) Yabgu (85-88)	Ming-ti (57-75) Çang-ti (75-88)	I. Vologases (51-57) II. Vardan (55) II. Pakor (77-109) IV. Artaban (80)
Adı bilinmeyen Yabgu (87-91)	Tün-tu-ho (Hieu-lan-şi-suy-heu-ti) Yabgu (88-93)	Çang-ti (75-88) Ho-ti (88-105)	II. Pakor (77-109)
Yü-şü-kien Yabgu (91-93)	Tün-tu-ho (Hieu-lan-şi-suy-heu-ti) Yabgu (88-93)	Ho-ti (88-105)	II. Pakor (77-109)
Gan-kue Yabgu (93-94)		Ho-ti (88-105)	II. Pakor (77-109)
Sü-tsü (Ting-to-şi-suy-heu-ti) Yabgu (94-98)		Ho-ti (88-105)	II. Pakor (77-109)
Tan (Van-şi-şi-suy-ti) Yabgu (98-124)		Ho-ti (88-105) Şang-ti (105-106) Gan-ti (106-125)	II. Pakor (77-109) Husrev (109-130)
Çi (U-ki-heu-şi-suy-ti) Yabgu (124-128)		Gan-ti (106-125) Pe-hiang-heu (125) Şün-ti (125-144)	Husrev (109-130)
Hieu-ti (Te-jo-şi-suy-tsieu) Yabgu (128-140)		Şün-ti (125-144)	Husrev (109-130) II. Vologases (77-146) IV. Mitridat (130? 147?)
Çe-nieu Yabgu (140-141)		Şün-ti (125-144)	II. Vologases (77-146) IV. Mitridat (130? 147?)

TÜRK		CİN	İRAN
Teu-leu-çü (Hu-lan-jo-şi-suy-tsieu) Yabgu (142-147)		Şün-ti (125-144) Çung-ti (144-145) Çe-ti (145-146) Uon-ti (146-167)	II. Vologases (77-146) IV. Mitridat (130? - 147?)
Kü-çe-ülh (I-ling-şi-suy-tsieu) Yabgu (147-158)		Uon-ti (146-167)	III. Vologases (147-191)
Adı bilinmeyen loli beyi (158-166)		Uon-ti (146-167)	III. Vologases (147-191)
İkinci defa Kü-çe-ülh (I-ling-şi-suy-tsieu) Yabgu (166-172)		Uon-ti (146-167)	III. Vologases (147-191)
Meu (Tu-te-jo-şi-suy-tsieu) Yabgu (172-178)		Ling-ti (167-189)	III. Vologases (147-191)
Hu-çing Yabgu (178-179)		Ling-ti (167-189)	III. Vologases (147-191)
Kiang-kiü Yabgu (179-188)		Ling-ti (167-189)	III. Vologases (147-191)
Yü-fu-lo (Te-çi-şi-suy-heu) Yabgu (188)		Ling-ti (167-189)	III. Vologases (147-191)
Sü-po Yabgu (188-189)		Ling-ti (167-189) Şao-ti (189)	III. Vologases (147-191)
İhtiyarlar idaresi (189-195)		Hen-ti (189-220)	III. Vologases (147-191) IV. Vologases (191-207)
Hu-çu-tsiöen Yabgu (195-216)		Hen-ti (189-220)	IV. Vologases (191-207) V. Vologases (207-221)
Siyenpi Sülâlesi (216-394)		Han (Xen) Sülâlesi [m.ö. 207-m.s.220] Şuhan Sülâlesi [m.220-263] Goey (Vey) Sülâlesi [m. 220-265]	
Pu-ti-ken Yabgu (216-233)		Hen-ti (189-220) Çao-lie-ti (220-223) Heu-çu (223-263)	V. Vologases (207-221) V. Artaban (221-226) Sâsâni Sülâlesi (226-651) I. Ardeşir (226-241)

TÜRK	ÇİN		İRAN
Ho-po-nem Yabgu (233-235)	Heu-çu (223-263)	Ming-ti (226-239)	I. Ardeşir (226-241)
Kie-İben Yabgu (235-261)	Heu-çu (223-265)	Ming-ti (226-239) Çu-tsao-fang (239-254) Çu-tsao-mao (254-260) Yuen-ti (260-265)	I. Ardeşir (226-241) I. Şâpür (241-272)
Lie-vi Yabgu (261-277)	İkinci Tsün (=Tszin) Sülâlesi (265-420) Vu-ti (265-290)		I. Şâpür (241-272) I. Hurmizd (272-273) I. Behram (273-276) II. Behram (276-293)
Lie-hu Yabgu (277-?)	Vu-ti (265-290)		II. Behram (276-293)
Ço Yabgu (?-?)	Hoey-ti (290-306)		III. Behram (293) Narsay (293-303)
Fo Yabgu (?-297) aşağı yukarı	Hoey-ti (290-306)		Narsay (293-303)
Ota Yabgu Yüü Yabgu Lukuon Yabgu (aşağı yukarı birlikte 297-300)	Hoey-ti (290-306)		Narsay (293-303)
Yüü Yabgu [yalnız] (300-316)	Hoey-ti (290-306) Hoay-ti (306-313) Ming-ti (313-316)		Narsay (293-303) II. Hurmizd (303-310) Adarnarsay (310) II. Şâpür (310-379)
Yü-lü Yabgu (316-325)	Yuen-ti (316-322) Su-isung-ming-ti (322-325)		II. Şâpür (310-379)
Honu Yabgu (325-330)	Hien-tung-ming-ti (325-342)		II. Şâpür (310-379)
Kie-na Yabgu (330-335)	Hien-tung-ming-ti (325-342)		II. Şâpür (310-379)

TÜRK	ÇİN	İRAN
I. Hoay Yabgu (335-337)	Hien-tung-ming-ti (325-342)	II. Şâpür (310-379)
Kie-na Yabgu (337-338) (ikinci defa)	Hien-tung-ming-ti (325-342)	II. Şâpür (310-379)
I. Hoay Yabgu (338-376) (ikinci defa)	Hien-tung-ming-ti (325-342) Kang-ti (342-344) Mo-ti (344-361) Gany-ti (361-365) Fi-ti (365-371) Kien-ven-ti (371-372) Hiao-vu-ti (372-396)	II. Şâpür (310-379)
Kao-tso-şe-i-kien Yabgu (376-aş.yü.380) Fugin Lieu-goey (aşağı yukarı 380-386)	Hiao-vu-ti (372-396)	II. Şâpür (310-379) II. Ardeşir (379-383) III. Şâpür (383-388)
Küey Yabgu (386-394)	Hiao-vu-ti (372-396)	III. Şâpür (383-388) IV. Behram (388-399)
Apar Sülâlesi [394-552] Tolun Kağan (394-410)	Hiao-vu-ti (372-396) Gan-ti (396-418)	IV. Behram (388-399) I. Yezdigird (399-420)
Gıay-teu-kay Kağan (410-414)	Gan-ti (396-418)	I. Yezdigird (399-420)
Pu-lo-çin Kağan (414)	Gan-ti (396-418)	I. Yezdigird (399-420)
Talan Kağan (414-431)	Gan-ti (396-418) Füng-ti (418-420)	I. Yezdigird (399-420)

TÜRK	ÇİN		İRAN
	<i>Şimalde İkinci Goey (Vey) Sülâlesi [398-572]</i> Tay-taung-ming-yuen-ti (420-423) Tay-vu-ti (423-452)	<i>Cenupta Sung Sülâlesi [419-479]</i> Vu-ti (420-432) Şao-ti (422-424) Tay-ven-ti (424-453)	V. Behram (420-438)
So-lien Kağan (431-444)	Tay-vu-ti (423-452)	Tay-ven-ti (424-453)	V. Behram (420-438) II. Yazdigird (438-457)
Çuluk Kağan (444-464)	Tay-vu-ti (423-452) Ven-çing ti (452-465)	Tay-ven-ti (424-453) Hiao-vu (453-464)	II. Yazdigird (438-457) III. Hurmizd (457-459) Firüz (459-484)
Şeu-lo-pu-çin Kağan (464-485)	Ven-çing ti (452-465) Hien-ven-ti (465-471) Hiao-ven-ti (471-499)	Ki-ti (464-465) Tay-ming-ti (465-472) Kiti(=Çu-yu) (472-477) Şün-ti (477-479) <i>Tsi Sülâlesi [479-502]</i> Tay-kao (479-482) Vu-ti (482-493)	Firüz (459-484) Balas (484-488)
Fu-ming-tün Kağan (485-492)	Hiao-ven-ti (471-499)	Vu-ti (482-493)	Balas (484-488) I. Kovad (488-531)
Nokay Kağan (492-506)	Hiao-ven-ti (471-499) Siuen-vu-ti (499-515)	Vu-ti (482-493) Yü-lin-vang (493-494) Vu-ti (494) Ming-ti (494-498) Ti-pao-kiuen (498-501) Ho-ti (501-502) Leang Sülâlesi [502-557] Vu-ti (502-549)	I. Kovad (488-531)
Tohan Kağan (506-511)	Siuen-vu-ti (499-515)	Vu-ti (502-549)	I. Kovad (488-531)
Çunu Kağan (511-520)	Siuen-vu-ti (499-515) Hiao-ming-ti (515-28)	Vu-ti (502-549)	I. Kovad (488-531)

TÜRK	ÇİN		İRAN
O-na-hoey Kağan (520)	Hiao-ming-ti (515-28)	Vu-ti (502-549)	I. Kovad (488-531)
Mi-gneu-ko-se-kiü Kağan (521-522)	Hiao-ming-ti (515-28)	Vu-ti (502-549)	I. Kovad (488-531)
(ikinci defa) O-na-hoey Kağan (522-552)	Hiao-ming-ti (515-28) Çao (528) Çung-ti (528-530) Tung-hay (530-531) Si-ti (531-532) Heu-si-ti (532) Hiao-vu-ti (532-534) Tsing-ti (534-550) Ven-ti (550-551) Fi-ti (551-554)	Vu-ti (502-549) Kien-ven-ti (549-551) Vu-ti (551) Yuen-ti (551-554)	I. Kovad (488-531) I. Husrev (531-579)

BOŞ SAYFA

